

TÁRSADALMI TANÁCSADÓ ALTISZTEK SZÁMÁRA

TÁRSADALMI
TANÁCSADÓ
ALTISZTEK SZÁMÁRA

Gyábor Mihály
társadalmi tanácsadó
tulajdonosa.
1928. VIII/25 évi
Gyábor Mihály

TÁRSADALMI TANÁCSADÓ
ALTISZTEK SZÁMÁRA

HAVRANEK JÁNOS
CSENDŐR ŐRNAGY

III. KIADÁS

NYOMATOTT BUDAPESTEN A KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI
NYOMDA 350 ÉVES JUBILÁRIS ESZTENDEJÉBEN 1928-BAN

TÁRSADALMI TANÁCSADÓ
ALTISZTEK SZÁMÁRA

Kiadását és terjesztését a m. kir. Belügy-
miniszter Úr Önagyméltósága 45.639/eln. VI. c.
1928. számú rendeletével engedélyezte.

Minden jog fenntartva.

ELŐSZÓ

a 3-ik kiadáshoz.

Amikor „Tanácsadó a csendőr magán-életéhez“ című szerény munkámat az 1926. év végén először bocsátottam útnak, kifejezetten az a cél vezérelt, hogy az abban vázolt irányelvek segítségével a csendőraltishti kar könnyebben juthasson el a társadalmi műveltség ama fokára, amelyet a haladó világ minden műveltebb embertől megkövetel.

Az 1927. év elején folytatólag kiadott második kiadás — mely szószerint azonos volt az elsővel — már csak a számukban megnövekedett igénylések kielégítését célozta.

Ama sok elismerő vélemény azonban, mely egy és fél év leforgása alatt könyvecskémnel szemben — szerénytelenség nélkül mondva — általánosan megnyil-

vánult, továbbá a csendör bajtársak által még megvilágítandónak talált több új helyzet felvetése kötelelességemmé tette, hogy az e téren megkívánt részletkérdésekre erőmhöz mérten kiterjeszkedve, művemet harmadik, bővített kiadás alá rendezzem.

Eme kiadás az előzőkben foglaltak többrendbeli kiegészítésén kívül a következő új fejezetekkel bővült: 9. Nőtlen légenység közös étkezése. 11. Az alkohol. 17. Meghívás folytán tett látogatások, tekintettel a csendör (rendör) különleges helyzetére. 24. Hazafias ünnepeken. 25. Orvosnál. 26. Szabadságon. 27. Távbeszélőnél. 40. Tapintatosság. 41. Bajtársiasság. 42. Társas élet szükségessége. 44. Hivatásos altiszt házassága. 50. Közétkezések (közgazdálkodások) főzőnöi. 51. Otthon. 54. Szórakozás. 56. Vadászat. 57. Horgászat. 59. Kártyázás. 60. Takarékoság. 61. Könnyelmű adósságcsinálás. 64. Olvasmányok.

Módosult némileg a könyv címe is, ama okoknál fogva, hogy bár a mű elsősorban

a csendörlegénység számára íródott, hasznát vehesse annak minden magyar altiszt, legyen az honvéd, vámör, rendör, pénzügyör, vagy más testületbeli.

A kibővítés dacára sem állítom azonban, hogy művem most már tökéletes, mert mint az első kiadásban is jeleztem, nincs olyan illemtan, mely a társadalmi élet minden helyzetében való viselkedést egyszer és mindenkorra szabályozná. Az idők múlásával változnak a szokások és így maga az illem fogalma is.

A mű szükreszabott keretei annál kevésbé engedik meg a nagyobb részletességet, mert most, mint fentiekből is látható, kitértem az altiszt azon életkörülményeire is (9., 11., 44., 50., 54., 56., 57., 59., 60., 61. és 64. pontok), melyek voltaképpen nem illenének művecskémbe. Ezeknek tanácsadás formájában való tárgyalását azonban az altisztek súrlódásmentes magánéletének helyes irányítása érdekében szükségesnek tartom.

Jelen kiadásban gyűjtő fogalomként az „altiszt“ kifejezést használtam, mert

ami áll az altisztre, éppen úgy áll nemcsak a tisztesekre, de a tiszthelyettesekre és alhadnagyokra is. Ahol az „altiszt“ helyett „csendőr“-ről van szó, az kifejezetten csak a csendőrlegénységet érinti.

Mint a mű első megírásánál, úgy annak mostani átdolgozásánál, illetve kibővítésénél is hathatós támogatásban részesültem Herold Gy. Béla nyugállományú csendőralezredes, mélyen tisztelt barátomtól, kinek ezúton is megismételem leg-hálásabb köszönetemet.

Székesfehérvár, 1928 május havában.

A Szerző.

BEVEZETÉS.

Ezen kicsiny könyv, amint címe is mutatja, altisztek számára íródott, ama céllal, hogy a társadalmi élet forgatagában és ennek révén szolgálati érintkezésben is, a magyar altiszt ugyanazzal a biztonsággal állhassa meg helyét, mint bármely más kultúrnemzet hasonló tagja.

A tárgy maga igen kényes, sőt egyben hálátlan is, mert küzdelmet jelent ama általános és meglehetősen kényelmes fel-fogással szemben, amely azt tartja, hogy az emberi műveltségnek, a jó modornak, a jólneveltségnek már a gyermekszobából kell elindulni, mert annak utólagos — főként könyvből való — pótlása csak hiábavaló erőlködés.

Lehet, hogy a műveltebb osztályok teljes elzárkózottsága idejében talán sok

igazság volt eme felfogásban; a mindennapi élet minden irányban rohanó fejlődése azonban — sok mással együtt — régen megdöntötte ezt a rideg álláspontot is.

Egykoron a szegény zsellérember fia, maga is csak mint zsellér végezhetett életét, de amióta a tanulás lehetősége mindenki előtt egyformán nyitva áll, az akarat, kitartás és tudás előtt nincsenek korlátok.

Az ismeretszerzést, az önképzést is rendszerint a zsenge ifjúkorban kell kezdeni. De ki állíthatja azt, hogy a meglett férfikorban erős akarattal pótlólag megszerzett tudás nem egyenrangú az ifjúkori kiképzéssel?!

Nagyobb dolgokat is meg lehet tanulni, mint aminő a „jó modor“; olyanokat is, aminőkhöz százszor több érzék kell, mint a „jó ízlés“-hez.

Az csak természetes, hogy az alapelemek ismerete nélkül semmihez sem lehet hozzákezdeni.

Azontúl azonban kétségtelen, hogy éles megfigyeléssel, higgadsággal, önfegyelmeléssel s bizonyos fokú utánzóképeséggel a jó modor — ha nem is máról holnapra —, de feltétlenül mindenki által elsajátítható.

A magyar altiszti kar legkiválóbbjai, békében és háborúban egyaránt, többnyire a falu földművesosztályából, annak is a szegényebb fajtájából kerülnek ki, ami ennek az osztálynak s vele együtt a színmagyar népnek példátlan dicsősége.

Ez büszkesége az egész nemzetnek, nincs tehát mit pirulnia az egyénnek sem.

Senki sem ütközik meg azon, hogy pályaválasztásuk idején az altisztek nagyobb része még nem ismeri eléggé a fejlettebb társadalmi élet szokásait és szabályait. Az azonban már inkább csodáltnivaló lenne, hogy az a magyar altiszti kar, amely elődei nyomdokán haladva, szemrebbenés nélkül tudott megállni a világháború ezernyi vérzivatarában, s ha kellett, másodmagával is nyugodtan fordult szembe a sok százfejű és karú lázongó tö-

megekkel, megriadna akkor, ha jobb társaságban kellene mozognia.

Arra való ez a könyv, hogy a társasélet szabályait megismertesse. Meg van benne adva az út, a cél és az irány.

Nem kell hozzá egyéb, csak — erős akarat!

1. Külső megjelenés.

Az embert csupán külső megjelenése és fellépése után alaposan megítélni és értékelni nem lehet. Az emberek nagy része mégsem a belső értéket kutatja, hiszen erre többnyire nincs is alkalom, hanem rendszerint az első pillanatban külsőségek után ítél.

Az egy pillantással megbírálnak testtartás, ruházat, hajviselet, hanghordozás, mozgás, szóval az úgynévezett „külső máz“ az, amelyből az első benyomás előnyös vagy előnytelen volta kialakul.

Aki ezeket tudja s a társadalomban élve azt óhajtja, hogy embertársai — még ismertlenül is — jó véleménnyel legyenek róla, az külső megjelenését sohasem fogja elhanyagolni.

Az előnyös külső megjelenés első kel-
léke a test ápolása és a ruházat tisztán-
tartása.

2. Testápolás.

A test állandó ápolása az egészség fenntartására, de az illem szempontjából is feltétlenül szükséges.

Mosdatlanul, izzadtan, borotvátlanul, fésületlen hajjal, piszkos körmökkel társaságban (asztalnál) megjelenni nem szabad. Ez nemcsak neveletlenség lenne, hanem egyenesen sértő is volna a társaságra, mert határozott nemtörődömségre vallana.

Minden testi munkától — nyári időben még a legkisebb sétától is — a test felhevül, megizzad s a levegőben úszó portól ellepve, piszkos lesz. A tisztátalan test szaga pedig visszataszító.

A szolgálatból sokszor izzadtan vagy átázottan hazatérő altiszt tehát ne mulassza el a fehérenműváltást.

Leginkább a fej, a nyak és a kezek el-

hanyagolása tűnik fel, mert ezek a részek a legfedetlenebbek. Ezeknek és a lábaknak tisztántartása a testápolás legfontosabb része.

A fejet hetenként egyszer (télen lefekvés előtt) szappannal meg kell mosni, mert a tisztátalanság beteggé teszi a hajgyökereit, aminek következménye a hajhullás.

A haját (szakált) rendszeres fésülés és kefélés, a hosszabb bajuszt ezenkívül kikötés által kell rendben tartani. Szép bajuszt kár angolosra levágni vagy leborotválni, mert jól illik a katonaarchoz (sisakhoz, kalaphoz). Túlhosszú, úgynevezett „művész-sörény“-t, vagy feltűnően mesterkéltné hajviseletet jóízű ember nem hord.

A száját vízzel való öblítéssel, a fogakat pedig, különösen reggel, fogkefével való alapos tisztogatással kell rendben tartani. A fogkefe legyen puha, mert az éles kefe sérti a foghúst. Szájöblítésre pedig lehetőleg külön poharat kell használni.

A fogászat mai állása mellett, rossz vagy romlásnak induló fogat már a kisebb műveltségű emberek sem túrnek meg a szájukban. A rossz fogat tehát kezelteni kell, mert a romló és odvas fogak idézik elő legtöbbször a száj kellemetlen szagát. Nagyon ajánlatos évenként egyszer, még akkor is megvizsgáltatni fogorvossal a fogakat, ha azok nem is fájnak, mert ezzel a baj még csirájában megelőzhető.

A nyak és a kéz szappannal való gyakori mosással kifogástalanul tisztán tartható. Erős, émelyítő illatú szappan, hajkenőcs vagy illatszer természetesen, már másokra való tekintetből sem használható. A kezet napjában többször, de minden étkezés előtt feltétlenül meg kell mosni. Művelt ember kezén a körmöknek a nap bármely szakában tisztáknak kell lenniök s ügyelni kell, hogy a körmök minden újjon egyenletesen legyenek vágva. Sem túlhosszúak, sem túlrövidek ne legyenek. Aki hivatásánál fogva néha keményebb kézimunkát (fegyvertisztoga-

tás, kerti munka stb.) is kénytelen végezni, amelynél a kezek természetesen fokozottabb mértékben piszkolódnak be, annál elkerülhetetlen egy erős kis kefe (körömkefe) rendszeres használata, amelynek segítségével meleg vízben szappannal a legelhanyagoltabb kéz is rendbe hozható.

A lábakat minden hosszabb vagy fárasztóbb menetelés után, de hetenként legalább kétszer, meg kell mosni s a körmöket csakúgy, mint a kézen, rendszeresen le kell vágni. Erős menetelés után semmi sem veszi ki jobban a fáradságot a lábból, mint a mérsékelt hideg fürdő. Beteges láb- és kézizzadás, már másokra való tekintetből is, feltétlenül orvosi gyógykezelést igényel. A hibás járásnak a legtöbb esetben a lábak elhanyagolása az oka.

Szennyes fehérneműt kellemetlen szaga miatt elkülönítve, külön kosárban, zsákban vagy ládában kell tartani.

Az egész test tisztántartására a melegfürdő szolgál. Művelt nemzetek népei

havonta legalább egyszer megfürödnek. Ahol nyilvános fürdő nincs, ott otthon kádban kell megfürödni. Ahol még ez is lehetetlen, ott minden módot használjon fel a legénység arra, hogy a legközelebbi fürdőt igénybe vegye. A szabadságok és eltávozási engedélyek erre célszerűen kihasználhatók.

A nyári fürdőzés és napkúra, amellett, hogy egészséges, kellemes szórakozás is.

3. Öltözködés.

Bár nem csupán a ruha teszi az embert, a jó megjelenés első kelléke mégis a rendes öltözködés.

Az altiszt helyzete e tekintetben annyiban előnyös, hogy az egyenruha nincs a divatnak alávetve, mint a polgári öltözet, s viselőjének e tekintetben csupán az a kötelessége, hogy az egyenruházati szabályzathoz alkalmazkodjék és attól való eltérésekkel ne tegye az egyenruhát nevetségessé.

Egyenruhát viselő egyéneknél minden tilalom s jó ízlés ellenére a legtöbb szabálytalanság a sapka és a lábbeli külalakjában található. Pedig az egyenruházati szabályzatban meghatározott formát mindenkor egy feltétlenül jóízlésű bizottság állapítja meg a bemutatott sok százféle minta közül, s így kétség sem férhet ahhoz, hogy az előírt forma mindenkor szebb és ízlésesebb, mint az attól eltérő és különben is tiltott alak.

Egyenruhát viselő ember tehát tartsa magát mindenkor feltétlenül az egyenruházati szabályzathoz.

Egyébként a cipő vagy csizma legyen mindig tiszta. Csizmában azonban nem szokás társaságban megjeleni, táncolni benne természetesen még kevésbé. (Faluhelyen, rossz időben kivételesen csizmában is lehet társaságba menni, feltéve, hogy a házigazda és hozzátartozói, vagy a táncmulatság főrendezői maguk is csizmában vannak. Például egy földműves gazda névestélyére, vagy egy gazdakör táncestélyére. Ha azonban vár-

ható, hogy az intelligencia sötét ruhában jelenik meg, akkor az altiszt is feltétlenül pantallóban menjen.)

Rendes öltözködéshez tartozik, hogy a fehérmű tiszta és ép legyen. Ez annak gyakori váltása, a szakadt részek összevarrása, illetve foltozása által érhető el. A fehérmű gyakori váltása — különösen nyáron, vagy nehezebb testimunkák végzésénél — fontos. Gallért és zsebkendőt még sűrűbben kell váltani, mint a többi fehérműt. A piszkos zsebkendő különösen undorító, s ne gondolja senki, hogy azt nem veszik észre. A zsebkendőt használat után nem összegyűrve, hanem összehajtva — de vizsgálgatás nélkül — kell zsebretenni. A gallér 1—2 mm-nél, a kézelő 1—2 cm-nél jobban ne látsszék; s utóbbi, ha nincs az inggel egy darabban, legyen az ingújjhoz két-két gombbal hozzáerősítve, hogy hevesebb mozgásnál a kézelő le ne röpüljön. Az pedig aligha szorul bővebb magyarázatra, hogy a fehérmű rejtett részeinek a felső ruházat alól elővillanni sohasem szabad.

A jó ízlés az öltözködésben sem keresi a feltűnést, sőt a feltűnő és nem az egyén anyagi és társadalmi viszonyaihoz mért öltözködés határozottan ízléstelen, mert szerénytelenségre vall. Ilyenformán semmiesetre sem lenne helyes, ha a fiatal altiszt illetveihez nem illő, társadalmi körében nem szokásos, drága anyagokból készítettne ruhát, fehérműt vagy lábbelit, mert az különösen falun, hol még a magasabb társadalmi osztályokhoz tartozók is egyszerűbben öltözkednek, feltétlenül visszatetszést szülne. De a városokban szolgálatot teljesítő fiatalabb legénységi egyének se essenek kísértésbe, hogy tisztékéhez hasonló drága ruházati cikkeket hordjanak, mert csak megítélésnek tennék ki magukat.

A pecsétes, gyűrött ruha éppen olyan sértő a társaságra, mint a tisztátalan test. De ha a ruhadarabok kifogástalanok is, rendetlen az öltözködés, ha viselőjük azokat rendetlenül vette fel vagy hordja.

A leggyakrabban előforduló hibák; me-

lyek a megjelenést előnytelemmé, sokszor nevetségessé teszik a következők: Az egyáltalán nem, vagy rosszul gombolt köpeny és zubbony, kicsiny vagy nagyon félrevágott sapka (kalap), köpeny alatt felcsatolt, vagy hónalj alá kapott gyalogcsendőr kard, nyakszegély alól kilátszó nyak, nagyon felhúzott pantalló, a fehérnemű rejtett részeinek kivillanása, vasatlan, kitérdelt, kikönyökölt ruha, kifeszített köpenyzsebek, nagyon kilógó kezelő, óralánc kifüggesztése a zubbonyzsebnél, fekete nadrághoz világos harisnya, zubbonyba betűrt zsebkendő, piszkos vagy szakadt keztyű. Ízléstelen a sok gyűrű is; ezekből kettőnél többnek viselése férfiatlan. A jobb kézen pedig férfi legfeljebb csak pecsétgyűrűt hordjon.

Hasonló hiba polgári ruhában a rikító színű nyakkendő, ünnepi ruhához tarka ing és kezelő, vagy kalap helyett sapka.

Ezért minden öltözködés befejezése után ajánlatos tükörbe nézni. Ahol megfelelő nagyságú tükör nincs, ott az utcára induló kérje meg bajtársát, hogy

nézze meg, nincs-e valami kifogásolnivaló a ruházatán.

Első magánlátogatás alkalmával frissen borotvált arc mellett a legjobb ruhát (csendőrségnél khaki pantalló mellé kalapot) kell felvenni, fehér kezelőt, fehér zsebkendőt és fehér keztyűt kell használni.

Hasonló az öltözködés, de társasági sapkát (csendőrségnél őrmestertől fölfelé fekete pantallót) illik használni vásár- és ünnepnapokon általában, — továbbá esküvőn, temetésen, színházban, táncmulatságon, magánházaknál meghívás folytán tett látogatás alkalmával és minden olyan szolgálaton kívüli társas összejövetelen, melyen az altiszt mint magánegyén jelenik meg.

A nagy nyilvánosság és igen előkelő személyek jelenlétében lefolyó ünnepeken (pl. szoborleplezésnél, templomszentelésnél stb.) való öltözködésre nézve az esetről-esetre külön kiadott intézkedések mérvadók.

Itt meg kell jegyezni, hogy az altiszt első látogatásánál a sapkát vagy kalapot,

kardot és keztyűt sohasem hagyja az előszobában (fogason), hanem azt magával beviszi a köpenyt azonban, ha van előszoba, mindenkor leveti. Bent a fogadószobában a sapkát vagy kalapot, amíg áll, nyílásával lefelé fordítva, s ha már leült, a térdre helyezve kézben tartja. Ha felszólításra mégis letenné, valamely félre-eső bútordarabra, pl. ágyra, alacsonyabb szekrényre, stb., de lehetőleg ne az asztalra helyezze el.

Nyilvános helyiségekben (vendéglő, színház, mozi) a köpenyt és sapkát, illetve kalapot mindig le kell tenni. Vasúti kocsiban a köpenyt a körülményekhez mérten.

Nem lehet kétséges, hogy ha a szolgálat közben bármily magasállású egyén magánlakásába is kell a csendőr(rendőr)-altisztnek belépni (például az új őrsparancsnok bemutatkozásánál), fegyverzetét és szerelékét nem szabad letenni. Ha ez kellemetlenül érintené a háziakat, akkor katonás nyíltsággal fejezze ki sajnálkozását, annak hozzáadásával, hogy a

szigorú szabályzat előírásától el nem térhet.

4. Általános viselkedés.

Régi dolog, hogy a legelőkelőbb egyének rendszerint a legudvariasabbak. Régi elv az is, hogy mások udvariatlansága sem jogosít fel hasonló modortalanságra, mert az igazán művelt ember ebbe a hibába sohasem eshetik.

A jó modor szabályait, elsősorban magáért a jó modorért kell betartani.

Nemcsak azokkal szemben kötelező az udvariasság, akikre az ember rá van szorulva, mert a jó modor rugója nem az érdek, kényszerűség vagy megalázkodás. Az udvariassági szabályok voltaképpen a felebaráti szeretetnek gyakorlati alkalmazásai.

Az udvariasságnak mindenki hasznát látja. Nem kerül semmibe és mégis sokat meg lehet általa szerezni. Olyan, mint egy világnyelv, melyet mindenki megért.

Aki túlteszi magát a századokon át ki-

alakult udvariassági formákon, annak élete a műveltebb egyének között lehetlenné válik. Pl. aki bemondott látogatás esetén borotvátlanul, rendetlen és piszkos öltözetben fogadja vendégeit, vagy aki hanyagul öltözködve jelenik meg a társaságban stb., arról méltán mondható, hogy műveletlen, sőt sértést is láthatnak viselkedésében.

Mások örömeire szolgáló csekélységek észrevezése, gyors és előzékeny figyelmeség, mely másnak örömet okoz vagy fájdalmát enyhíti, sokat jelent.

Gyakrabban éreztetett kisebb udvariasságot az emberek jobban megjegyzenek, mint a ritkább, bár nagyobb segítséget, viszont a — bár akaratlanul —, de ismételten elkövetett apró-cseprő figyelmetlenségek felhalmozódva, hosszú időre szóló haragnak vagy neheztelésnek lehetnek szülőökai.

Minden körülmények között udvariasnak lenni nem oly egyszerű dolog. Sokszor kell az embernek heves természetét, szenvedélyeit, hajlamait vagy indulatait

legyőzni. A helyesen alkalmazott udvariasság tiszteletet ébreszt. A kelletlen, hideg udvariasság éppen olyan bántó, mint a hideg kézszorítás, vagy lenézően hűvös pillantás. Mindenki úgy bánjon másokkal, mint ahogyan szeretné, hogy ő vele bánjanak; nővel szemben úgy, amint azt saját édesanyja vagy nővére számára elvárja.

Az életben sokszor jobban érvényesülnek a kevésbé tehetséges, jó modorúak, mint az okos, de ügyetlen és nyers emberek.

Az udvariasság túlzásba vitt formája már hízelgés.

Az altisztet — tekintet nélkül polgári életében betöltött állására és iskolai képzettségére — már pusztán állástekintélye is bevezetheti a jobb polgári körök társadalmi életébe, de ott helyét méltóan betölteni csak akkor lesz képes, hogy ha az illetudás alapelveit gyakorlatilag is érvényesíteni tudja.

Tudnia kell, hogy az udvariasság az

egymás kölcsönös megbecsülésének kellemes formája és hogy „szolgai alázatoskodás“ nélkül kell mindenkivel szemben szerénynek, előzékenynek, szolgálatkésznek és tapintatosnak lennie.

Mint alárendelt és mint fiatalabb, legyen szerény és tisztességtudó, mint előljáró és feljebbvaló pedig melegszívű és barátságosan érző.

Figyelje meg jól a társaságban azokat, akiket nagyrabecsül és iparkodják őket viselkedésükben követni.

Küzdeni kell a köznépből fel-felvetődő azon felfogás ellen, hogy a „csendőr“ és „rendőr“ fogalma közel áll a „brutalitás“-hoz.

A csendőr és rendőr udvariassága a zsellér- és pásztoremberekkel s a szegényebb munkásokkal szemben annál inkább észszerű, mert szolgálatuk közben gyakrabban veszik igénybe ezek segítségét és szívességét. A tőlük élvezett megtiszteltetést is csak így viszonzhatják. Egy odaköszönés, egy kis érdeklődés csa-

ládi és magánviszonyairól, életküzdelmekről, vagy egy kis jókívánság, mind nagyon alkalmas formája a szegény emberrel szemben tanúsítandó őszinte udvariasságnak.

Olyan szűkebb társaságban, ahol az altiszt feljebbvalójával vagy magasállású egyénnel jön össze, pl. altiszti táncestélyen, esküvőn stb., az ezekkel szemben kötelező legmesszebbmenő fegyelmettség, előzékenység és figyelem mellett se legyen féltékeny vagy szegletes. Természetes, hogy első találkozáskor szabályszerűen bemutatkozik és — ha az előljáró azon óhajának ad kifejezést, hogy hozzátartozóit is szeretné megismerni, akkor iparkodik ezen kívánságnak mielőbb eleget tenni. Ilyenkor az előljáró közeledik a nőhöz, a férfi hozzátartozó az előljáróhoz. Az alárendelt röviden felel az előljáró kérdéseire, kerül minden bizalmaskodást és általában minden téren megmutatja, hogy tisztában van a helyzetnek reája nézve megtisztelő voltával.

Minden körülmények között arra kell

törekedni, hogy a megjelenés már az első percben is előnyös legyen.

Honvéd- vagy csendőr-egyen polgár-ember előtt általában ne álljon szabályszerű „vigyázz“-állásban, mégis akit megkülönböztetett tiszteletben akar részesíteni, az előtt egyenes és nem hanyag állást vegyen fel, tehát semmiesetre sem állhat szétvetett lábakkal, falnak, ajtónak vagy bárminek is támaszkodva. Amelyik polgári tisztviselőnek azonban jelent vagy tiszteleg, az előtt „vigyázz“-ban álljon.

Úgy, mint az állásnak, az ülésnek is megvan a maga külön illemtana. Széken, padon vagy díványon minden felesleges zaj elkerülésével kell helyetfoglalni. Más székére támaszkodni nem illik, s ha ezt véletlenül mégis érintené az ember, rögtön bocsánatot kell kérnie.

Nem illik a szék szélére vagy az egyik sarkára ülni, azon himbálózni; karoszékben vagy díványon jóízű ember mások jelenlétében sohasem fog otthonos kényelemmel elhelyezkedni; lábait nem

nyújtja ki, de az asztalra sem könyököl. Feljebbvalók vagy magasabbrangúak jelenlétében illetlenség a lábukat térden keresztbe rakni, s minden társaságban ügyelni kell, hogy az ember álló vagy ülő helyzetében senkinek se forduljon háttal.

Jóízű ember sohasem rágja a körmet, de mások jelenlétében nem is tisztogatja vagy vagdossa. Nem szívja a fogát, orrát s fedetlen szájjal vagy hangoosan nem ásít. Orrát, fülét nem piszkálja, hajában nem vájkál s természetesen nem vakarózik. Ha a tüszentés vagy csuklás végkép elkerülhetetlen, azt a gyorsan és feltűnés nélkül elővett zsebkendőnek az arc elé tartásával a lehetőségig halkítani s így kevésbé észrevehetővé tenni igyekszik.

Ha jobb társaságba megy, vagy útra készül, előzőleg nem eszik fokhagymás ételt és nem iszik olyan mérvű vagy minőségű szeszesitalt, amelynek kigőzölgése visszataszító.

Jómodorú ember rendszerint halkabban

nevet, s bár a halk vagy hangos nevetés többé-kevésbé vérmérséklet dolga, a legszélsőbb jókedv kitörését is bizonyos határokig mérsékelni tudja. Közönséges vagy durva dolgokon azonban sohasem nevet.

Illedelmes ember társaságban unott arcot sohasem csinál, sohasem nyújtózkodik (az elalvás a legilletlenebb közömböség jele), kezeivel vagy lábaival torna gyakorlatokat nem végez s a hüvelyk-ujjaival malmot nem játszik, újjait nem ropogtatja. Akivel beszél, attól legalább egy lépés távolságra áll s nem fogja meg a kabátja gombját.

A felsoroltaknál gorombább hibák (láb-szárak; csapkodása nevetés közben, köpködés, a gyomorrontás vagy túlterhelés észlelhető megnyilvánulásai stb.) már nem is illetlenségek, hanem határozottan durvaságok, amelyek mindenkinél erős visszatetszést váltanak ki.

A köpés egészséges embereknél egyébként csak egy undorító, rossz szokás. De ha ellenállhatatlan kényszer folytán ki-

kerülni még sem lehet, akkor a szájhoz szorított zsebkendőbe kell köpni, úgy, hogy más észre ne vegye.

Magától értetődik, hogy jóízlésű ember beteg állapotban társaságba nem megy, mert még enyhébb meghülés külső megnyilvánulásai is mindenkire nézve kellemetlenek.

5. Bemutatkozás.

Ez minden oly társaságban szükséges, ahol az ember ismeretlenekkel találkozik; illetve ahol őt egyáltalában nem ismerik.

Bemutatkozáskor mindig a magasabb társadalmi állású vagy idősebb nyujt előbb kezét. Nőnek való bemutatkozáskor mindig a nő nyujt kezét; ezt minden körülmények között feltétlenül be kell várni. A kézfogás ne legyen félnék vagy határozatlan, de a kezét megrázni vagy erősen megszorítani nem illik.

Ha két idegent kell megismertetni egymással, akkor a fiatalabbat az idősebb-

nek, az alacsonyabb társadalmi állásút a magasabb állásúnak, viszont nőnek mindig a férfit kell bemutatni. Férfiak, ha nincs, aki a bemutatkozásukat közvetítse, maguk kötelesek bemutatkozni.

Férfiakkal szemben való bemutatkozás-kor legtöbbször elegendő lesz a vezetéknév érthető bmondása a keresztnév és rendfokozat megemlítése nélkül.

Ha azonban feltételezhető, hogy a ki-nek az altiszt bemutatkozik, nincs teljesen tisztában a rendfokozatokkal (pl. nők), akkor célszerű a rendfokozatot is bmondani.

Jó modorú ember vonaton való utazás-kor a vele egy fülkében utazókat, nyilvános helyen az asztalnál való helyfoglalás-kor a már ottlévőket könnyed meghajlással üdvözölni szokta, de természetesen be nem mutatkozik. Egy halk „jó napot“ (jó estét, jó reggelt) kívánás nem eshetik kifogás alá.

A bemutatkozás ilyen alkalmakkor csak bajtársak között kötelező, de a velük utazó családtagokra vagy polgári egyé-

nekre ezen kötelezettség már nem terjed ki.

Bemutatkozásnál magasabb rangúnak társzó egyén meg nem értett nevét nem szokás ismételtetni, mert tapintatosabb azt utólag másoktól megtudni; hasonló állású ember rosszul értett nevét azonban pl. ilyenformán: „bocsánatot kérek, de nem jól értettem becses nevét“ — bátran meg lehet kérdezni.

Magyar szokás szerint a bemutatkozást kézfogás követi, amelynek nagy fontosságot tulajdonítanak. A nyugati államokban a kézfogás alig ismert s ezt rendszert mellőzik. Innen van az, hogy magasabb körökben a kézfogás elmulasztását ma már nálunk se szokták sértésnek venni.

Előkelőbb hölgyeket bemutatkozás-kor a kézcsók is megilleti; egyszerűbb körökben a kézcsók azonban kevésbé szokásos.

Nagyobb társaságba étkezés közben érkező gyorsan gondolja át, hogy az egyenkénti bemutatkozással nem okoz zavart. Ilyenkor — feltéve, hogy a tár-

saságban ismert dolog a bemutatkozásnak alábbi elfogadott módja —, üdvözlje a háziakat, kérje fel azok egyikét, hogy általánosan mutassa be őt, s üdvözlje a jelenlevőket könnyed meghajlással, anélkül, hogy tovább háborgatná őket.

Jóízlésű ember nem köt mindenkivel és mindenáron ismeretséget s az együtt utazáshoz hasonló futólagos ismerkedések esetén lehetőleg tartózkodóan viselkedik s gyors bizalmaskodással senkit sem terhel.

6. Megszólítás — címzés.

Ha valakivel akár társadalmilag, akár hivatalosan szóban vagy írásban érintkezésbe kell lépni, a megszólítás előtt az illető rangjával és címével feltétlenül tisztában kell lenni.

A ma szokásban levő címzések, illetve megszólítások a következők:

Császárok és királyok címe: felség.

Az uralkodócsalád tagjaié: fenség.

A többi hercegé: főméltóságú.

A kormányzóé: főméltóságú.

A hercegprímás és a bíbornok: főmagasságú és főtisztelendő.

„Nagyméltóságú“ (megszólításban: „kegyelmes“) minden érsek, miniszter, tábornagy, gyalogsági, lovassági és tüzérségi tábornok, altábornagy, úgyszintén a m. kir. kúriának, az állami számvevőszéknek és a közigazgatási bíróságnak elnöke, azonkívül minden valóságos belső titkos tanácsos, a II. fizetési osztályba sorozott államhivatalnokok, a nagykövetek, a felsőház és a képviselőház elnöke.

„Méltóságos“ minden gróf, báró, kamarás, tábornok és ezredes, III., IV. és V. fizetési osztályba sorozott államhivatalnokok, udvari tanácsosok, a felsőház tagjai, a kúria és közigazgatási bíróság másodelnökei, a táblai tanácselnökök, a főispánok, alispánok, a törvényhatósági joggal felruházott városok polgármestere, püspökök, a pápai prelátus, a református egyházi főgondnokok, az ág. h. ev. egyetemes felügyelő és az egyházkerületi

felügyelők, az államvasút elnökgazgatója, a képviselőház elnöke, a kormány-, kereskedelmi, műszaki, egészségügyi, gazdasági stb. főtanácsosok, a budapesti főpolgármester és a rendőrfőkapitány, az ügyészségi elnök, hogyha a IV. fizetési osztályban vagy kúriai bírói rangban vannak, vagy főügyési címmel vannak felruházva.

Grófnét, bárónét helyesen nem méltóságos asszonynak, hanem „méltóságos grófné“, „méltóságos báróné“ vagy férje esetleges címe után „kegyelmes grófné“nak kell szólítani.

A született grófi hajadon „grófnő“, a gróf esetleg polgári születésű neje éppen úgy „grófné“, mint a grófnévá lett grófkisasszony.

„Nagyságos“: az alezredes, őrnagy, a törzstiszti rendfokozatnak megfelelő állású katonai hivatálnok és minden VI. fizetési osztályba sorozott államhivatálnok, a kir. tanácsos, a kereskedelmi, műszaki, kormány- stb. tanácsos.

A főtisztet hivatalosan századosig a

„tekintetes“ cím illeti meg, de a magánéletben minden főtiszttel szemben a „nagyságos“ cím használata van szokásban.

Ugyanez áll a VII. és ennél kisebb rangosztályba sorozott államhivatálnokra és diplomás emberekre (orvosok, ügyvédek stb.) nézve is.

Egyházi címzések: A pápa: Öszentésege, illetve „Szentséges Atya“.

A görög keleti metropolita: „méltóságos és szentséges“.

A püspök, érsek és főapát, utóbbi, miután bizonyos püspöki jogai vannak: „méltóságos és főtisztelendő“.

Az apát: „nagyságos és főtisztelendő“. Esetleg más közéleti jellegéből kifolyólag: „nagyméltóságú“ vagy „méltóságos és főtisztelendő“ is lehet.

Az esperes, alesperes és plébános: „főtisztelendő“. (A görög keletieknél: „nagyontisztelendő“.)

A káplán hivatalosan „tisztelendő“, de ma már leginkább „főtisztelendő“-nek szólítják.

A papnövendék (kispap) „tisztelendő“.
Az ág. ev. főesperes, alesperes, egyházkerületi és egyetemeszsinati jegyző: „nagytekinetű“. A többi lelkész: „főtisztelendő“.

A reformátusoknál ugyanaz, mint az ág. ev. felekezeteknél, de a lelkész „tiszteletes“ és a püspök „főtiszteletű“.

A zsidó főrabbi: „főtisztelendő“. A többi „tisztelendő“.

A zárda fejedelemasszonya (főnője): „főtisztelendő“. A többi apáca „tisztelendő“.

Magasabb címmel és jelleggel ellátotakat a magasabb cím és megszólítás illeti, de a jelleg nélkül csak címmel bíróknak szokás ezeket előlegezni, pl. a kúriai bírói címmel ellátott törvényszéki elnököt „méltóságos elnök úr“-nak szólítják.

A „címzetes“ vagy „nyugalmazott“ jelzót a megszólításban nem szokás használni. Nem is írható pl.: Nagyságos címzetes vagy nyugalmazott igazgató úr!

Ismeretlen úrinőt, ha nem bizonyos,

hogy asszony-e vagy hajadon, „nagysád“-nak, ha kétségtelenül asszony, általánosan „nagyságos asszony“-nak, alacsonyabb társadalmi osztálybeli nőket pedig egyszerűen „ön“-nek kell szólítani.

Ha jobb férfiről bizonytalan, hogy milyen társadalmi osztályba tartozik, általános megszólítása „uram“ vagy „uraságod“ lehet.

A szóbeli megszólítás így történhet: Pl.: „Jó napot“... „Jó estét“... „Jó reggelt“... „Bocsánatot kérek alkalmatlankodásomért“; vagy „kérem megengedni, hogy pár szóval alkalmatlankodjam“; „hogy egy üdvözlést, izenetet átadhassak“; „hogy egy ügyben érdeklődhessen“; „hogy valamit bejelenthessek“; „becses tudomására hozhassak“ stb. „Kérem“ vagy „tisztelettel kérem Nagyságodat, Méltóságodat, Nagyméltóságodat, Méltóságos gróf urat“ stb.

A rossz magyarságú „kegyed“, önkegyed“, „ténsasszony“ vagy a tájszólászerű „kelmed“, „kend“ kifejezések kerülendők.

Falusi gazdákat „gazduram“ vagy esetleg vezetéknevükön és „úr“ szóval kell megszólítani.

A foglalkozás, állás és úr szó is jó, pl. „bíró úr“, „mester úr“ stb.

A polgárasszonyt vagy ehhez hasonló lehet „asszonyság“-nak, „asszonyom“-nak, vagy ha köztekintélynek örvend, „tekintetes asszony“-nak szólítani.

Művelt leányok megszólítására a magyarban, sajnos, nincs megfelelő kifejezés. A régebbi helyes „kisasszony“ kifejezés a városokban valahogyan elkopott. Falun még jó, de városban leginkább a nevelőnőket és az üzleti kiszolgáló leányokat szólítják így.

Jobb hiányában a hasonló társadalmi osztályhoz tartozó hajadon nőt bizalmasabb ismerősök keresztnevükről és „magázva“ szólítják. Egyszerűbb polgári család leánya falun valószínűleg nem sértődik meg, hogyha így szólítják pl.: „Juliska kisasszony“ vagy „kisasszony“.

Sokan egyáltalában ki is kerülnek ezen nehezen megoldható megszólítási formát.

Jobb polgári körökben a „nagysád“ megszólítás is szokásos, és felvilágosított úri hajadon sem fog ezért megnehezteni.

Fontos azonban tudni, hogy a nővel szemben alkalmazott „nagysád“ kifejezés csekélyebb értékű, mint a „nagyságos asszony“.

A vitéz mindig „nemzetes“-nek, felesége „nemzetes asszony“-nak szólítandó.

Ha valakit emellett pl. a „méltóságos“ cím is megillet, akkor „méltóságos és nemzetes“-nek kell szólítani.

A csendőr és más hasonló állású altiszteket bezárólag a rangosztályba nem sorolt havidíjasokig, voltaképpen a „t. c.“, azaz „tisztelt cím“ illeti meg. Ezért a velük szemben mégis szokásos „tekintetes“ cím előlegezését tulajdonképpen kiüntetésnek kell venni, s így a feleségeik is legfeljebb „tekintetes asszony“-ok lehetnek. Aki többet kíván vagy tűr meg, határozottan vét a jóízlés ellen. ■

Írásban a „Kegyelmes“ megszólítás

helyett „Nagyméltóságod“ kifejezést kell használni.

Az „alázatos“ kifejezést katonai egyén polgári egyénnel írásban sem használja.

Nyílt levelezőlapon csak bizalmas nőismerősöket szokás nevükön megszólítani, ilyenkor egyébként nőkkel szemben helyesebb megszólítás nélkül kezdeni a szöveget.

Az altiszt felnőtt női hozzátartozói magánérintkezésnél az altiszteket a családi nevükön vagy rendfokozatuk szerint szólítsák. Pl. „Molnár kérem“... vagy „Tiszthelyetes úr legyen szíves“...

Az előbbi melegebb, az utóbbi már valamivel hűvösebb s néha a közvetlenség rovására eshet, ezért az altisztek az „úr“ szónak nevük mellől való elhagyását ne lekicsinylésnek, hanem ellenkezőleg minősítsék. A rendfokozat szerinti megszólítás mellől azonban az „úr“ szó már nem hagyható el. Pl. egy idősebb altiszt neje sem mondhatja, hogy „Örmester kérem...“

Minden férjes nőnek csak az ura rangjának megfelelő címzés jár s bizony dícséret és elismerés illeti meg azon felvilágosodott altiszt feleségét, ki, bár az első férje „nagyságos“ címet használt, magát egész helyesen, altiszt férje után inkább megillető „tekintetes“ asszonynak szólíttatja. Mert ennek ellenkezője, ha ezen az alapon pl. egy miniszter özvegye — tekintet nélkül második férje társadalmi állására — „kegyelmes“ asszonynak címeztetné magát, meglehetősen mulatságos lenne.

Különben okos altiszti asszonyok nagyon jól tudják, hogy az igazi, régi úri családokban még ma is megtartották a „tekintetes“ címzést.

Kár tehát utánozni az idegenből ideszakadt és többnyire hirtelen meggazdagodott elemek üres nagyozolását.

Magyarországon mindinkább terjedő szokás a „tegeződés“, s mert sokan nincsenek vele egészen tisztában, megérdemli a vele való bővebb foglalkozást.

Van, aki azt hiszi, hogy a „te“ meg-

szólítás mindenre, még a gorombáskodásra, sőt fegyelmetlenkedésre is jogot ad. Ez nagy tévedés, mert a „tegeződés“ egy melegebb kapcsolat külső jele s így helyesen értelmezve a „tegeződők“-nek egymással szemben tulajdonképen még fokozottabb udvariasságot kellene tanúsítaniok, mint aminő egy távolálló idegennek járna.

Különben éppen úgy lehet valaki „tegeződés“ mellett bizalmatlan, rossz barát vagy bajtárs, mint ahogyan legbensőbb barát, illetve bajtárs „magázás“ mellett.

Magyar katonák között a tegeződés régi szokás és meg is kell maradni mellette, bár pl. a német hadseregben enélkül is jól megértik egymást a bajtársak.

Nálunk különösnek látszana, hogyha hasonló rangú és rendű bajtársak magáznák egymást, ellenben a hasonló korú vagy fiatalabb polgári egyénekkal tegeződnének.

Előléptetés esetén az illetőre van bízva, hogy az általa előbb „tegezett“ alantos

bajtársával szemben továbbra is fenntartja-e ezen viszonyt. Az alantos azonban semmiesetre se használja vele szemben a „te“ megszólítást addig, míg erre újra fel nem szólítják. Ha azt érezné az előléptetett, — ami ritkán fordul elő —, hogy a további „tegeződés“-sel nehezen tudná fenntartani állástekintélyét, akkor térjen át a „magázásra“. Ezért senki sem neheztelhet meg. Megteheti az ellenkezőjét is, mert határozott fellépés, komolyság és higgadtság mellett „tegezés“-sel is fenntarthatja tekintélyét.

A „tegeződés“-sel nagyon takarékoskodjék és annak felajánlására fiatalabakat föl ne bátorítson. Ha jóval idősebb vagy nála magasabb rangú egyén felhatalmazza is a tegeződésre, azzal sohase éljen vissza. Ilyen esetben helyes és szokásos formák pl.: „Te Józsi bácsi“, „Tiszthelyettes úr kérlek“, „Te segédjegyző uram“ stb.

A „te“ megszólítás túlgyakori ismétlése és erős hangsúlyozása azonban éppen olyan helytelen lenne, mint az „én“,

illetve az illető saját személyének túlgyakori szerepeltetése.

A „tegeződés“-t fiatalabb vagy alacsonyabb rangú az idősebb vagy magasabb rangúnak sohasem ajánlhatja fel, mindig utóbbiakat illeti meg a kezdeményezés.

Írásban a „te“ megszólítást, bár nyelvtanilag nem helyes, csupa tiszteletből, nagy kezdőbetűvel írják („Te“).

Aligha szorul magyarázatra, hogy idegen felnőtt egyénnel szemben a „te“ megszólítás lealacsonyító. Ezt csak a kőborcigány arcöbre bírja el. Lehet a „maga“ megszólítás is sértő, pl. intelligens egyénnel szemben az „ön“ helyett alkalmazva. Ilyenkor a hangsúly is fontos szerepet játszik.

7. Beszélgetés — és — hallgatás.

Művelt és értelmes ember rövid mondatokban beszél, amelyeket könnyen fejezhet be. A szavakat nem harapja el s

beszéd közben hallgatója szemébe néz, anélkül, hogy ahhoz közel hajolna. Beszédét ideges taglejtésekkel és különböző arckifejezésekkel nem kíséri, hanghordozása nem túlságosan halk, de sohasem túlhangos.

Társaságban, — amennyiben az rajta áll —, oly beszéd tárgyat választ, amely lehetőleg mindenkit érdekel.

Magasabb állásúakkal való beszélgetésnél ügyeljen az altiszt, hogy a beszéd tárgyat lehetőleg az illető kezdeményezze és irányítsa. Jóízű altiszt ilyenkor szolgálati ügyekről nem beszél, előljárókról, alantasokról társaságban elítélően nem nyilatkozik s kerül mindenféle nagyozást és öndícséretet, továbbá oly tárgyakat, melyek szenvedélyes vitára adhatnak alkalmat. Tehát politikai, vallási tárgyakat vagy olyant, mely a társaság egyik-másik tagjának bármely okból kellemetlen, pl. hozzátartozók előnytelen politikai vagy közéleti szereplését, esetleg testi fogyatékoságát stb.

Jó modorú ember mindenkor előzé-

keny, de a társaságban fokozottan az. Ha okosan nem szólhat a beszédtárgyhoz, inkább hallgat. A hangos vitatkozásokat elkerüli s ha mégis belekeveredik, nyugodtan és tárgyilagosan válaszol, kritika dolgában pedig mindenkor mértéket tart. Nőkkel való társalgásában még fokozottabban figyel a tárgyra s illem dolgában még óvatosabb, mert a nők sokkal érzékenyebbek.

Másnak valótlannak látszó állítására egyszerűen azt mondani, hogy „hazugság“ vagy „nem igaz“, nagyfokú tapintatlanság, sőt sértés.

Jó modorral ilyenkor éppen elégséges azon kifejezés, hogy az illető „valószínűleg téved“, vagy „itt csak tévedés lehet a dologban“.

A társaságban jártas ember nagyobb társaságban, ha csak külön közfigyelemmel kísért előadást nem tart, csak a közvetlen szomszédaival beszél. Ekkor sem a saját személyét tolja előtérbe, hanem inkább azok életkörülményeiről, családjáról, egészségéről és általában oly dol-

gokról érdeklődik, amelyekről fel lehet tétélezni, hogy szívesen beszélnek. Természetesen, ha szomszédjai nála sokkal magasabb rangú egyének, ezek benső családi életének egyes eseményei felől csak a legritkább esetben fog érdeklődni.

Nem illik a szomszédon keresztül olyan társalgást kezdeni egy harmadikkal, amelybe a szomszéd nem tud beleszólni. Viszont más beszédébe beleszólni azzal, hogy „ezt már hallottuk“, még inkább illetlenség.

A művelt társalgás alapelve, hogy a hallgató a beszélőt, különösen, ha az utóbbi öregebb, magasabbrangú, vagy nő, amíg az mondanivalójával nem végzett, türelmesen hallgassa meg s ne szóljon közbe. Az ellentmondástól még akkor is tartózkodnia kell, ha az illetőnek nincs igaza. Kivétel természetesen, ha ez esetben a hallgatás valami nevetséges túlzáshoz való hozzájárulás lenne vagy valakinek ártalmára lehetne. Az ellentmondásoknak természetesen ilyenkor is udvariás hangon kell történniök.

Nem az a jó társalgó, aki sokat beszél, akitől nem lehet szóhoz jutni, hanem aki ügyesen beszéltet.

Szakkérdések részletes tárgyalása, a társaság hozzá nem értő tagjait úntatja és így tapintatlanság.

Ha áll az, hogy a beszélgetés művészet, úgy a hallgatás is az, ha azt az udvariasság hozza magával.

Aki hallgatás közben is érdeklődést mutat és kellő pillanatban egy-egy ügyes megjegyzést tesz mások beszédjére, anélkül, hogy azt zavarná vagy megszakítaná, az mindig szívesen látott társalgó lesz.

Hallgatni kell akkor is, ha olyasmiről folyik a szó, amihez az ember nem ért s még inkább, ha a beszéd tárgy valakit haragra ingerel.

A másokkal szemben fölmerült nézeteltéréseket a legnagyobb tapintattal négy szem között és személyesen kell elintézni, mert az üzengetés mindig félreértést szül.

Félremagyarázható vagy másra nézve

akaratlanul is sértő kifejezéseket haladéktalanul helyre kell igazítani.

Művelt ember akkor is mindig bocsánatot kér, ha a hozzáintézett megszólítást későn veszi észre.

A társaságból távozóról nem illik olyant mondani, amit jelenlétében nem lehetett volna megemlíteni, s csak természetes, hogy másnak becsületébe vágó kijelentésektől még inkább kell tartózkodni. Ha valaki ilyen irányban mégis kíméletlenül nyilatkoznék valakiről, az ellen tiltakozni kell, ha pedig az illető nő, védelmére kelni feltétlenül kötelesség.

Művelt ember, ha valakiről véletlenül bántót talál mondani, azért azonnal és személyesen bocsánatot kér, ha másképp nem lehet, akkor utólag, de késedelem nélkül levélben.

Pletykaszerű hírek továbbítása, melyek mások becsületét vagy családi boldogságát veszélyeztetnék, nemcsak illetlenség, de határozottan alacsony gondolkozásra vall.

Sok magyar ember rossz szokása a fe-

csogésig menő őszinteség. Az egyik minden különösebb ok nélkül, a másik pedig, hogy jólétesültségét fitogtassa s ennek révén a bámulatnak, vagy csodálkozásnak bizonyos nemét váltsa ki a jelenlevőktől, hajlandó mindent kibeszélni.

A pletykákat meg se hallgassa az al-tiszt és semmi esetre se törjön ilyenek alapján pálcát valaki felett, mert a pletykák többnyire csak látszaton alapulnak. Sajnos, a nagyközönség gyakran tiszta magánéletű és erkölcsű s olykor magasabb állású egyénekről is mohón hajlandó elhinni valami erkölcsi hibát, anélkül, hogy a dolgok mélyére tekintene. Pedig ha valakinek módjában állana az alaposabb tájékozódás, legtöbbszörre ki-sülne, hogy az egész nem egyéb, mint ot-romba hazugság.

Lelki durvaság jele az Istennek, a szenteknek, a szülők nevének káromlás formájában való emlegetése s ugyanerre vall a trágár szavak használata is.

A falusi fiatalság sokszor nehezen vét-kezi le a rossz társaságban megszokott

durva hangnemet: (Pl. „a fene...“ vagy „a..... egyen meg“. „Te marha“, „ne röhögj“ stb.) : Erről elsősorban az egy-másközti érintkezésben kell leszokni.

Valóban művelt ember a kétértelmű kifejezéseket is kerüli.

Feltétlenül elítélendő rossz szokás, ha valaki állításait minduntalan becsület-szavára való hivatkozással erősítgeti. A becsületszó annyira komoly dolog, hogy az nem mindennapi használatra való.

Társalgás közben mindenről csak addig lehet beszélni, amíg az a hallgatóságot leköti. Aki a társaságban túl kimerítően tárgyal valamit, csakhamar unalmassá válik, ez pedig senkire sem előnyös.

Magas rangúakhoz beszélgetés közben kérdést intézni csak a legritkább esetben szabad. Ilyen egyének kérdéseire adott válasznál jó hatást tesz, hogyha nem csak rövid „igen“-nel vagy „nem“-mel felel az ember, hanem hozzáteszi rangjukat is, pl. „igen, méltóságos úr“; „a legnagyobb örömmel, nagyságos asszony“ stb.

Régi dolog, hogy aki egyik emberről annak háta mögött a másíknak rosszat mond, ugyanúgy fog nyilatkozni a másíkról is, ha távollétében egy harmadikkal beszél.

Ha valakiről nem lehet elismerően nyilatkozni, jobb elkerülni a vélemény-nyilvánítást, s ha már elkerülhetetlen, ez csak kíméletes formában történhetik.

Ízléstelenség, ha valaki a saját tökéletességét, ügyességét, vélt jótulajdonságait hangoztatja. Ezek megállapítását másokra kell bízni. Színtűgy ízléstelen s másoknak határozottan kellemetlen az, aki kéretlenül tanácsokat osztogat. Családi ügyekről csak bizalmas ismerősök körében szabad beszélni.

A magyar nyelvet törve beszélő idegen ajkú egyénnel szemben türelmesnek kell lenni, sőt az udvarias ember ilyenkor a feletti elismerésének ad kifejezést, hogy az illető a rá nézve nehéz magyar nyelvet ennyire is bírja.

Mások által rosszul kiejtett vagy hely-

telenül használt szavakat nem illik nyilvánosan kijavítani.

Társaságban idegen nyelven jóízlelésű ember csak akkor beszél, hogyha azt mindenki megérti. Kivétel természetesen, hogyha az, akivel beszélni kell, a magyar nyelvet nem érti.

Beszéd közben éppen úgy, mint az írásban, kerülni kell a felesleges és értelmetlen kifejezéseket („izé“, „tudod“, „mit tudom én“, „barátom, így“, „barátom, úgy“ stb.). Hasonlóképen a helyes magyar beszéd rovására esnek az egyébként udvarias alábbi kitételek is: „parancsoljon“, „méltóztassék“, „tetszik...“, ha azok sürűn egymásután vagy nem helyesen alkalmaztatnak. Pl.: „Méltóztassék helyet foglalni parancsolni“ (helyesen: parancsoljon, vagy méltóztassék helyet foglalni). „Betegnek tetszik lenni?“ (helyesen: talán beteg... úr?). Egyáltalában nem illik katona szájába a „könyörgöm“, — magasabb rangúakkal szemben pedig — az „ügyebár“ kifejezés.

Ugyanígy kerülni kell az idegen vagy az olyan magyar szavak használatát is, amelyek értelmével valaki nincs teljesen tisztában.

Az úgynevezett „jassz“ kifejezések, mint: „nekem olyan fiatal“, „bedőlt“, „meglógott“, „nagy zrí volt“, „mázlija van“, „erre föl“, „bukik rá“, „irtó szép“, „ne dumálj“ stb. nem illenek magyar al-
tiszti szájába.

Bajtársak vagy azok hozzátartozói által elkövetett illetlenségek, ügyetlenségek vagy hibák idegenek előtt sohasem tehetők bírálat tárgyává, mert ez már nemcsak illetlenség, de egyúttal bajtársiatlanság is lenne.

Idegennel szemben kéretlenül oktatólag fellépni, miután ez annak csak köllemetlen lehet, tapintatlanság. Viszont ha valakit bajtársa egy elkövetett helytelenségre négy szemközt jóindulatúan figyelmeztet, azt hálával és megértéssel kell fogadni.

8. Étkezés.

Aki fehér asztal mellett akar étkezni, annak a mindennapos étkezés szabályait legalább annyira meg kell tanulnia, hogy ezek figyelmen kívül hagyásával el ne vegye asztaltársainak étvágyát.

Míg a háziasszony, vagy ha ilyen nincs, a legmagasabb rangú vagy korú hölgy, illetve férfi az asztalhoz le nem ült, a terített asztalnál senki sem foglalhat helyét. Az étkezési ülés sorrendjét legcél-
szerűbb előre megállapítani.

Kimondott főhely az asztalnál tulajdonképpen nincs. Az a főhely, ahová a háziasszony, illetve a legidősebb (legmagasabb rangú) ül. Lehet az az asztal bármelyik végén vagy közepén is. Fontosabb ennél azt tudni, hogy mellette jobbról és balról következnek kor, illetve rangsorban, a többiek. Ha nők is vannak jelen, akkor egy nő és egy férfi felváltva lehetőleg úgy üljön, hogy hasonló korúak (rangúak) kerüljenek egymás mellé és egymással szemben. Az ünnepelt a leg-

idősebbel (legmagasabb rangúval) szemben üljön. Gyermeknek lehetőleg külön asztalnál, vagy csak a főhelytől legtávolabb kaphatnak helyet.

Az étkezés megkezdése előtt az ember az asztalkendőt félig kinyitva az ölébe teríti. Ezt másképp használni, pl. egyik csücskét a gallér mögé vagy a gallér alatt a zubbony gombjai közé dugni ma már nem szokás.

Az evéssel addig várni kell, míg a háziasszony, illetve a rangban legidősebb, ahhoz hozzáfogott, s csak természetes, hogy az étel tálalásáig sem kenyeret enni, sem inni nem szabad.

Az asztalra helyezett gyümölcs és édeségből sem szokás előbb enni, míg erre sor nem kerül.

Az evőeszköz törülgetése sértés a háziasszonyra nézve.

A társasétkezés főszabálya, hogy semminemű ételből a tányérra egyszerre sokat kivenni nem szabad, mert másodszor venni még nem illetlenség. Ugyancsak nem szabad a tálban levő ételben válo-

gatni, hanem azt a darabot kell kivenni, amely leginkább kézügyre áll.

Tálból az ételt az abba helyezett evőeszközökkel (tehát nem mindenki a sajátjával) kell kiemelni (nem kikotorni). A külön evőeszközt úgy kell oda visszatenni, hogy az be ne csússzon.

A villának hegyét, a késnek ezenkívül az élet is mindig lefelé kell tartani.

Ha az étel forró, azt fújni nem szabad, hanem meg kell várni, míg kihül.

Ügyelni kell, hogy az étkezés, úgy az evőeszközök használatát, mint magát az evést illetően, minél zajtalanabb legyen.

Mélyen a tányér fölé hajolni vagy az asztalra könyökölni nem illik. Ügyelni kell, hogy a könyökök evés közben a test mellé záródjanak, nehogy azok a szomszédoknak útban legyenek. Az evőeszközt kell a szájhoz vinni s nem a száját az evőeszközhöz.

A kivett ételt lehetőleg el kell fogyasztani, mert a háziasszonyok e tekintetben érzékenyek.

A közös tálba kenyérdarabokat mártó-

gatni, egyáltalában abba a saját evőeszközzel belenyulni nem illik. Hasonlóképp illetlen a levesbe kenyeret aprítani, de a levessel együtt egy-két falatot szabad enni. A kenyeret törni kell, abba beleharapni, azt késsel vágni nem szabad.

Húsdarabot, ha csontos is, kézbe venni nem illik.

A levest kanállal, a húsételeket késsel és villával, sűrűbb főzeléket, rántottát és hasonló ételt csak villával kell enni. Ha valamely háznál a csirkecombját és a halszálkát kézzel fogják meg, ebben a háziakhoz is lehet alkalmazkodni.

A kanalat sohasem szabad egészen megmeríteni s azt nyele vége felé a három alsó újjal (a hüvelykújj felül marad) könnyedén tartva, a hegyével kell az ajkakhoz emelni. A levesnek a kanálról zajtalanul (szüröcsölés nélkül) kell az alig kinyitott szájba jutni.

A kést és villát, eltérően a kanáltól, akként kell élel, illetve hegyvel lefelé tartani, mint az írót. Eközben a hüvelyk ujj alul, a mutatóújj felül legyen. Evés

közben a kés a jobb, a villa a bal kézbe jön. Nem szabad a kést vagy villát átmarkolni, hegyükkel fölfelé föltámasztani. A kés csak az étel megvágására és az ételdaraboknak a villára való fölsegítésére szolgál. (Egyenes villával nem lehet oly tetszetősen enni, mint a görbével.) A kisújj félretartása kómikus.

Az evőeszközzel játszani, azokat lenyulni, az ételt a tányérban összekavarni izléstelenség lenne.

A tányérba kivett húsdarabot nem illik előre felaprítani, hanem mindig akkora darabkát szabad arról levágni, amekkorát villával felszúrva, a késsel rátett főzelék vagy körítéssel együtt, a szájnak túlságos nagyra nyitása nélkül abba könnyedén be lehet helyezni. Csontosabb vagy keményebb ételeknél fokozottabb mérvben kell ügyelni, mert ezek felaprítása mindig nehezebb, s a kellő elővigyázat elmulasztásával az asztalterítő, sokszor a szomszédok ruhája is könnyen foltot kaphat.

Az evőeszköz használat után mindig a tányéron marad.

A tányéron nyelükkel jobbra irányítva egymás mellé fektetett kés és villa újabbban azt jelenti, hogy abból az ételből nem óhajt többet enni, vagy az étkezést végleg befejezte, tehát a kiszolgáló személyzet a tányért válthatja, illetve elviheti.

Terített asztalnál zsebkés nem használható.

Tésztákat többnyire csak jobb kézben tartott villával kell enni, amelynek segítségével az ember egyes darabokat letördel. Egy darabból álló sült tésztánál azonban, ha a kés használata is szükségessé válik, úgy kell eljárni, mint a húsételeknél. Egyes sült tészták, pl. pozsonyi kifli, fánk, pogácsa stb., pusztán két újj közé fogva, evőeszköz nélkül is ehetőek.

Túlnagy darab sem kézbe, sem szájba nem vehető. Rágás közben az ajkaknak mindig csukva kell maradni. Nyitott ajakkal való rágás, vagy rágás közben való beszéd nagyon illetlen.

Csontok csak az e célra adott külön tányérra, vagy ennek hiányában a használatban levő tányér szélére rakhatók, tehát sem az asztalterítőre, sem a földre nem kerülhetnek. A szájba került csontszilánkokat vagy gyümölcsmagot a szájból mindig csak kanál vagy villa segítségével és sohasem kézzel kell ugyancsak a tányér szélére helyezni. Ide kell helyezni észrevétlenül az esetleg leejtett és felvett ételdarabot is.

Jóízlésű ember az étel s még inkább az ital dolgában mindenkor kellő mértéket tart, s így sohasem jut olyan helyzetbe, hogy ezek egyikének vagy másikának túlbő élvezete ő reá magára, vagy asztaltársaira nézve kellemetlenséggel járna, vagy amelynek révén magát megszólásnak tehetné ki. (Pl. rosszsullét, elalvás stb.)

Az étkezés közben jelentkező csuklás többnyire a mértéktelenség és mohóság következménye.

Felköszöntő közben az étkezésben szü-

netet kell tartani s ilyenkor beszélgetni még halkán sem illik.

Olyan ételekből s italokból, melyekből kevesebb van, szerényebben kell venni, hogy mindenkinek jusson.

A pohár tartalmát fenéig kiinni ritkán szabad s erre mást unszolni egyáltalában illetlen. A házigazda is legfeljebb csak a koccintást kezdeményezheti.

Más előtt az asztalnál átnyúlni illetlen. Ha kell valami, akkor annak átnyújtására a felszolgálót, ilyen hiányában az ahhoz legközelebb ülő asztaltársat kel felkérni. Minden asztaltárs ügyeljen, hogy szomszédja semmiben sem szenvedjen hiányt (pl. só, paprika, kenyér, víz stb.).

Evőeszközt másnak mindig a nyelénél (nem a pengénél) fogva úgy kell átadni, hogy azt hasonlóan foghassa meg.

Szabály, hogy ha valamit jobbra vagy balra kell továbbítani, azt sohasem az asztal fölött, illetve a szomszéd előtt, hanem mindenkor a szomszédok háta mögött kell tenni, ügyelve természetesen az

illetők ruházatára. Okozott kár- vagy kellemetlenségért, pl. pohárfelborítás stb., bocsánatot kell kérni.

Ha valamely ételbe vagy italba véletlenül légy vagy szunyog kerül, azt észrevétlenül kell eltüntetni s mindent elkövetni, hogy ez a háziasszonyt vagy a társakat kellemetlenül ne érintse.

Almát, körtét, barackot voltaképpen gerezdekbe vágva, villára szúrva akként kellene meghámozni, hogy azzal a kézzel minél kisebb mértékben érintkezzék. Ha azonban a háziasszony vagy a rangban idősebbek az említett gyümölcsöket pusztán kézzel tartva hámozzák, ugyanúgy kell eljárni, mert ez esetben a fenti eljárás az illetőkre bántó lehetne. Egyéb gyümölcsöket azok válfajai szerint kézből (pl. szilva, szőlő stb.), illetve kanállal (pl. málna, szamóca stb.) kell enni.

Sajthoz éppúgy kést és villát kell használni, mint a húshoz. Lágy sajtokat apró kenyérdarabokra kenve szokás elfogyasztani.

Cukrot, sót, paprikát és töröttborsot a tartályban levő megfelelő eszközzel, ennek hiányában csakis tiszta késheggyel szabad venni.

Gyümölcstől nedves kezeinket vagy evőeszközeinket csak papír-asztalkendőbe szabad törölni, mert a gyümölcsnedv el-távolíthatatlan foltot hagy maga után.

A poharat sem borral, sem vízzel szü-
nültig megtölteni nem szabad, felső szé-
létől lefelé egy jó újjnyinak mindenkor
üresen kell maradnia. (A legtöbb pohá-
ron van ott egy vonal.)

Evés közben csak az étel lenyelése után
illik inni.

Minden ital, de főképen vörösbor tölté-
sénél vagy befőttek kiszedésénél ügyelni
kell arra, hogy az el ne csepegjen, s hogy
az üveg vagy tál ne kerüljön nedves
talppal az asztalra, mert ezek a házi-
asszonynak mindig kárt és bosszúságot
okoznak.

Csak a szomszédokkal szokás koccin-
tani, a távolabb ülőkkel szemben ele-

gendő gyengéd meghajlással a poharat
enyhén feléjük emelni. Sörrel koccintani
egyáltalában nem szokás.

Ha az asztalfőn ülő személyiség felkel,
akkor mindenki feláll, mert ez az étkezés
teljes befejezését, illetve az asztalbontást
jelenti. Azt más valaki feltűnő módon
meg nem kezdheti.

Asztalbontáskor a közvetlen asztaltár-
sak egymás előtt némán meghajolnak, de
a helyi szokás szerint kézfogás (kézcsók)
kíséretében „egészségére“ is kívánhatnak
egymásnak.

Nem illik étkezés után a fogakat újjal,
villával vagy késsel piszkálni, erre csak
piszkáló-fácskák használhatók s azok is
csak az étkezés befejezése után (nem pe-
dig az egyes fogások között). A fog-
piszkáló használata feltűnés nélküli s le-
hetőleg gyors legyen. Eközben a száját a
másik kézzel eltakarni fölösleges, mert ez
még feltűnőbb lenne. Különben is a kéz-
zel, mely a fogpiszkálót tartja, azt eléggé
el lehet takarni. A száj természetesen a

művelet közben zárva marad, s a fogpiszkáló csak az ajkak keskeny részén át érintheti a fogakat.

Fogpiszkálót, ha hiányzik az asztalról, csak vendéglőben lehet kérni.

Étkezés után a száj kiöblítése nagyon üdvös, de ezt csak otthon s akkor is csak félrevonulva lehet megtenni.

Társas étkezés alatt soha, utána csak teljesen bizalmas körben szabad fehér asztalnál újságot vagy levelet olvasni.

Kutyának a szobában enni adni nem illik, még kevésbé a mások által használt tányéron.

Idegen helyen az asztalkendőt étkezés után nem szokás összehajtani, mert feltételezhető, hogy azt mosás nélkül másodszor úgy sem fogják másnak használtára adni.

Családi körben vagy közös étkezében étkezés után mindenki az asztalkendőt összehajtva a saját részére megjelölt gyűrűbe szokta helyezni.

9. Nőtlen legénység közös étkezése.

Bár a nőtlen legénység közös étkezésének főcélja, hogy az olcsó és bőséges ételmezéshez jusson, kétségtelen, hogy emellett a közös étkezéssel járó társas együttlét a legénység bajtársias és családias életének egyik legfontosabb tényezője is. Ez az a hely és alkalom, ahol a legénység egymás között zavartalanul gyakorolhatja a társas étkezés általános illemszabályait.

A magyar altisztikar színvonalának emelése érdekében az étkezőben uralkodó hangot a jobb polgári körökben dívó szokásokhoz kell szabni.

Már az étkezőben való külső megjelenésre is fokozott gondot kell fordítani, még abban az esetben is, ha annak csupán csak egy vagy két tagja van, pl. a csendőrörsökön. Az sem mentheti fel ez alól a résztvevőket, hogy az étkezőhelyiség azonos a háló- vagy tanteremmel.

Mosakodásra, a ruházat rendbehozata-

lára, esetleg a munkaruha letévésére mindig időt kell szakítani, hogy az egymás iránti tisztelet és tapintat kellően ki-domborodjék.

Csak halaszthatatlanul sürgős szolgálati teendők adhatnak ez alól felmentést.

Ezen külső formák betartásának szükségességét minden altisztnek be kell látnia, mert minél jobban becsülik meg egymást a bajtársak, annál inkább emelkedik velük szemben a köztisztelet.

A közös étkezés irányelvei a következők:

Az asztal, még egy főre is, mindig rendezesen és tisztán legyen megterítve.

Ennek ellenőrzésére és egyéb apró teendők végzésére, hetenkinti felváltással, a legidősebb jelöljön ki egyet a résztvevők közül, kinek azután kötelessége még az étkezés előtt meggyőződni arról, hogy az asztalterítő, asztalkendők, edények, evőeszközök, húsvilla, merőkanál, poharak tiszták-e, só, paprika, kenyér, víz, fogpiszkáló, ecet, olaj, hamutartó van-e az

asztalon és van-e elegendő ülőhely. A hiányosságokat pótolja vagy pótoltsassa.

A megtörtént tálalást jelentse a legidősebb nőtlennek, az elfoglalja helyét, utána leülnek a fiatalabbak is. Az esetleg elkésve érkező mentse ki magát a legidősebb előtt.

Dicséretes szép dolog, hogyha étkezés előtt az ember rövid imát mond.

Miután az étel az asztalra került, mindennap (vagy héten) más és más választson az adagokból (darabokból), illetve más és más legyen ebben az első. Ezen sorrend, éppúgy mint a tál továbbadása, jobbról balra haladjon.

Addig senki se fogjon új étel elfogyasztásához, míg az előbbivel mindenki nem végzett.

Étkezés közben a rangban fiatalabb töltsön az idősebb szomszéd poharába, az szeljen kenyeret is, ha kell, és segítsen a következő étel asztalrahelyezésénél és a tányérváltásnál.

Az étkezés alatti viselkedés, annak be-

fejezése után a felkelés és rágyujtás az általános illemszabályok szerint történjék.

Az természetes, hogy mosdatlan, átizzadt testtel, feltúrt újjú, gyűrött ingben jóízű altszét még otthon sem fog az asztalhoz ülni.

Az ételek kritizálása igen rossz szokás.

Csendőrsökön a közétkezést (közgazdálkodást) vezető és az örsparancsnok különös gondot fordítson a szemlélő előjáró kiszolgálására.

Szemlélő előjárótól a gazdálkodásvezető nem sokkal az örsre történt megérkezése után kérdezze meg, hogy óhajt-e az örs étkezésében résztvenni vagy nem. Igenlő esetben jelentse, mi áll az örs konyhájának rendelkezésére. Ha az előjáró ilyenkor a felsorolt lehetőségek valamelyikét meghatározza, úgy természetesen azt, ha azonban kijelenti, hogy úgy akar étkezni, mint a legénység, akkor *feltétlenül* azt is kell adni.

Az előjáró asztalának gondos meg-

terítését, az ételek tálalását és felszolgálását a gazdálkodásvezető, vagy ha ez még ily irányban tapasztalatlan, akkor a legidősebb nőtlen csendőr mindenkor ellenőrizni tartozik. Ezeknek már tudniok kell, hogy minden egyes étel külön tálban (tányérban) legyen felszolgálva, illetve, hogy az előjáróra kell hagyni, mennyit vesz ki saját tányérjába. Egy tálon (tányéron) túlsok vagy kevés étel betálalása egyaránt ízléstelen és tapintatlan.

Azt, hogy a kávé vagy tejet föllet vagy anélkül, a húst erősen vagy félig kisütve, zsírosan vagy szárazon tálalva óhajtja-e az előjáró, mindig a főzőnő kérdezze meg.

A magára hagyott főzőnő kétségbeesett kapkodása és futkosása mindig a gazdálkodásvezető rovására megy. Az ő hibája az is, hogyha a legénység asztalának csinos megterítéséhez szükséges kellékek nincsenek állandóan jókarban tartva és nem lesznek pótolva.

10. Dohányzás.

A dohányzásnak az egészségre való ártalmas vagy ártalmatlan voltáról évszázadok óta folyik a vita. A mai orvosi tudomány és kutatás szerint a dohányban levő „nikotin“ a legnagyobb méreg, mely az erek időelőtti megkeményedését idézi elő, az emberek azonban mindennek ellenére vígan tovább füstölnek. Rend szerint csak akkor hagyják abba, ha egyénileg is rájönnek, hogy szervezetüknek ártalmára van.

Hogy a dohányzás rontja az étvágyat, megsárgítja a fogakat s emellett költséges kedvtelés is, arra minden dohányos magától is rájön, s ha már végképen nem is lehet abbahagyni, a mérséklet e téren mindenesetre feltétlenül kívánatos.

Társaságban csak akkor szabad dohányozni, ha az kimondottan meg van engedve. Nők, magasabb rangúak vagy korban jóval idősebbek jelenlétében zárt helyen (még ha idegenek is) mindig meg

kell kérdezni, hogy a dohányzás nekik nem kellemetlen-e.

Társas étkezésnél meg kell várni, míg a korban vagy rangban idősebb rágyújt, vagy erre felhatalmazást ad. Amíg más eszik, semmiesetre sem szabad rágyújtani.

Meghívott vendég csak a házigazda dohányneműjét fogyaszthatja. A sajátjának elővétele, ha ez esetleg jobb minőségű, amannak lekicsinylése lenne. Viszont pedig, ha a kínált drágább, esetleg úgy tűnhetne fel, mintha a vendég nem hinné el, hogy azt szívesen nyujtják.

Ünnepélyes felvonulások közben, pl. esküvőn, körmeneten, temetésen stb. feltétlenül tartózkodni kell a dohányzástól.

Hivatalos helyiségben megjelenő altitst csak a hivatalfőnök külön felszólítására gyujthat rá, még akkor is, hogyha ott huzamosabb ideig tartózkodna.

Tűzet csak egyenlő vagy alsóbb társadalmi osztálybeli férfitől lehet kérni. Cigarettával, szivarral megkínálni szintén csak ilyent lehet. ■

Köszönés és beszéd közben a cigarettát vagy szivart semmiesetre sem szabad a szájban tartani. Cigaretta- vagy szivar- szopókát, valamint pipát társaságban tisztítani nagyfokú ízléstelenség.

Pipából — kivéve a rövidszárú angol fapipát, amelyből csak cigarettadohányt lehet szívni —, lehetőleg csak otthon vagy társaságon kívül szokás dohányozni. Vasúton sem kívánatos, mert sokkal több és erősebb a füstje, mint a cigarettáé vagy a szivaré s így másoknak kellemetlenebb.

Minden dohányos vigyázzon arra, hogy szivarjának vagy cigarettájának füstje ne szálljon senkinek az arcába. Kocsin arra is kell gondolni, hogy a szél ne vihesse a füstöt vagy a kipattanó szikrát a társaság oldalt vagy hátul ülő tagjai felé.

Aki piszkos szivar- vagy cigaretta- szopókát hord zsebében, annak egész ruházatába a nikotin átható és kellemetlen szaga idővel oly mértékben behatol, hogy az még a dohányosra nézve is bántó, a

nem dohányosra pedig szinte tűrhetetlen. tűrhetetlen.

Ha valakinek rágyujtásnál előzékenységből gyufát gyujtanak, azt az illető kezéből át szokás venni. Bár az igazán udvarias ember, ha akár önként vagy kérésre tüzet gyujt, az égő gyufát vagy öngyujtót mindaddig tartja, míg a másik valóban rágyujt.

A tűznyujtásnál való előzékenység sohasem legyen siettető vagy erőszakos. Sok dohányos ember a rágyujtást kényelmesen szereti végezni. Aprólékos pontossággal vágja le a szivarja végét, sodorja ki a felesleges dohányt a cigarettából és nagy gonddal tömi meg a pipát. Az elsietett előzékenység ilyenkor csak terhére lenne az illetőnek.

Félművelt emberek egészen természetesnek találják, ha az égő cigaretta végét asztal alá, kályha mögé, a vasúti fülke padlójára stb. dobják. Ez a legnagyobb illetlenségek közé tartozik.

Sok embernek igen rossz szokása, hogy égő cigarettáját az asztal vagy valamely

más bútor szélére teszi s így azt össze-
égeti.

Ha nincs az asztalon hamutartó, úgy
kérni kell, mert a hamutartó hiánya még
nem jelentheti azt, hogy a hamut a sző-
nyegre is szabad dobni.

11. Az alkohol.

Az alkohollal is úgy vannak az embe-
rek, mint a dohánnyal. Igen sokan állít-
ják, hogy mértékletesen fogyasztva, fel-
nőtt egyénnek nem árt. Mások meg köte-
teteket írnak az alkohol romboló hatásáról,
sőt alkoholelles mozgalmakat is szer-
veznek.

Egy bizonyos! Hogy még senkinek sem
használt!

Eltekintve attól, hogy igen költséges
élvezet, — orvosilag bebizonyított tény,
hogy aki állandóan szeszesitalt fogyaszt,
hamarabb kap tüdőbajt, tífuszt, kolerát,
gyomorbaajt, sőt egy bizonyos fokon túl

már elaltatni sem lehet s így egy operá-
ciót is nehezebben állhat ki.

Megszámlálhatatlan ama bűncselekmé-
nyek száma, melyet az alkohol hatása
alatt követnek el. Részegen vétkeznek és
józanon kell bűnhődniök.

Iszákos falu temetője tele van gyer-
meksírokkal, mert a részeges szülők gyer-
mekei nem életképesek.

Legkártékonyabb az alkohol hatása a
serdülő korban, de erős romboló hatása
van a 24. életévig is, mert az alkohol
kíméletlenül támadja az eme korig még
fejlődésben lévő ideg- és csontrendszert,
leginkább azonban az agyat.

Ismételt mérgező hatása alatt az agy
frissességét és felvevőképességét elveszíti.

Kísérletekkel beigazolt tény, hogy pl.
tanuláznál egy pohár bor 10—15 percig
emeli ugyan a munkakedvet, de azután
fokozott mértékben lép fel az álmoság,
idegesség, figyelmetlenség és csökken a
tanulás eredménye.

Ebből következik, hogy a reggelenként elfogyasztott pálinka idegromboló hatása egész napra kiterjed és így legkomolyabban veszélyezteti az egyén szellemi és fizikai teljesítő képességét.

Ez alapon teljesen hamis az az állítás is, hogy a szesz kimerítő szolgálatban vagy utána pótolja a testi erőt.

Az alkoholfogyasztás ellen elsősorban a fiatal nemzedéknek kell küzdenie, mert az idősebbek, nem tudva róla lemondani, inkább előítélettel nézik ezt.

Aki több szeszest ivott, az nem tud nyugodtan gondolkozni és határozni. Tetét ebből kifolyólag elhamarkodja, elhatározásaiban ingadozóvá válik, szégyenérzete erősen csökken, önérzete viszont betegesen megnövekszik s így könnyen megsértődik. Figyelmét nem tudja teendőire összpontosítani s munkája felületessé válik. Heveskedésre hajló ember könnyen túllépi azt a határt, melyet egyébként szigorúan szem előtt tartana.

Szomorú volna, hogyha az egyébként

szeszt alig fogyasztó csendőr, rendőr vagy pénzügyőr csak szolgálatban innék rendszeresen. Ezzel azonfelül, hogy az utasítások is tiltják, kitenné magát ama gyanúnak, hogy egy-egy feljelentéstől félt korcsmárostól ilyenkor olcsón vagy ingyen fogadja el az italt.

Ha az altiszt valahol mint vendég van ebéden vagy vacsorán s a kínálásnak egyszerűen ama kijelentéssel, hogy sohasem iszik szeszt, kitérni nem akar, feltétlenül óvakodjék a teli pohár egyszerre való felhajtásától (exelés), vegyítse a bort, ha másképen nem lehet, észrevétlenül — vízzel; ivásra senkit se biztasson, még kevésbé bajtársát; maga se hallgasson biztatásra s ha észreveszi a szesz hatását, többet semmi szín alatt ne igyék. Pihenkor iparkodnia kell mielőbb távozni.

Az óvatos ember, ha olyan társaságba kerül, ahol az emberek nem csinálnak maguknak a leittasodásból lelkiismereti kérdést, mindig előkészíti magának az észrevétlen távozás lehetőségét. (Pl. kö-

penyét, sapkáját könnyen hozzáférhető helyre teszi.)

Kerülje az altiszt az olyan családokat vagy barátokat, akik állandóan borral kínálják meg.

Nyilvános helyen ne üljön le olyan társaságba, ahol fizetni nem engedik. Egyáltalában kerülje az olyan társaságot, ahol az ivás a fő szórakozás.

Súlyos hiba lenne, hogyha az altiszt nyilvános helyen sok vagy drága szeszital rendelésével akarna feltűnni, vagy így akarná egy asztalhoz való meghívását, esetleg megkínálását viszonzni. Az ilyen embert magukban még a „potyázó”-k is kinevetik, a komoly emberek pedig elítélik, mert tudják, hogy az altiszt fizetéséből erre nem telik; de sértőnek is találhatják, hogy az illető altiszt feltételezheti róluk, hogy meghívásával ezt akarták elérni.

Csak az eldurvult lelkű ember dicsekszik saját ittasságával, vagy örül más leittasodásán. Az altiszt fogalma kizárja ezt.

12. Az utcán.

Az utcának külön illemtana van, de erről az embereknek, sajnos, csak kis része tud és még kisebb része tartja is be. Ez az illemtan pedig megköveteli, hogy az utcán mindenki úgy viselkedjék, hogy azzal legkisebb mértékben se legyen terhére embertársainak.

Művelt ember, mielőtt az utcára lép, egy pillantással meggyőződik arról, hogy külseje teljesen rendben van-e. Az öltözködés befejezését (pl. begombolkodást, keztyűhúzást) nem szabad az utcára hagyni, azt előbb kell elvégezni. Éppen olyan helytelen megérkezés előtt már az utcán kezdeni a vetkőzést.

Általában ami nem illik zárt helyiségben, az az utcán sem állja meg a helyét.

A járókelők után megfordulni illetlenség, de az se más, ha valaki a járda közepén álldogálva a forgalmat akadályozza. Ha valami okból mégis meg kell állni, úgy ez mindig közvetlenül a fal mentén vagy a járda szélén történjék.

Csak illetlen ember kiabál az utcán, messziről vagy az utca másik oldaláról tehát senkinek se szóljunk. Művelt ember az utcán vagy nyilvános helyen még halkabban beszél, mint zárt helyen, mert szükségtelennek tartja beavatni dolgaiba az utca közönségét, de még azért is, hogy másokat szavai ne zavarjanak.

Ha valaki szembejövő ismerősével beszélni óhajt, ne tartóztassa fel útjában, hanem engedélyt kérve tőle, egy darabig kirsérje el.

A legnagyobb figyelem mellett is megtörténhetik, hogy az emberek az utcán egymást meglökik. Ilyenkor még abban az esetben is bocsánatot kell kérnie, ha nem bizonyos, hogy kinek a hibájából történt a kellemetlenség.

Háromnál több ember egy sorban nem sétálhat az utcán. Ha a járda keskeny, még ennyi sem, mert a szembejövőket feltartóztatnák. Ha mégis hárman sétálnának, a legidősebbet vagy a legnagyobb rangút kell közrevenni, attól balra a kö-

vetkezőt; --- jobbról a legkisebb rangú menjen.

Mindkét oldalról karonfogva sem nő, sem férfi nem mehet az utcán.

Szűk járdán a nőt vagy feljebbvalót belül kell engedni, mert különben könnyen leszoríthatják. Ilyen helyen szembejövő nőnek, idősebbnek, magasabb rangúnak, amennyiben az úttest sáros vagy poros volta ebben nem gátolja, a járdáról való lelépéssel kell kitérni, az általa kísért feljebbvalót nőt, vagy idősebbet pedig ilyenkor előre kell bocsátani, illetve lépjen az altiszt annak háta mögé.

Ha két vagy több egyén halad az utcán egy társaságban, akkor a szembejövőeknek annyi helyet kötelesek hagyni, hogy azok ne kényszerüljenek miattuk a járdáról lelépni. Viszont az egyedüljövő nem választhatja szét a szembejövő párt vagy társaságot, hanem kikerüli őket.

Utcakeresztezésnél feltétlenül a nőt, idősebbet vagy magasabb rangút kell előre engedni. Ez különben áll zárt helyiségben való találkozásra is.

A menetütemet mindig a nő vagy magasabb rangú, illetve idősebb személyhez kell alkalmazni.

Egyenruhás egyén kardjával ne csömpölgjön s kerüljön minden feltűnést. Embertömegbe jutva ne tolakodjék és ne lökdösődjék, mintegy előjogokat követelve magának.

„Karonfogva“ menni az utcán ma már nem divat. Kivétel, ha idős, beteg vagy gyenge nőt rossz úton, vagy néptömegben kell átvezetni.

Ha egy férfi két nőt kísér, az idősebb nő legyen a középben.

Kocsiba be a nő, kocsiból a férfi lép ki hamarább, hogy a nőt kiséghesse. Kocsiban mindig a nő, az idősebb vagy a rangban magasabb ül jobbról. Ha kettőnél többen vannak, az úgynevezett kísérésre a legfiatalabb üljön, de férfi jelenlétében sohasem a nő.

Az utcán füttyülni vagy dalolni halkan sem illik.

Faluhelyen nyári esténkint a kapu elé való kiülés, ha az a forgalmat nem aka-

dályozza, nem mondható illetlenségnek, de itt is be kell tartani az általános illemszabályokat, főleg pedig meg kell változtatni a társaságot.

Az altiszt tiszti feljebbvalót vagy előjárót, ha az illető másként nem rendelkezik, szabályszerű távolságról balra hátul követi.

Utcai ablakhoz még a legnagyobb hőségben is csak teljesen felöltözve szabad közeledni.

13. Köszönés (tisztelgés).

Az ember általában köszönéssel (tisztelgéssel) fejezi ki, hogy milyen tisztelettel viseltetik a köszöntött iránt.

A nagyon széles utca másik oldalán haladó, 30 lépésnél nagyobb távolságban levő ismerőst már nem szokás köszönni. Ha a találkozás rövid időközökben többször ismétlődik (pl. sétahelyen), másodszer már nem kell köszönni.

A köszönés (tisztelgés) az udvariasság követelménye, de annak elfogadása vagyis a visszaköszönés (tisztelgés) ennél is több. Az már egyszerűen kötelesség. Csak illetlen ember vét ez ellen.

A köszöntött nem leereszkedéssel, hanem szívélyesen viszonzza az üdvözlést.

Az üdvözléskor használatos „kezet csókolom“, „alázatos szolgálja“ vagy más hasonló helyett sokkal nagyobb tiszteletet fejez ki a néma üdvözlés. Ha társaságban van, még a legjobb barátot sem illik „szervusz“ kiáltással üdvözölni, hanem hangtalanul vagy halkán kell őt köszönteni. Ha előljáróval megy, némán tiszteleg.

Csak természetes ezek után, hogy utcán vagy nyilvános helyeken nővel szemben a köszöntés mindenkör csak a legnagyobb tiszteletet fejezheti ki és sohasem lehet bizalmas jellegű.

Ha a társaságból valaki köszön, akkor a társaság minden férfitagja szintén köszön, akár ismeri a köszöntöttet, akár nem. Ellenben nők nem vesznek tudomást

a társaságukban levők által reájuk nézve ismeretlennel szemben teljesített köszönések (tisztelgések)-ről. Polgári egyének sem viszonzják a társaságukban levő katonáknak szóló szolgálati tisztelgéseket.

A középkorból ránk maradt kézcsókról különböző a felfogás, annyi azonban kétségtelen, hogy csak zárt falak között és csak a háziasszonnyal, valamint a nála idősebb nőrokonaival (vendégeivel) szemben kötelező. Ilyenkor a kézhez kell mérsékelten lehajolni, tehát nem a kezet emelni a szájhoz. Utcán általában sohasem, kesztyűs kezét pedig sehol sem szokás megcsókolni. Ha a nő kezét a kézcsók elől visszavonja, azt sohasem szabad erőltetni.

Férfit csak akkor illet meg a kézcsók, ha az illető nagy egyházi méltóságot visel.

Apácának felnőtt egyén nem csókol kezét.

A nyújtott kéz el nem fogadása súlyos sértés.

Fiatalabb az idősebbnek, férfi nőnek ne nyujtson előre kezét. Öregebb férfiak persze előre nyujtanak kezét fiatal leányoknak.

Templomban a köszönés csak csendes fejbőlintásból állhat.

A katonák között újabban meghonosodott „alázatos tisztelettel“ kifejezésnek igen sok ellensége van, ezért legtanácsosabb nem használni. Semmi esetre sem használható szolgálatban, nagyobb rangkülönbség esetén vagy nyilvános helyen való találkozás alkalmával, mert a szabályszerű tisztelgés hangtalanul teljesítendő.

A köszönésből vagy nem köszönésből csak azok között keletkezhet súrlódás, akiknél e téren hiányzik a kellően kifinomult érzék.

Az alacsony gondolkodású, műveletlen ember azt hiszi, hogy a köszöntéssel ő adott valamit, pedig igazában szerencséjének kell tartania, hogy a másiknak, főleg magasabb rangúnak vagy nőnek személyes ismeretség révén köszönhet.

Udvarias ember még egyenrangúnak, hasonló korúnak is igyekszik előre köszönni és sohasem várja a köszönést. Jóízű ember a megelőzést a legközelebbi alkalommal igyekszik hasonló előzékenységgel viszonzni.

Súlyos megítélés alá esnék, ha kisebb állomásokon a bajtársak hozzátartozói nem ismernék s így egymást huzamosabb időn át nem is köszöntenék. Ebből könnyen lehet a parancsnoknak a bajtársias szellem ápolása iránti közömbösségére is következtetni.

Kényes kérdés, hogy a laktanyában megjelenő tiszti előljárót az ott lakó nős altiszt neje köszöntse-e? Erre őt kötelezni természetesen nem lehet, mert az altiszt neje a tisztnek nem alárendeltje. Viszont azonban a tiszt sem tudhatja mindig, hogy az altiszt nejevel áll-e szemben? Itt csak az altiszti férj tapintatossága, figyelmessége és ügyessége segíthet.

Hogyha a tiszt bemutatkozására nem adódnék alkalom, akkor találkozás esetén köszöntse az altiszt felesége az idősebb

tiszti előljárót néma főhajtéssal. Ezzel aligha esik a női önértetén csorba, mert csak az e téren már fentebb említett kifinomult érzékéről tenne tanuságot. Az altiszt többi hozzátartozói természetesen ismeretlenül is köszöntsék a laktanyában megjelenő tisztet. Azon sem szabad az altiszt nevének megütköznie, ha az ott csak ritkán megjelenő tiszt a legközelebbi alkalommal véletlenül nem ismerné fel.

Az altiszt neje férjének előtte ismeretlen altiszti előljáróját ne köszöntse, mert annak módját kell találnia, hogy őt mielőbb megismerje.

Polgári életben a köszönés nem kötelező. Ezt tehát az altiszt nem „követelheti“ meg polgári egyéntől. Falun ez legtöbbször magától jön, feltéve, hogy az altiszt általános egyéni viselkedése tiszteletet parancsoló. Nem köszönésért még a cigány sem vonható felelősségre.

„Van szerencsém“ köszönés csak idősebbet illet meg. Katonák egymás között egyáltalában ne használják.

„Magamat ajánlom“, „alászolgája“ nem magyaros és határozottan nem katonás.

Köszönésnél név vagy cím hozzáadása felesleges, feljebbvalóval szemben pl. „jónapot tiszthelyettes úr“ — fegyelmetlen.

Polgári ruhában, a köszöntöttől három lépésnyire, a kalapot vállmagasságig kell leemelni és csak elhaladás után visszahelyezni. A köszöntöttet lehetőleg balra kell engedni, miközben jobb, ellenkező esetben bal kézzel kell köszönni. A kalap üregével lefelé legyen tartva. A levegőben lóbálni vagy kéregető módjára kifordítva tartani helytelen. Éppenígy helytelen a kalap pusztá megbillentése vagy csak felületes leemelése is.

14. Nyilvános étteremben, kávéházban.

Hogy az altiszt milyen nyilvános éttermet, kávéházat, sörözőt, büfét (buffet), korezmát látogathat nyugodtan és milyent nem, azt pontosan alig lehetne meghatá-

rozni, mert különösen 'városokban, az ilyen helyiségeket látogató közönség egyre változik. Más a közönség egy és ugyanazon kávéházban pl. délelőtt vagy ebéd után, estefelé vagy vacsora után és egészen más a záróra idejében.

A helyiségek berendezését sem lehet teljesen mértékadónak venni, mert sokszor a fényűzően berendezett helyiség sem mondható kívánatosnak (kártyázás és züllött nők miatt). Itt kizárólag az altiszt komolysága, szerénysége, szóval erkölcsi érzéke és állástekintélye iránti érzékenysége lehet bírálója a helyiség meg vagy nem megfelelő voltának.

Semmi esetre sem szórakozhat az altiszt olyan helyiségben, ahol az asztalterítő piszkos vagy ilyen egyáltalában nincs, ahol a legalsóbb néposztály rongyos, piszkos, iszákos emberei szoktak asztalra könyökölve hangoskodni, vagy ahol éretlen suhancok duhajkodnak.

Ezek után méltán kérdezheti különösen a falun élő fiatal altiszt, hogy me-

lyek tehát az ő általa látogatható helyiségek? Röviden azok, amelyekben egy tekintélyesebb gazda, iparos, vagy más jobb megjelenésű ember is helyet foglalhat anélkül, hogy azokban mások alkalmatlankodásának, közbeszólásainak, megjegyzéseinek lenne kitéve.

Természetesen itt is a szerénység mutassa meg az altisztnak azt az utat és módot, amellyel az ilyen helyiségekben is a jobb emberek részére fenntartott helyekre bejuthat anélkül, hogy tolakodónak látszanék.

A falusi fiatalság kevésbé csiszolt, szerénytelen modorú nagyobb részének igen rossz szokása a nyilvános helyen való hangos éneklés. Ilyenkor tekintet nélkül arra, hogy a környezetnek kelleme-e vagy sem, rendesen minden zenei érzék és tudás nélkül, az ordításig menő éneklés szokott lábrakapni.

Az ilyenben való részvétel altiszthez sehogy sem illik. Énekelni csak olyan zártkörű társaságban és olyan nyilvános helyen lehet, ahol ez senkinek sem kelle-

metlen, feltéve, hogy az illető valameny-nyire tud is énekelni.

Idegennek játszó cigány zenéjét énekel még halkan sem illik kísérni.

Táncestélyeken az éneklés feltétlenül ki van zárva.

Minden nyilvános helyen csak olyan férfi vagy nő társaságában jelenhet meg az altiszt, akinek egyénisége és külső megjelenése semmi téren sem eshetik kifogás alá.

Ha a kávéházban vagy vendéglőben üres asztal nincs s csak olyan áll rendelkezésre, ahol más személy már ül, — legyen az akár ismerős, akár nem —, meg kell kérdezni, hogy szabad-e helyet foglalni? Az igenlő választ, — ha az asztaltárs ismeretlen —, rövid fejbólintással szokás megköszönni. Ha az asztaltárs ismerős, akkor csak üdvözlés után kell engedélyt kérni a helyfoglaláshoz. Magasabb rangúak (állásúak) asztalánál csak kifejezett meghívásra szabad helyet foglalni. Még ilyenkor is ügyeljen arra, hogy törzsvendégek helyét el ne foglalja.

Más asztalnál ülő ismerősöket halkán vagy pusztán meghajlással kell üdvözölni.

Női társaságban az asztalkeresés természetesen a férfi kötelessége, de nyilvános helyen se üljön le előbb, mint a hölgyek, illetve az idősebbek vagy magasabb rangúak.

Ha leüléshez szék nem volna és idegen asztaltól kell egyet venni, melynél szintén ülnek, mindig meg kell kérdezni, hogy szabad-e a széket elvenni? Igenlő esetben természetesen meg kell köszönni.

A leüléssel senkit sem szabad zavarni. Jóízlésű ember csendesesen helyezkedik el s a lábait nem csavarja a szék vagy asztal lába körül. Ügyel, hogy senkinek alkalmatlanságot ne okozzon, senkit meg ne lökjön, s ha véletlenül mégis megtörténék, röviden bocsánatot kér, még akkor is, ha nem bizonyos, hogy ő a hibás.

Egyszerre több ujságot nem illik lefoglalni. A lapozáshoz pedig az ujjakat megnedvesíteni ízléstelenség. Másnak kézben tartott ujságjába, levelébe, könyvébe bele-

olvasni, hacsak az illető fel nem szólított, tapintatlanság.

Kávéházban, étteremben a kiszolgáló személyzetet kiabálással, püsszegéssel, csőrömpöléssel hívni illetlen dolog, ezt lehetőleg egyszerű intéssel kell elintézni. A velük való beszéd ne parancsoló, hanem kérő hangon történjék és kizárólag csak a kiszolgálásra vonatkozzék.

Úgy a kiszolgálás, mint a rendelt ételek és italok esetleges hiányosságait művelt ember sohasem teszi hangos kritika tárgyává. Még kevésbé vonja a felszolgáló pincért felelősségre, hanem ha az már túrhetetlen, ezek ellen a tulajdonosnál vagy a főpincéernél emel minden feltűnés elkerülésével óvást.

Aki szeszes italból többet iszik, mint amennyit elbír, leittasodik. Az ittas ember pedig minden körülmények között visszataszító. Ha valaki mégis csak némileg is átlépné a határt, úgy, még mielőtt a borgözös állapot erőt venne rajta, akár valami ürüggyel, akár szó nélkül,

feltétlenül távozzék a társaságból, mert jelenlétével csak annak terhére lenne.

Magától értetődik, hogy zárórákor mindig az altiszt legyen az első a távozók között.

Ha a vendéglőbe, kávéházba, előljáró vagy feljebbvaló lép, felállással kell neki tisztelegni.

Oldalfegyverét az altiszt nyilvános helyen nem teheti le. Kivétel képeznek ez alól az olvasó- és társaskörök helyiségei.

15. Baráti kör.

Minden ember meghitt barátira vágyik. Ez veleszületett hajlama.

De mert nemcsak jó, hanem rossz barátok is vannak a világon, nagyon meg kell nézni, hogy kit fogad az ember bizalmasául.

Az igazi jó barát mindenkor őszinte az emberhez. Akkor is, hogy ha ezzel tudva kellemetlen érzéseket váltana ki. (Gyöngegeségek, hibák ostromozása.) Az igazi jó-

barát nemesak együtt örül, de együtt búsul is a barátjával s azt balsorsában sem hagyja el soha.

Az igazi jóbarátot meg kell becsülni, és ha talán nem is mindig egyeznek a vélemények, nem szabad tőle rögtön visszavonulni, hanem módot kell keresni a kölcsönös megértésre.

A rossz barátok rendszerint igen ügyes csábítók, sok ember könnyen tévedhet hatásuk alatt olyan útra, amelyről csak későn veszi észre, hogy romlásba vezet.

Durvalelkű, erkölestelen, léha emberrel legfeljebb csak kompániába vagy bandába lehet keveredni, de nem benső barátságba.

Nem barátnak való az, akiről az altiszt maga is érzi, hogy reája nem bír felemelő hatással.

Az altiszt elsősorban bajtársai között keressen meghitt barátot. Ez talán ellenmondásnak látszik, mert a „bajtárs“-nak igazában többnek kell lenni, mint a „barát“-nak, de tekintve az emberi lélek sokoldalúságát, el kell fogadnunk azt is,

hogy sok jó bajtárs közül is egy-egy mégis közelebb áll hozzánk, mint a többi, és ez „a jó barát“. Meghitt jó barátja mindenkinek csak egy-kettő szokott lenni.

Polgári baráti körének megválasztásánál az altiszt legyen nagyon óvatos. Semmiesetre se közeledjék olyanokhoz, akiktől jót nem tanulhat, s feltétlenül kerülje a sok éretlen, kiforratlan vagy félművelt, iszákos, kártyás, kocsmázó, lezüllött, léha ember társaságát, mert az ilyenfajta többnyire erőszakosan is keresi az altiszt társaságát, hogy azzal kedhessék.

A kocsmá sem alkalmas hely a barátságkötésre, mert ott az ilyesmi legtöbbször az altiszt anyagi erejével arányban nem álló költekezéssel jár.

Faluhelyen előfordul az is, hogy megtevedt fiatalemberek szüleiktől lopott termények árából költekeznek. Ezeknek különösen jó a „csendő-r-barát“, akiktől alkalomadtán ezért, a dorbézoló, kártyás emberek pedig záróra-túlhágás vagy csend-

háborításon való tettenérés esetére remélnék elnézést.

Minél nagyobb emberismeretre tesz szert az altiszt, annál könnyebben különböztetheti meg, hogy kik közelednek feléje önzetlen tisztelettel és kik bizonyos előnyök megszerzése érdekében — ravasz szándékkal.

Barátságkötéskor gondolni kell a magyar embernek ama veleszületett jóhiszeműségére és őszinteségére is, hogy bor és cigány mellett hamar barátkozik. Ilyenkor nem nagyon nézi, hogy kivel ül össze. Közlékeny természeténél fogva nem eléggé óvatos, nem tud különbséget tenni ember és ember között s csak későn jön rá, hogy az, akit mindjárt az első félórán belül barátságjává fogadott, bizony kétes existencia, s jobb lett volna fukarkodni a bizalmassággal.

A csendörnek és a hasonló állású más altisztnek, mint sokszor igen fontos szolgálati és állami érdekek letéteményeseinek, ezt mindenkor szem előtt kell tartania.

Kétszeresen kell természetesen óvakodnia a nemzetrontó és kommunista aknamunkára vállalkozó egyénektől, kik a haza külső és belső ellenségeinek szolgálatában állva a fegyveres erő tagjainak bizalmába azért törekszenek befurakodni, hogy az azoktól kicsalt értesüléseiket aljas céljaikra felhasználhassák.

A nemrég letelepedett vagy az előljáró, illetve a bajtársak és a megbízható polgári személyek előtt eléggé nem ismert multtal bíró egyénekkal való barátságkötésnél különösen legyen tartózkodó az altiszt, mert — tisztelet a kivételnek — sohasem tudhatja, hogy az ilyenek nem a vallás-, haza- és nemzetellenes agitátorok és kémek társadalmából valók-e, akik megértést és rokonszenvet színelve őt behálózhatják és lelkét megmértelyezve, akaratán kívül is árulásra bírják.

Ne átalja tehát, — mert csak kötelességét teljesíti ezzel —, egyik bajtárs se a netalán ilyen barátkozásba és fecsegésbe keveredett bajtársát lehetőleg észrevétlenül azonnal figyelmeztetni. Az

illető pedig fogadja azt megértéssel és köszönettel.

A teljes világosság s a fiatalabb altisztek érdekében szükségesnek mutatkozik a „barát“ szó fogalmával még más irányban is foglalkozni.

Az idősebb altiszt rendszerint tisztában van azzal, hogy bár a jó modort már el is sajátította, ezzel az intelligens polgári vezető-egyénekével (orvos, jegyző, pap, földbirtokos stb.) egyenrangú műveltségre még nem tett szert, mert bárha ezek őt meg is becsülik, magasabb élet-színvonalukból kifolyólag a szó szoros értelmében „barát“-juknak — tisztelet a kivételnek — nagy általánosságban alig tekinthetik.

Az intelligens és szerény altiszt ügyel arra is, hogy az ily egyénekhez való közeledése még rossz akarattal se legyen tolazkodásnak minősíthető, és türelemmel bevárja azt az időt, midőn mint megállapodott, érett embert önmaguktól meghívják körükbe. Addig is találja meg a társaságát a vele hasonló rangban levő

közalkalmazottak körében, nyugdíjas és a háborúban érdemeket szerzett volt tartalékos altisztek, vitézek, továbbá azon tekintélyesebb keresztény gazdák, kereskedők és iparosok körében, kik példás életmódjuk és hazafiságuk révén köztisztelőben állanak.

Intelligens emberek előzékeny szívélyes modorát tehát nem lehet mindjárt benső „barátkozási“ szándéknak minősíteni és éles különbséget kell tenni a „jó viszony“ és a „barátság“ között.

Tévesen fogják fel némelyek a kifinomult érzésű, műveltebb lelkületű egyéneknek az alacsonyabb sorsú egyénektől való visszavonulását is.

Gőgösségnek minősítik ezt, pedig helyzetükbe képzelve saját magukat, beláthatnák, hogy ez természetes következménye a kétféle világnézet összetalálkozásának. Pl. a legtöbb jóérzésű, érettségizett vagy ennél is magasabb képzettségű diplomás egyén nem gőgből tanusít tartózkodást és zárkózottságot egy munkással szemben, hanem csupán csak

azért, mert utóbbinak sokszor kicsinyes gondolkodása, beszédének hétköznapias fargya, fejletlenebb életfelfogása és szegletes modora nem elégíti ki, sőt sokszor hántja őt, ha egyébként mint tisztességes embert bármennyire becsüli és értékeli is.

16. Látogatások általánosságban.

Kétségtelen, hogy a látogatások általános szabályainak ismerete mindenkire nézve csak előnnyel járhat, mert bizonyos látogatási kötelezettségek még azokra is vonatkoznak, kik nem óhajtanak élénkebb társadalmi életet élni. Eme szabályok mellőzése pedig mindig sértő lenne az érdekeltekre.

Félreértések elkerülése végett itt mégis meg kell állapítani, hogy abban a körben, amelyben a legtöbb altiszt mozog — tisztelet a kivételnek — ezek ma még kifejlődésben levő szokások. Mielőtt tehát ezekkel élne, érdeklődnie kell a helyi

szokások iránt, hogy ferde helyzetbe ne kerüljön.

Egyébként általánosan kétféle látogatás szokásos. Úgymint: hivatalos és magánlátogatás.

A hivatalos látogatás csak egyféle, a magánlátogatás azonban különböző. Nevezetesen van: bemutatkozó, szerencsét kívánó (gratuláló), részvétet kifejező, beteget felkereső, megköszönő és búcsúlátogatás.

A látogatások egy nemének kell tekinteni a meghívás folytán tett látogatást is.

Tekintettel a nőtlen altisztek lak-tanyaszerű elhelyezésére, ezek látogatásait és vendégfogadásait külön fejezet tárgyalja.

A látogatások idejének megválasztásában a helyi szokáshoz kell alkalmazkodni. Az általános szokások esetenként alább külön vannak megemlítve.

Magasabb társadalmi állású egyéneknél mindenkor cseléd nyit ajtót. Ilyen esetben a látogató a cselédnek névjegyét átadva, vele bejelenteti, hogy tiszteletét

őhajtja tenni s megvárja, míg a válaszzal visszatér. Természetes, hogy a cseléddel még az esetben sem lehet társalgásba elegyedni, ha a fogadásra olykor kissé várakoznia is kellene.

Annak, hogy a háziak kereken kiizentjék, hogy nem fogadnak, elővigyázatos látogató nem teszi ki magát, mert ez már súlyos sértésnek tekinthető. Kivételt csak betegség képezhet.

Névjegyeküldés után a bemutatkozás felesleges.

Azt a kezdetleges illemtudással bírók is sejtetik, hogyha valahová megérkezve, a háziakat éppen indulófélben találják, akkor a legszívélyesebb marasztalásra is egy-két percig szabad csak maradni.

Ha van előszoba, akkor a köpenyt stb. ott kell letenni. A nők rendszerint a belső szobában szokták ezt megtenni.

A házigazda, mihelyt vendégét megpillantja, menjen eléje, segítse le felöltőjét, kínálja meg őt a legjobb hellyel és esetleg dohányneművel.

Vendége mindig az első személy. Ha vele megy, azt hagyja elsőnek belépni az ajtón. Az ül le először. A vendéget nem illik magára hagyni. Ha a házigazdát, illetve háziasszonyt valamely halaszthatatlan teendője mégis másfelé hívná, hozza ezt vendégének őszintén tudomására és fejezze ki e felett sajnálkozását. Ha azonban csak pár perces távozásról volna szó, jelentse ki, hogy azonnal visszatér.

Vendégével szemben rosszkedvét senki se éreztesse. Ha valaki a társaságban mégis rossz hangulatban van, azt nem szokás észrevenni s főképen nem illik erre célzást tenni. Erre az illető rossz kedve csak fokozódnék.

A vendég részéről az első üdvözet a háziasszonynak szól, azután az esetleg még ott lévő nőket és végül a férfiakat kell üdvözölni. Ezek közül mindenkor elsőnek a ház urát.

Fejlettebb társadalmi körben a háziasszony kezét meg szokás csókolni. Egyszerűbb családoknál ez mellőzhető, illetve

a helyi szokás szerint kell eljárni. (Lásd „Köszönés“-nél a kézcsoőról általában mondottakat.) A ház urával kezét kell fogni. A többi jelenlevőt — nagy társaságban — elegendő csak meghajlással vagy halkán üdvözölni. Falun a kézfogásnak nagyobb fontosságot tulajdonítanak, mint városban.

Ha a társaságba érkező a jelenlevők között idegeneket is talál, kérje meg a ház urát vagy ennek elfoglaltsága esetén a háziasszonyt, hogy azoknak mutassa be. A fiatalabbakat neki mutatják be. Bemutatásra a háziak felkérés nélkül is kötelesek, mert illetlenség a vendéget tanácstalanul várakoztatni. Ha azonban a háziak ebben nyilvánvalóan akadályozva vannak vagy valamiképen elmulasztanák, s az új vendégnek nincs ismerőse a jelenlevők között, kit erre felkérhetne, akkor minden további várakozás nélkül maga mutatkozzék be.

Ha látogatás közben nők vagy a látogatónál idősebb (magasabb rangú) új férfilátogatók jönnek, akkor a nők és

férfiak egyaránt felállva üdvözlik azokat. A háziasszony és az idősebb hölgyek a férfilátogató üdvözlését ülve fogadják, kivéve, hogyha az jóval idősebb vagy magasabb állású.

A lakásban feltűnően körülnézni, egyes tárgyakat érinteni és bírálgatni nem szokás.

Nem célszerű a társalgás megszakadását várni, inkább akkor kell távozni, mikor még akadna társalgási anyag. Ha azonban a vendéglátó házigazda pl. elfoglaltsága miatt ismételt elhallgat, ezt a vendég nyugodtan úgy veheti, hogy elérték az indulás ideje.

Búcsúzaskor a vendég meghajol, majd kézfogás, illetve kézcsoők következnek. Az ajtóig arccal a társaság felé fordulva, hátrálva kell kimenni és kilépés előtt — lehetőleg röviden búcsúzva — a meghajlást meg kell ismételni.

Ha a vendég távozni készül, a házigazda és háziasszony örömét szokta kifejezni látogatásán s felkéri, hogy ezt mielőbb ismételje meg. Ugyanily jelen-

tőségű, ha a háziasszony „viszontlátásra” kitételrel búcsúzik.

Jóval magasabb rangúnál a megtisztelést is meg lehet köszönni.

A vendéget, — felöltőjét felsegítve —, a házigazda mindig a kapuig (városban az előszobaajtóig) kíséri. Nem sikerült látogatás után a látogató keresse mielőbb az alkalmat, hogy az otthon nem találttal szemben, — ha kell, bemutatkozás kíséretében — e felett sajnálkozásának adhasson kifejezést. Ezzel azután végleg el is intézte eme látogatást.

Alárendelt és előljáró, alantas és feljebbvaló természetesen úgy tesznek egymásnál látogatást, mint egyenjogú felek. Közöttük az egymás iránti rideg tartózkodás éppenúgy elítélendő, mint a pajtáskodásig menő bizalmaskodás. Hozzá tartozóikra ez nem vonatkozik, mert azok között nincs rangkülönbség.

Bajtársak egymás közötti látogatásakor étel vagy ital csak akkor kerüljön az asztalra, hogyha kimondottan étkezésre van a vendég meghíva.

Ettől való eltérés egyáltalában nem kívánatos, mert különben a vendégeskedések versengéssé fajulhatnak, ez pedig nem tellik az illettekekből.

Nők férfiakat általában nem látogathatnak meg.

Az első látogatás után a második és a többi látogatás már egyéni elhatározás dolga, aszerint, hogy ápolni akarja-e valaki az ismeretséget vagy nem. Erre rendszerint elég bizonyossággal lehet következtetni abból, hogy az első, illetve második látogatást siettek-e visszaadni avagy kitolták a legutolsó határidőig.

Ha azonban szorosabb ismeretség fejlődik ki, akkor nem szokták pontosan számon tartani, hogy ki tartozik a másiknak látogatással. Ebből folyik, hogy tekintve az első látogatás viszonzásától, a többiek visszaadása egyáltalában nincs időhöz kötve.

Öregebbek vagy magasabb rangúak egy-egy látogatást, — beleértve az első is —, viszonzhatják meghívással, vagy azzal, hogy kimentik magukat és szívé-

lycsen felszólítják a látogatót, hogy jöj-
jön el máskor is. Ennek a meghívásnak
azonban nem okvetlenül szükséges eleget
tenni.

Karácsony előestéjén, karácsony és
húsvét első ünnepén, nagypénteken és
halottaknapján nem szokás látogatást
tenni, ha csak valaki ezen napokra külön
meghívást nem kap.

Kisebb állomásokon szolgálatilag vagy
magánügyből megjelenő altiszti előljárók
(csendőrségnél a szakaszparancsnok), le-
gyenek azok nősök vagy nőtlenek, szabad
idejüket iparkodjanak úgy felhasználni,
hogy nős bajtársaik családját meglátogat-
hassák és így megismerhessék. Ezt a meg-
látogatottak csak alkalmilag viszonzozzák,
mert a külön elutazás senkitől sem kíván-
ható.

Ilyen látogatáskor az alárendelt és csa-
ládja óvakodjék attól, hogy szolgálati
ügyek kerüljenek a beszélgetés során szó-
nyegre. Ha altiszti előljárója az állomás-
on szolgálatilag jelent meg, óvakodjék
az alárendelt altiszt attól is, hogy az

illetőt étkezésre meghívja, mert ezt az
előljáró nem fogadhatja el a nélkül, hogy
a lekenyereztetés rosszindulatú vádjának
magát ki ne tegye.

Újonnan áthelyezett vagy fiatal házas-
párnál addig, míg ők meg nem kezdték
bemutató látogatásaikat, látogatást tenni
nem lehet.

A) Hivatalos látogatás.

Az újonnan kinevezett vagy áthelye-
zett önálló altiszti parancsnok, hogy az
állomáshelyén vezető állásban levő egyé-
nekkel mielőbb megismerjedjék, azokat
hivatalos helyiségükben a délelőtti hiva-
talogos órák utolsó felében (11—13 között)
látogassa meg.

Nem szabad azonban összetéveszteni
ezen látogatásokat a hatósági főnöknél
teendő és kötelezőleg előírt hivatalos be-
mutatkozásokkal. Ezeket kívül tegyen
hivatalos látogatást: a község jegyzőjé-
nél, bírójánál, a legénység orvosánál és

lelkészeinél, a postahivatal, a vasút- és hajóállomás vezetőjénél és az állomáson levő hasonló állású tényleges altiszteknél, illetve tisztviselőknél.

Ezen látogatásokat — tekintet nélkül nős vagy nőtlen voltára — állásának elfoglalása után mielőbb (2—3 hét) egyedül végezze.

Öltözet dísz: szolgálati jelvények nélkül. (Mert ezt félremagyarázhatnák.)

A bemutatkozásnál a nevet és állást érthetően kell bemondani.

Idősebb hivatalfőnökök általában szívesen veszik, ha a bemutatkozó valamely ürüggyel (pl., hogy aligha találná otthon) a látogatás visszaadásának kötelezettsége alól a távozáskor felmenti az illetőt. Ilyenféle szerénységgel, már az első alkalommal biztosítható a kedvező benyomás.

Azt, hogy egy idősebb vagy magasabb-rangú hivatalfőnök az ilyen látogatást késedelmesen adja vissza, nem szabad tragikusan felfogni és mindjárt súlyos sértésnek venni.

Ezt megelőzendő, előbb említett előleges felmentés minden altiszteknak csak ajánlható.

A csendőrőrsállomáson kívül azonban hasonló látogatások alig kivihetők. Ezeket, valamint a körletben lakó földbirtokosoknál, bérlőknél, ipar-, bánya- és egyéb vállalatok vezetőinél való bemutatkozásokat alkalmilag kell elintézni. Nyugdíjas csendőrtiszteknél való bemutatkozás a csendőrszakasz- és őrsparancsnokra mintegy kötelező.

Ilyenkor óvakodjék az altiszt elődjéről kritikát mondani vagy kérni, de saját ügyködésére nézve se tegyen messzemenő ígéreteket. Minden esetben kérje ki a meglátogatott jóindulatú támogatását.

A magasabb társadalmi osztályokhoz tartozó (herceg, gróf, báró), ú. n. mágnás-személyekhez csak külön meghívásra lehet elmenni. Elég, hogyha a főintézőnél vagy igazgatónál mutatkozik be.

A hivatalos látogatást, ha az illető nincs otthon, meg kell ismételni. A netán visszahagyott névjegyen ilyenkor

célszerű az állást is megjelölni. (Pl. az X...-i csendőr-örs örsparancsnoka.)

Alkalmi bemutatkozások semmiféle vizonzási kötelezettséget nem vonnak maguk után.

Az állomásról való végleges távozáskor a hivatalos búcsúlátogatást (alkalmi búcsúzást) hasonlóan kell teljesíteni.

B) Bemutakozó magánlátogatás.

Hogy valakit a fejlettebb társadalom magába fogadjon, ahhoz általában ügynevezett bemutatkozó vagyis első látogatás szükséges. Időpontja a helyi szokáshoz alkalmazható, bár általánosságban a délután 5 és 7 óra közötti idő az elfogadott. Lehet délelőtt 11 és d. u. 1 óra között is látogatást tenni, de ez a polgári háztartások rendjét inkább zavarja, mert a háziasszony ilyenkor rendszerint el van foglalva. Kisebb helységben főként ünnep- és vasárnap látják a vendéget szívesen.

A látogatás tartama 5—10 perc. Rövidségének ellenére, a férfiak leteszik felöltőiket.

Katonák és hasonló állásúak fenntartják oldalfegyvereiket és kesztyűjüket. Az öltözködésre vonatkozólag egyébként a 3. pont alattiak mérvadóak.

Nőtlenek náluk jóval magasabb társadalmi állásúaknál — nem sikerült látogatás esetén — ne hagyjanak névjegyet hátra, hanem ismételjék meg látogatásukat.

A bemutatkozó látogatás vizonzása 8 napon belül kötelező. Ez alól csak az elutazás, betegség vagy az előzetes ki mentés lehet mentő ok.

C) Szerencsét kívánó látogatás.

A jó modorú, önzetlen ember, ha bajtársát, barátját, rokonát vagy jó ismerősét valami kellemes dolog éri, osztozva annak örömében, szerencsét szokott kí-

vánni. (Pl. előléptetés-, kitüntetés-, eljegyzés-, névnap-, születéskor.)

Az, hogy ilyenkor mennyire siet a jó kívánatokkal — és hogy ezt látogatással kapcsolatosan vagy írásban eszközli-e —, elfoglaltságától és az illetővel való jó viszonyától függ.

A látogatás időpontja és tartama ilyenkor ugyanaz, mint a bemutatkozó látogatásoknál.

A látogatás visszaadása kötelező, de ennél a 8 nap betartását nem veszik szigorúan.

D) Részvétlátogatás.

Ilyeneket halál vagy szerencsétlenség esetén szokás tenni. Kevésbé bizalmas ismerőssel szemben levélben is el lehet intézni. Bajtárrsal és annak családjával szemben a személyes látogatás erkölcsi- leg kötelező. Időpontja mint az előbbié.

Részvétét a látogató kellő komolysággal röviden fejezze ki, sokáig ne alkalmatlankodjék és a részletek aprólékos

megisméltetésével ne tegye a háziak helyzetét még nehezebbé.

Írásban nyilvánított részvétet írásban szokás megköszönni.

A részvétlátogatás ideje: hat héten belül. A részvétlátogatások viszonzásának ideje: a halálesttől számított hat hét és egy negyedév között.

Ha a részvétlátogatás lehetséges, akkor utcán, nyilvános helyen nem illik részvétet kifejezni.

E) Beteglátogatás.

Ha a jóismerősök közül valaki beteg, érdeklődni kell hogyléte felől. A beteg állapotától függ azután, hogy az azonnal vagy csak lábadozáskor látogatható-e meg.

Ragályos betegségben szenvedőt meglátogatni nem szokás, de nem is szabad. Ilyen esetben elegendő állapota felől a hozzátartozóknál csak közvetve érdeklődni.

A meglátogatott beteg előtt nagy tapintatlanság lenne pl. rossz színéről beszélni, mert ez csak leverőleg hatna rá. Egy kis jóakarató biztatással inkább az életkedvét és bizalmát kell fokozni.

A beteg a látogatást felgyógyulása után viszonzni köteles.

Bajtárssal és hozzátartozójával szemben ezen látogatás is erkölcsileg kötelező. Természetes, hogy a bajtárs beteg női hozzátartozóját csak nő látogathatja meg.

F) Búcsúlátogatás.

Ez akkor szokásos, ha valaki állomáshelyét végleg vagy huzamosabb időre — pl. hat hónapon túl — elhagyja. Bajtársak között ez is kötelező. Ha a búcsúzó ilyenkor nem fejezi ki, hogy — sajnálatára — már nem fogadhat senkit, mert pl. elcsomagolt, az azt jelenti, hogy a látogatás viszonzására igényt tart, s ez esetben természetesen vissza is kell adni.

G) Köszönő látogatás.

Ha valaki meghívás folytán valahol étkezésen vagy házimulatságon volt, vagy valaki részéről valamely szívességben részesült, annak az illetőnél minden egyes esetben — 8 napon belül — látogatást kell tennie.

Az ilyen látogatás *hangtalan* köszönetet jelent a vele szemben tanúsított figyelmességéért a nélkül, hogy azt külön szavakba is kellene foglalni, ami nem is szokás.

17. Meghívás folytán tett látogatás — tekintve a csendőr (rendőr) különleges helyzetét.

Akár nő, akár nőtlen az altiszt, egy-egy oszonna, ebéd, vacsora, feketekávé vagy tea elfogadására és viszonzására vonatkozólag az alábbiakat kell szem előtt tartania:

Rokonoknak, bajtársaknak és hasonló társadalmi állású bizalmas jóismerősöknek esküvőre, keresztelőre, kinevezés és névnap megünneplésére, szüretre vagy egyéb társas étkezésre szóló meghívását — köszönetének hangsúlyozásával — mindig ama feltétellel fogadja el, hogy amennyiben szolgálatilag nem lesz gátolva, meg fog jelenni.

Minden altiszt, de különösen a csendőr-, rendőr- és pénzügyőr-altiszt mérlegelje ilyenkor alaposan a meghívás indító okát és sejthető célját. Mert állásából kifolyólag még szolgálaton kívül sem tehet olyan meghívásnak eleget, mely az „*ingyenellátás*“ fogalmához a legcsekélyebb mérvben is közel állana; viszont súlyosan megsértené a meghívót, hogyha ezzel alaptalanul meggyanúsítaná.

Ha a körülmények megengedik, minden meghívásnál, az aggályosnak látszóknál azonban feltétlenül kérjen az altiszt tanácsot előljárójától annak elfogadására vonatkozólag, és ha az előljáró azt bár-

mely oknál fogva elfogadhatatlannak tartja, akkor altiszthez illő komolysággal ebbe bele kell nyugodnia. Ily esetben azonnal értesítse meghívóját, hogy szíves meghívását pl. „váratlanul közbejött halaszthatatlan elfoglaltsága miatt — a legnagyobb sajnálatára — nem veheti igénybe“.

Ellenkező esetben a meghívás elfogadását is mielőbb tudatni kell az illetővel, mert minden meghívó tudni akarja, hogy hány vendége lesz.

Ha választ nem kérnek, akkor a hallgatás a meghívás elfogadását jelenti, s ezen esetben indokolatlanul távol maradni vagy elkésni illetlenség. Ezért célszerű, ha a meghívó az étkezés időpontját megjelöli. Ha ezt nem teszi, a meghívott bátran megkérdezheti.

A távolmaradás igazi oka, legyen az valóban szolgálati elfoglaltság vagy az előljáró esetleges ama aggálya, hogy pl. a szóban levő vendéglátásban bizonyos mérvű „*ingyenellátás*“-t lát, természete-

sen maradjon mindig éppen olyan szigorú titok, mint bármely szolgálati ügy.¹

¹ Bár az „ingyenellátás“ elfogadása örszolgálatot teljesítő egyének részéről, mint a megkönyékezés és megveszthetőség enyhébb formája más lapra tartozik, de mivel ennek nem a kellő érzékkel való elbírálása a csendőr (rendőr, pénzügyőr) altisztnek társadalmi elhelyezkedését veszélyeztetné, mint részben magánügy e mű keretében is megérdemel néhány megjegyzést.

Egyes balkáni népek évszázados jellemröntő, csúf szokása: az úgynevezett „baksis“ (ajándék, borraivaló)-rendszer. Ha ott valaki akár jogos, akár jogtalan érdeket szolgáló célt akar elérni, szinte nyíltan folyamodik ehhez. A romlottság ezen a téren oly fokú, hogy a közönség már meg sem ütközik rajta.

A művelt nyugat embere természetesen csak megdöbbenéssel és undorral fordul el ettől.

A világháború és forradalmak után, a mai gazdaságilag leromlott viszonyok között ez az utálatos rendszer nálunk is felütötte a fejét. Szerencsére csak szórványosan, mert a művelt magyar társadalom könyörtelenül kilöki soraiból azokat, akik ilyen eszközökkel élnek.

Az önérzetes, művelt ember elve, hogy „úr“ ingyen senkitől semmit sem fogadhat el. Egy pohár bort, egy szivart vagy egy alig értékelhető cigarettát is csak olyantól fogad el, akinek azt hasonló körülmények között viszonzhatja. Ellenkező esetben, bár mindig udvariasan, de elhárítja magától a

kínálást; ha kell, inkább letagadja, hogy dohányos vagy bcrívó.

A magyar altisztikai, mely — feljebvalói kivenetelével — mindenkitől jogosan megkövetelheti, hogy rangja mellett „úr“-nak szólítsa, természetesen minden körülmények között csak hasonlóképen viselkedhetik.

Sajnos, a rosszul értelmezett magyar vendégszeretet helytelen alkalmazásával sokszor minden hátsó gondolat nélkül intelligens emberek is bele esnek abba a hibába, hogy olykor még a szolgálatban álló csendőrt (rendőrt, pénzügyőrt) is megkínálják vagy megkínáltatják itallal vagy étellel s csak akkor kapnak észbe, amikor az önérzetes altiszt méltán megsértődve, azt néha talán nagyon is ridegen utasítja vissza.

Még gorombább a sértés, legyen a csendőr akár szolgálaton is, ha pl. egy kocsmáros, szatócs vagy halászmester ingyen vagy feltűnő olcsón kínál fel valamit. Itt, bár az illető sohasem fogja beismerni, durván lát-szik ki a lóláb. Ezeknél már nyilvánvaló, hogy a záróra túlhágásoknál, fiatalkoriak kocsmái kiszolgálásánál, engedély nélküli táncmulatság rendezésénél vagy a halászati törvény sokféle megszegésénél várnak szemhűnyást.

Akadhat ipari vagy gazdasági tisztviselő, ki azért szeretné pl. a csendőrt ily módon magának megnyerni, hogy ezzel adott esetben talán elégedetlenkedő munkásaival szemben szabálytalan fellépésre bírja.

Az sem lehetetlen, hogy jómódú, de tágabb lelkiismeretű ember a törvénnyel összeütközésbe került hozzátartozóival szemben folyamatra tett nyomozást szeretné a csendőr

megvendégelése révén más irányba terel-
tetni vagy megszüntetni.

Ilyenekkel szemben már nem nagyon kell
válogatni a visszautasítás módjában, mert
az olyan emberek, akik a magyar altiszt ma-
gas erkölcsi színvonalát ilyen fertőbe sze-
retnék lerántani, kiméleteket nem érdemelnek.

Előfordul, hogy magasabb állású egyén
vagy ennek alkalmazottja nyilván a csend-
őrség, rendőrség vagy pénzügyőrség iránti
önzetlen elismerésből ajánl fel valamelyes
ingyenellátást és azt tiltakozás ellenére is
megismétli. Ilyen esetben udvariasan fel kell
kérni az illetőt, hogyha sem az intézményt,
sem őt nem akarja megbántani, végleg
hagyjon fel az ilyen kísérletekkel.

Attól nem kell tartani, hogy a vissza-
sított komolyan megneheztel. Ez legfeljebb
csak látszólagos lesz. Önmagában azonban
csak csodálatot és tiszteletet fog érezni.

Olyan kivételes alkalmakkor, amidőn a
szolgálatban álló altiszt rá van kényszerít-
ve, hogy magánegyénektől szerezze be
élelmét, minden sértő kísérlet megelőzésére
legcélszerűbb, ha az étkezés megkezdése előtt
vagy az élelmiszer átvételekor azt kifizetni.

Cselédek előtt a konyhában való kiszolgálá-
sa éppenúgy sérthetné az altiszt önreze-
tét, mint helyes érzékét az, ha pl. a nagy-
birtokos asztalánál teritenének neki; ezért
leghelyesebb szabályszerűen a pihenőhelyen
étkezni. *A Szerző.*

A nőtlen altiszt részéről egy-egy ebéd
vagy vacsora viszonzása nem kötelező s

legfeljebb valamely nyilvános helyen
való összejövetelen jöhet szóba. Ilyenkor
is azonban csak akkor, ha anyagi körül-
ményei ezt feltétlenül megengedik, s az
illető társadalmi tekintetben nem áll jó-
val fölötte.

Leghelyesebb azonban, ha apró figyel-
mességgel tesz viszontszolgálatot. Pl.
nagyobb helységbe való útbaindulása
előtt megkérdezi, ne hozzon-e vagy intéz-
zen-e el valamit részükre. Ez legyen
különben kötelessége bajtársaival szem-
ben is.

Nős bajtársak között először mindig az
idősebb hívja meg a fiatalabbat. A fiata-
labb a meghívást sohasem kezdeményez-
heti, csak viszonzhatja.

18. A nőtlen altiszt látogatása.

A bajtársias együttérzés ápolása szem-
pontjából ajánlatos, hogy a nőtlen altiszt,
ha új beosztási helyére bevonul vagy on-
nan tarósan, illetve véglegesen eltávozik,
altiszti bajtársainak családjánál látoga-

tást tegyen (próbacsendőr, rendőr és pénzügyőr csak véglegesítés után). Előzetesen természetesen kérdezze meg a nő bajtársát, hogy mikor nem lenne alkalmatlan?

E bemutatkozó látogatás minél előbb történjék meg, már azért is, hogy az illetők családtagjait megismerje és köszöntesse.

A további látogatások mindig az illető altiszt egyéniségétől és a nők családi viszonyaitól függően fognak kialakulni. E tekintetben kötelező szabályt felállítani nem lehet.

Célszerű a nőtlen, legtöbbször fiatalabb altisztek fokozatos bevonása a nők bajtársias életébe azért is, mert mint idősebbek, a nők vannak elsősorban hivatva, hogy azokat a társadalmi szokások alapismereteibe megértő jóindulattal és türelemmel bevezessék. Ilyen látogatásokkor s ezek visszaadásakor azonban szeszes ital ne kerüljön az asztalra.

Általános szabály, hogy nőtlen ember nőnél csak akkor tegyen látogatást,

hogya a férj otthon van, mert ellenkező esetben, különösen faluhelyen, bajtársa feleségét különböző megjegyzéseknek tehetné ki. Egyébként a férjes nőnek mindig módjában van jó előre tudatni az érdekeltekkel, hogy férje távollétében fogad-e nőtlen látogatót. Ha előzetes érdeklődés nélkül toppanna be ilyen helyre a nőtlen, akkor saját tapintatlanságának tudja be, ha nem fognadnak.

Az, — hogy ilyenkor a nő nyíltan vagy ártatlan hazugságba burkoltan mondja-e meg, hogy miért nem fogadja a látogatót —, tetszése szerint történhet. Adott esetben talán nem mond valótlan, hogyha azt üzeni ki, hogy pillanatnyilag rosszul érzi magát, mert valószínűleg így is lesz.

Elvileg minden nőtlen altiszt hívás nélkül is menjen el a nőhöz látogatóba karácsonykor, újévkor és húsvétkor vagy a nő bajtárs, illetve felesége névnapján, esetleg a férj előléptetésekor. Előbbi esetekben „kellemes ünnepeket“, illetve „boldog újévet“, utóbbiakban „szerencsét“

kíván. Egyébként csak akkor, ha a férj erre felszólítja. Nőtlen őrmester és ennél magasabb rendfokozatú altiszt az első látogatás után annyiszor látogasson el hívás nélkül nős bajtársaihoz, hogy a bajtársias érintkezés hosszabb időre meg ne szakadjon.

Az ctt tartózkodás tartama — eltérően a bemutatkozó látogatástól — körülbelül fél óra és csak igen szíves marasztalásra lehet az 1—2 óra.

A nőtlen altiszt első látogatásának visszaadását a nős altiszt a laktanyában teljesíti. Ilyenkor a nőtlen hellyel, esetleg dohányneművel kínálja meg a nőt (ha előljáró is). A nős viszont csak magá gondolgokról beszélgethet — minden szolgálati vonatkozás nélkül — s bajtársias melegséggel búcsúzzék el.

A nős előljáró látogatásának egyáltalában nem lehet akadálya az, hogy ő szolgálatilag sokszor megfordul a nőtlen elhelyezéséül szolgáló szobában vagy hogy azzal előző percekben ugyanott szolgálatilag érintkezett. Ezen külső

forma betartása azért is szükséges, hogy a fiatalabb az idősebbtől a látogatások alkalmával tanúsítandó helyes viselkedést eltanulhassa.

Tekintet nélkül azonban az elhelyezésre, a nős altiszt (éppenúgy, mint bárki más) — a nőtlen első látogatásán kívül — annak csak gratuláló vagy részvétlátogatását viszonzozza.

Elfogadott szokás (L. 15. fejezetet) az is, hogy a nőtlen — már annak kilátásba helyezésekor — előre tudomásul veszi a nős viszontlátogatási szándékát, és ezzel az ügy befejezést is nyer.

Nagyobb létszám esetén a nőtlenek 2—3-as csoportokban tegyék meg nős bajtársaiknál kötelező látogatásaikat. Így a nős egyszerre többnek adhatja vissza a látogatást, esetleg a nőtlenek étkezdéjében akkor, midőn ott éppen együtt vannak.

Kezdő fiatal altiszt látogatásait fogadják az idősebbek meleg szeretettel, ezáltal is bátorítva őt a társaséletben való részvételre.

Áthelyezéskor a nőtlen altisztnek ott, ahol bemutatkozó látogatást tett, búcsúlátogatást is kell tennie. Ha erre nem lenne ideje, akkor levélben búcsúzzék vagy alkalmi találkozásnál mentse ki magát.

19. A nős altiszt látogatása.

Új állomáshelyére bevonuló vagy onnan huzamosabb időre, esetleg végleg távozó nős altiszt látogatásaira az általános szabályok mérvadók.

A látogatás minden testületbeli nős és nőtlen bajtárssal szemben kötelező.

Csak akkor kezdi meg nejével bemutatkozó látogatásait nős bajtársainál, ha már teljesen berendezkedett és vendég fogadására is képes.

A nőtlen bajtársaknál — természetesen egyedül — utolsó sorban tegyen látogatást.

A fiatalabb jól teszi, hogyha előre meg-

kérdezi idősebb bajtársát, hogy mikor nem lenne alkalmatlan nála.

Társaséletet élő, jóízű altisztek szűkebb körében nem fordulhat elő, hogy egyik-másik magát műveltebbnek, előkelőbbnek gondolva, tartózkodó vagy lekecsinylő magatartást tanúsítson a szerényebb képességűekkel szemben. Sőt, éppen ezeket fogadja melegebben, hogy ezáltal is bátorítsa őket. A férje magasabb állását éreztető feleség csak visszatszést váltana ki, ha ő maga is az előjárót s a műveltebbet játszaná az alacsonyabb rangú feleségével szemben.

Ami a polgári családoknál való bemutatkozó látogatásokat illeti — szem előtt tartva a barátságra és jóviszonyra vonatkozólag már kifejtetteket (L. 14. pontot) — a nős altiszt fokozott szerénységet tanúsítson és csak félreérthetetlen biztatásra vagy hívásra tegyen nejével ilyen helyeken látogatást. Irányadónak veheti, hogy elődjei kikkel tartottak fent szorosabb viszonyt, bár az ilyesmi is teljesen egyéni dolog.

Számszerint megmondani, hogy ki — hány helyen tegyen látogatást —, alig lehet. Kisebb helyen 3—6, nagyobb helyen kb. 8—10 család lesz az a szám, ahol legcélszerűbb megállapodni. Lényeges azonban, hogy a tervbe vett látogatásokat egy-két héten belül be kell fejezni már azért is, hogy a látogatások viszonzásának várása a mindennapi élet menetét hosszabb ideig ne akadályozza és a szolgálat érdekeit ne sértse.

Szerencsétlen megoldás lenne az, hogyha egyik másik bajtárs vagy családja között — esetleg felmerült surlódásból kifolyólag — a kölcsönös látogatások az egész vonalon szünetelnének. Ilyenkor legfeljebb a hibát elkövetett bajtársnak vagy családjának időleges visszavonulásáról lehet szó. Pl. egy kellemetlen pletykából vagy nézeteltérésből kifolyólag csak a közvetlenül érintett vonuljon vissza addig, míg a helyzet tisztázódik.

Az is természetes, hogy különösen bajtársak között felmerült ily surlódások részletei nem valók közprédára.

Bár távolról sem mondható kötelezőnek, *csak helyeselhető lenne*, hogyha karácsonykor vagy húsvétkor a nős altiszt 1—2 nőtlen bajtársát egy szerény ebédre, uzsonnára vagy vacsorára meghívna. A családi tűzhely melegét nélkülöző nőtlen bajtársnak ez biztosan jól esnék.

Karácsonykor az is jól esik a nőtleneknek, hogyha legalább gyertyagyújtáskor parancsnokuk együtt ünnepel velük.

Végül aligha szorul bővebb magyarázatra, hogy a nős altiszt feloségére a társadalmi szabályok ismerete, valamint betartása éppen olyan kötelező, mint magára nézve. Minden jóízű férj tehát kétszeresen fog ügyelni arra, hogy felesége eme szabályokat sohase mellőzze, s nem fogja eltérni, hogy az bármily kellemetlenségből, cseléd-pletykából vagy a gyermekek csínytevéseiből kifolyólag — különösen bajtársakkal rossz viszonyba kerülve — a jó modor és illendőség szabályait megsértse.

20. A laktanyában elhelyezett nős altiszt különleges helyzete.

Ha a nős altiszt másokkal közös épületben vagy még inkább, ha laktanyában van elhelyezve, amelyben a bejárat, az udvar, a kert a lakókkal, illetve a nőtlen legénységgel többnyire közös, ez esetben a közös lakások általános rendjét is szem előtt kell tartani.

Ilyen esetben akár parancsnok, akár alárendelt az illető, szigorúan ügyeljen, hogy az egyéni érzékenység érintése nélkül — családja és a szolgálat érdeke mindenkor el legyen egymástól választva. Sem ő, sem családtagjai ne legyenek a lakók, illetve a nőtlen legénység terhére, vagy azok viszont neki.

A családtagoknak vagy a cselédnek a legénységi és hivatalos helyiségekben semmi helyük nincs. A nős altiszt nevelje és szoktassa családtagjait már eleve úgy, hogy azok a szolgálati ügyekbe bele ne avatkozzanak. Ne tűrje meg, hogy azok

a bajtársaktól vagy alárendeltektől ilyenek után akárcsak érdeklődjenek is.

Közös épületben vagy laktanyában együtt lakók közötti apró szívességek sűrű igénybevétele és elfogadása egyiket a másikkal szemben előbb-utóbb lekötöztetett kényszerhelyzetbe sodorja, ugyanígy az egymás közötti adás-vétel és csere is.

De kerüljék a közösen lakók az egymás szolgálati, családi, magán-, vagy különösen cseléd- és gazdálkodási ügyeikbe való beavatkozást is. Egyik se kíváncsion vagy fogadjon el a másiktól vagy cselédjétől szolgálatokat. Laktanyai viszonylatban pedig a legizléstelenebb dolog, ha a nők családtagjai, a gyermekeket is beleértve, a nőtlen legénység főzőnőjétől szívességeket és szolgálatokat kívánnak vagy fogadnak el. A valóban művelt altiszt természetesen nyomban azt is be fogja szüntetni, ha a főzőnő — netalán csupa hízelgésből — feleségét az őt megillető megszólításnál magasabb címzésben részesítené.

Bár a gyermekeket a nőtlen legénységgel való érintkezéstől teljes ridegséggel eltiltani nem lehet, annak túlzásba vitelet nem szabad megengedni. Ez egyrészt veszélyeztethetné a korai felvilágosodottság folytán a gyermek lelkének ártatlanságát, másrészt ők is sokszor terhére lennének a legénységnek.

21. Névjegy.

Idősebb altisztek a névjegyvet nem nélkülözhetik, mert látogatásoknál arra mindenkinek szüksége van. Szüksége van erre gyakran már a látogatás bejelentése alkalmával (L. 15. pontot), de minden esetben akkor, ha az akit meg akart látogatni, a látogatás időpontjában nem volt odahaza. Ilyen esetben a névjegy visszahagyásával jelzi, hogy látogatást öhajtott tenni.

A névjegy legyen egyszerű és fehér — minden cífraság vagy korona nélkül.

Utóbbi csak nemeseket, bárókat, grófkot és hercegeket illet meg.

A névjegy természetesen megfelelő borítékban olykor (pl. meghívásra való válasznál, szerencsekívánatnál, stb.) levél helyett is használható.

Feljebbvalónak, előljárónak, magasabb rangú egyénnek azonban névjegyven írni sohasem szabad.

Ismeretség-kötéskor minden különösebb ok nélkül névjegyvet cserélni helytelen.

22. Társas, és olvasókörök látogatása.

Társas- és olvasóköröknek honvéd-, csendőr-, rendőr- és pénzügyőr-egyének általi látogatása külön rendeletekben és utasításokban van szabályozva.

E téren adandó tanácsok csak a gyakorlati életben felvetődő részletkérdéseket érinthetik és csakis általános jellegűeknek tekinthetők.

Ilyenek pl., hogy altisztek általában csak oly társaskör és egyesület helyiségeit látogassák rendszeresen, amelyekben az állomáshelyen lévő összes saját testületbeli altiszt, személyre való tekintet nélkül, szívesen látott vendég.

Nagyobb állomáshelyeken létesített helyőrségi, csendőr- és más altiszti társaskörbe való belépés minden tényleges altisztre nézve erkölcsileg kötelező, még abban az esetben is, hogyha azt igénybe nem veszi.

Egyébként, főleg olyan társaskörbe járjon az altiszt, ahol könyvtár és sok olvasnivaló van. Destruktív lapot ott se vegyen a kezébe.

Egyszerre több újságot lefoglalni, a lapokat megnedvesített ujjakkal forgatni vagy az olvasóhelyiségben hangosan társalogni illetlenség.

Politikai vitákba soha se elegyedjen. Ha ilyenek rendszeresen megismétlődnek, akkor feltűnés nélkül távozzék és a történeletről tájékoztassa előljáróját.

Bár a tényleges altiszt, mint fentebb említve volt, a polgári társas- és olvasókörökben voltaképen csak mint vendég szerepelhet, tekintve azonban, hogy a kör berendezését, folyóiratait, fűtését, világítását, stb. éppenúgy használja és élvezi, mint a rendes tagok, ezért a teljes tagsági díjat illik megfizetni.

23. Vallási szertartások alatt

Saját vallásán kívül minden művelt embernek oly mérvben kell ismernie a legelterjedtebb keresztény vallások szertartásait és szokásait, hogy tudatlanságból se kövesen el illetlenséget, annál kevésbbé botrányt.

Más felekezet templomában úgy kell viselkedni, mint az illető felekezet hívei. Szertartásaik esetleges különlegességén csodálkozásának kifejezést adni nem szabad, mert ez vallásos érzésüket mélyen sértené. Más vallásúak kigúnyolása nemcsak neveletlenség, hanem törvénybe üt-

közö cselekedet is. A különböző vallási szertartásokra és ott tanusítandó viselkedésre nézve általában illik tudni az alábbiakat:

I. A róm. kath. vallás szokásait illetőleg:

1. nagy súlyt helyez tanának és a belőle folyó életnek hely és idő által megszabott külső cselekménnyel (szertartás) való kifejezésére. Az évet a megváltás időrendi fokai szerint karácsonyi (advent I. vasárnapjától a hetvened vasárnapig), húsvéti (hetvened—áldozócsü-törtökig) és pünkösdi ünnepkörre osztja (pünkösdi—adventig). A karácsonyi és húsvéti ünnepekre készületi időt (advent, nagyböjt) rendel s ezen idő alatt híveinek minden zajos mulatozást tilt és böjtöt rendel. Híveit kötelezi, hogy minden vásár- és ünnepnapon a szent áldozaton (mise) részt vegyenek s vásár- és ünnepnapjait megszenteljék;

2. a szentmise szertartását, mely az Utolsó Vacsorán elrendelt Úr teste és vére szerzésének és feláldozásának szó-

szerinti, de a történelem folyamán különböző ima és dicséretbe foglalt ismétlése, a jelenlevők a következő cselekményekkel kísérik: A miséző bejövetelénél: felállás; a lépcsőimánál: leülés; mikor a könyvet átviszik az evangéliumi rész felolvasására: az Isten szava iránt való tiszteletből — felállás; az Úrfelmutatáskor, valamint az áldozás idején az Oltáriszentség imádása jeléül: letérdelés; ugyancsak letérdelés jár áldásra; míg a második evangéliumra ismét felállás.

Egyéb szertartásoknál szabály: valahányszor a lelkész a lépcsőfokon térdel vagy áll, a hívők is ugyanezt teszik; minden áldást pedig térdelve fogadnak.

Róm. kath templom vagy feszület előtt elhaladó katolikus altiszt sapkáját éppúgy megemelheti, mint a polgári egyén. Vagy egyszerűen tiszteleg. Ez ugyanis nincs szabályozva.

Oltáriszentség előtt a katolikus hívő mindenkor letérdel.

Szertartás közben a templomból ki- és

bejárnai vagy másokat beszélgetéssel háborgatni illetlenség.

Egyes ünnepi alkalmakkor hatóságok vagy magánosok részére fenntartott helyeket elfoglalni nem szabad.

II. A református istentiszteletnél az egész gyülekezet állva hallgatja meg a pap imáját és az igeolvasást, ami az egyházi beszéd előtt és után van. Az áldást szintén felállva veszik a hívek.

A református egyház az évet szintén felosztja az ünnepek sorozata szerint. Így van „ünnepes“ és „ünneptelen“ félév. Az ünnepes félév a karácsonyi, húsvéti és pünkösdi ünnepkörből áll. Az ünneptelen félév a Szentháromság-vasárnaptól Adventig tartó időt foglalja magában.

Az istentisztelet főrésze az igehirdetés. Az ünneptelen félév igehirdetésének tárgyát az Üdvözítő életén kívül rendszerint egyéb bibliai és egyháztörténeti személyek és események képezik.

Az istentisztelet lefolyása a következő:

1. Vasárnapon és ünnepnapon délelőtt és délután: *a)* Felálló ének, *b)* főének,

c) előfóház, *d)* próféta imádság, *e)* bibliaolvasás, *f)* prédikáció, *g)* főpapi ima, *h)* Uri ima, *i)* adakozásra felhívás, *j)* hirdetések, *k)* áldás, *l)* záró ének. — A délutáni istentisztelet annyiban különbözik a délelőttitől, hogy az *f)* alatt jelzett prédikáció helyett biblia-magyarázat vagy káté-magyarázat is tartható.

A *b)*, *f)* és *l)* alatt jelzett prédikáció és énekek folyamán a hívek ülnek, míg a többi részek alatt állanak.

2. Minden köznap reggel van úgynevezett könyörgés, mely következő részekből áll: *a)* Felálló ének, *b)* főének, *c)* fóház, *d)* biblia olvasás, *e)* imádság, *f)* Uri ima, *g)* záró imádság, *h)* adakozásra való felhívás, *i)* hirdetések, *j)* áldás, *k)* záró ének.

A hívek a *b)* és *k)* alatt jelzett énekek folyamán ülnek, míg a többi pontokban állva vesznek részt.

3. Ezeken kívül évenként ötször van Úrvacsora-osztás (karácsonykor, húsvétkor, pünkösdkor, továbbá az újkenyér áldásaiban és az őszi áldásokban való

részesüléskor). Az Úrvacsora-osztás cselekményei a következők: *a)* Fohász, *b)* szereztetési igék olvasása, *c)* szertartási beszéd, *d)* bűnbánó imádság, *e)* nyilvános vallástétel és fogadalom, *f)* bűnbocsánat-hirdetés, *g)* meghívás az Úrasztalához, *h)* a szent jegyek kiosztása, *i)* hálaadó ima, *j)* Uri ima, *k)* megáldás.

A hívek a szertartási beszéd *c)* alatt ülnek, a *h)* alatt a gyülekezetenként szokásos sorrendben az Úrasztalához járulnak, míg a töbi cselekményekben állva vesznek részt.

III. Az ágostai hitvallású istentiszteletnél — az egész gyülekezet minden alkalommal, amikor a lelkész a Szentírásból egy-egy részt felolvas, a Szentírás igéit felállva hallgatja végig, hogy ezzel kifejezésre juttassa feltétlen hódolatát a Szentírás, vagyis Istennek szavai iránt. Az evangélikusoknál aztán a hívek felállva veszik a lelkész részéről az áldást, amely szintén a Szentírás egy része. Az istentisztelet többi részét a gyülekezet ülve hallgatja végig.

24. Hazafias ünnepeken.

Hazafias ünnepeken az altisztek lehetően kivétel nélkül jelenjenek meg. Ha ez kivihetetlen, akkor egy-két bajtárs képviselje az ösztet.

A „Hiszekegy“, a „Himnusz“ és a „Szózat“ ünnepies alkalommal való éneklésekor az egyes ember a szabadban soron kívül ugyanúgy viselkedik, mint sorban, tehát feltett kalappal, sapkával tiszteleg. Zárt helyiségben jobb kézben tartott kalappal, sapkával vigyázz állásba helyezkedik. Polgári ruhában a kalapot le kell venni.

Ezeket csak ünnepélyes alkalommal szabad énekelni. Nyilvános helyen lefolyó multságok keretébe egyáltalán nem valók.

Igaz magyar érzése külső megnyilatkozásaként vegyen részt az altiszt, a lehetőséghez képest, erkölcsi testületek vagy egyes személyek által rendezett

minden politikától mentes hazafias ünnepeken és támogassa, ha mással nem, legalább olykor megjelenésével a levente, cserkész és lövész mozgalmakat.

25. Orvosnál.

Ha a művelt ember megbetegszik, orvoshoz fordul.

Az öngyógyítást maguk az orvosok is elkerülik, mert az ember a saját bajával szemben soha sem lehet elég tárgyilagos és higgadt.

Kuruzslók, javasasszonyok tanácsain gondolkodó ember csak mosolyog, mert kizárt dolog, hogy az ilyen, sokszor teljesen műveletlen egyének, csak megközelítőleg is annyit tudjanak, mint azok, akik a gyógyászatot hosszú éveken át egyetemeken és elsőrangú klinikákon tanulták.

Az orvosban bízni kell, mert kétségtelen, hogy ő minden betege meggyógyítására törekszik. Be kell azonban látni,

hogy sűrűn vannak a betegségeknek olyan fajtái is, amelyeket — sajnos — máról-holnapra megszüntetni nem lehet.

Apró-cseprő dolgokért, amikor a beteg egyébként kijár, az orvost a házhoz fárasztani, nem tekintve azt, hogy költségebb is, különösen ott, ahol csak egy-két orvos van, nagyon helytelen.

A beteg jelenjen meg ilyenkor az orvos rendelő óráján, ahol ugyanolyan tanácsban vagy segítségben részesül, mintha magához hivatva volna, de ezzel egyúttal megbecsülésének is kifejezést ad, mert így a rendszerint nagy elfoglaltságú embereket megkíméli a hiábavaló időpazarlástól.

Az altiszt, mielőtt orvoshoz megy, váltson friss fehérműt. Az orvosok magasztos hivatásuk gyakorlása közben ugyan kénytelenek sokszor a legpiszkosabb nyomortanyákon is megfordulni, a művelt emberektől azonban, már egészségügyi szempontból is, elvárják a feltétlen tisztaságot.

Az orvos várószobájában senkit sem

illet meg elsőség. Ott az érkezés sorrendje a döntő. Az igazán művelt ember lelki nemessége azonban még itt is megnyilatkozik, mert ha csak tűrhetetlen fájdalmak nem gyötrik, sohasem fog ridegen ragaszkodni jogához, ha a későbben érkező szemlátomást nagyon szenved, magas korú, magas állású vagy nő. Elsőségét ilyenkor csak az önző ember nem ajánlja fel. ■

Az orvossal szemben mindenekelőtt őszintének kell lenni, áll ez különösen azon esetre, midőn a beteg vagy hozzátartozói saját megnyugtatójukra több orvos véleményét akarják meghallgatni. Ilyenkor tapintatosan kell ezen egyébként teljesen érthető kívánságot az első orvossal közölni, nehogy sértő bizalmatlanságot lásson a dologban.

Mindkét félre nézve kellemetlen volna, hogyha az orvos egy harmadik személytől tudná meg, hogy rajta kívül más orvost is igénybe vettek.

Egyébként, általában röviden kell beszámolni az orvosnak a baj mivoltáról s

a kérdéseket ő reá kell bízni. Vitatkozásnak, hitetlenkedésnek a beteg részéről helye nincs.

Amennyiben bizonyos fájdalmakat kiváltó beavatkozás válnék szükségessé, tűrje azt az altiszt lehetőleg hangtalanul, mert legalább is furcsa lenne, ha kemény és elszánt katona-emberek a legkisebb metszésre vagy tűszúrásra is felszisszenének.

Ha az orvost akár a nős magánlakásába, ■ akár a nőtlenhez a laktanyába a beteg ágyához kell hivatni, a szoba levegője s az ágynemű feltétlenül tiszta legyen, mert ellenkező esetben a jó orvos kénytelen ilyen irányban figyelmeztetéssel élni, amely mindkét félre kényelmetlen.

Az orvos érkezése előtt egy mosdótálba tiszta vizet, ezenkívül tiszta törülközőt és szappant kell előkészíteni, azon célból, hogy a beteg megvizsgálása előtt s a szükséghez képest utána is, kezét megmoshassa.

Az orvos jelenlétében a beteg legközelebbi hozzátartozóján kívül a szobában senkinek helye nincs. Nem szabad meg-

várni, hogy az orvos szólítsa fel az ottlevőket a távozásra.

Az orvost látogatása után a beteg hozzátartozója vagy bajtársa a kapuig kísérje ki. Éjjeli időben az érkezésnél és távozásnál eléje kell világítani.

Az orvos utolsó látogatásánál, illetve az orvost megillető díjak átnyújtásánál fáradozását illik megköszönni.

Ha valaki az orvosi díjszabással nem volna teljesen tisztában, minden álszemérem nélkül meg kell kérdezni, hogy mivel tartozik.

Szakorvosok és orvostanárok díjtételeit ajánlatos még igénybevételeük előtt megtudni.

Kórházakban vagy más katonai gyógyhelyeken a házirendet és szabályokat pontosan be kell tartani.

26. Szabadságon.

A „szabadság“ még polgári értelemben sem jelenti azt, hogy mindent szabad

tenni. Annál kevésbé magyarázhatja az altiszt azt úgy, hogy szabadsárideje alatt szabad a vásár.

Pedig erre — sajnos — különösen a fiatalabb, kellő komolysággal és megállapodottsággal nem bíró legénység közül sokan hajlanak.

Ennek talán legfőbb oka az, hogy régebbi barátjaikkal szemben, akiket időközben műveltség, tudás és életfelfogás terén többé-kevésbé maguk mögött hagytak, feszélyezve érzik magukat, s hogy ezek gögöseknek ne tartsák őket, tétovázásukban — elég helytelenül — éppen a legkevésbé hozzájuk illőket keresik fel, aminek a folytatása rendszerint ivás, korcsmázás és dorbézolás.

Szabadságon a csendőraltiszt az illetékes csendőrörsön való jelentkezése után lehetőleg mutatkozzék be az ott szolgáló összes bajtársainál. Ha ez az első megjelenésekor nem sikerült, akkor kísérelje meg a lejelentkezésekor.

A szabadságon levő altiszt elsősorban rokonait látogassa meg. Jó benyomást

kelt, hogyha a fiatal altiszt elmegy ilyenkor azon falu jegyzőjéhez, bírájához, ahol nevelkedett, illetve ahol régi összeköttetései vannak. Dícséretes, hogy ha elmegy volt hitoktatójához és tanítójához is.

Ilyenkor azzal köszönt be, hogy kötelességének tartotta náluk tiszteletét tenni és hogyha meg is köszönné utóbbiaknak vele szemben fiatal korában tanusított jóindulatát, oktatását és nevelését, semmi esetre sem csorbítaná tekintélyét.

A szolgálat körülményeiről s az előjárókról csak elismerőleg szabad nyilatkozni, természetesen dicsekedés nélkül.

Nagyon visszatetsző volna, ha a különben szabályszerűen öltözködő altiszt éppen szabadságon létekor adna a rendes és csinos öltözködés terén észrevételre okot. Ez úgy tűnne fel, mintha egyébként nem a belénevelt jóérzés és kötelességtudás, hanem a büntetéstől való félelem és az előjárók szeme tartaná vissza a szabálytalanságoktól. Biztos jele lenne a fegyelmetlenkedésnek a kigombolt kö-

peny, hónalj alá kapott gyalogsendőrkard, erősen félrevágott sapka, kigombolt zubbony vagy levett gallér stb.

Töltse idejét olvasgatással, sétával, sporttal és beszélgetésekkel; ünnep és vasárnap pedig menjen templomba.

Iparkodjék mindenütt és mindenkor beigazolni, hogy megkomolyodott és hogy szívvel-lélekkel hivatásának él.

Felkeresheti fiatal leányismerőseit, de velük komolyabb érzelmekről ne beszélgessen; ha ilyesmi mégis szóba kerül, bátran megmondhatja, hogy még sokáig nem nősülhet.

Ha egy-egy ebédre, vacsorára vagy uzsonnára meghívják, ne annyira az illemszabályok ismerését, mint szerénységét és tisztességtudását mutassa ki. Legyen mérsékletes ételben, italban és óvakodjék a laktanyai étkezés leszólásától.

Tartózkodjék minél többet szülői körében.

Reggel és este, valamint távozáskor és érkezéskor ne mulassza el azok meleg és tiszteletteljes köszöntését. (Pl. „jó reg-

gelt, édesanyám!“, — „Isten hozta“ vagy „Isten vele, édesapám!“)

Jóraivaló fiú egyszerűbb szüleivel szemben sem érezheti soha, hogy ő többet tanult. Mindíg el kell ismernie, hogy élettapasztalatokban azok a gazdagabbak. Követnie kell e téren ama nagy emberek nemes példáit, kik mint egyszerű napszámos emberek fiai jutottak fel sokszor az ország legfőbb méltóságaiba s magas állásukban sem tagadták el, sőt büszkén hirdették származásukat. (Simor herceg-prímás, Prohászka Ottokár püspök stb.)

Az altiszt ne restelje szüleit. Biztosítsa őket, hogy bárha más légkörbe is jutott, mások is a reményei és életfelfogása, azért nem fog tőlük elhidegülni; irántuk való szeretete és hálája sohasem fog elmúlni.

Segítsen szüleinek a háziteendőkben, ne engedje meg, hogy őt hozzátartozói kiszolgálják. Szüleivel vagy idősebb hozzátartozóival szemben oktatólag ne lépjen fel, mert erre ő a legkevésbé se hivatott.

Ha a szülők már nem élnek, legalább sírjaikat kell meglátogatni, s ha szükséges, rendbehozni.

27. Távbeszélőnél.

A legegyszerűbb gép is csak akkor működik tökéletesen, ha azt kellő szakértelemmel kezelik.

A távbeszélő is gép, s aki kezelésének szabályaival nincsen teljesen tisztában, sohasem használhatja azt zavartalanul.

Ettől függetlenül azonban az általános műveltség is megköveteli, hogy eme közhasználatban álló eszköz alábbi szabályait mindenki ismerje.

A központot csengetéssel kell „felhívni“. Nagyobb városokban elegendő a mozgó karon levő kagyló leemelése. (Ég-dörgéskor nem szabad a központnak kapcsolni; a felhívás ilyenkor hiábavaló, mert az nem fog jelentkezni.)

A felhívás után pár percet türelemmel kell várni, mert a központba sokszor tí-

zen is csengetnek egyszerre és ezek csak sorban bonyolíthatók le. A türelmetlenkedés csak zavart okoz.

A csengetés után rendszerint mindkét kagylót, de a készülék mozgókarján lógót feltétlenül le kell venni, mert ha ez a kagyló lógva marad, zárva tartja az áramkört, s a másikon nem halatszik a központ jelentkezése.

Csak röviden kell csengetni, mert a hosszú csengetés a központot késlelteti a kapcsolásban.

A távbeszélő üzletszabályzat értelmében az összeköttetést mindenkinek „kérni“ kell a központtól. Pl. „Kérem a 314-et“, tehát nem egyszerűen belekia-bálni: „314!“

Az, aki a távbeszélőkapcsoló hölgyet a fenti előíráson kívül a teljesen felesleges „nagysádkám“ vagy „édes nagysádkám“ s más efféle bizalmaskodó megszólítással illeti, — rendreutasításnak teszi ki magát.

A felhívó félnek nincs jogában a kapcsolóközeget figyelmeztetésben, kioktatás-

ban, még kevésbé dorgálásban részesíteni. Ha panasza van, az ellenőrt (főnököt) kérje kapcsolni és ennek adja azt elő.

A felhívott beszélgetés előtt ne csöngessen vissza, mert ez kellemetlen a kagylót már a fülén tartó felhívónak.

Ha beszélgetés közben a központ kötelességszerűen beleszól: „3 perc“, akkor nem szabad türelmetlenül azt felelni: „ne zavarjon“, hanem azt kell mondani, hogy „tovább beszélek“. Ha a központ ekkor sem hajlandó a tovább-beszélgetést megengedni, ugyancsak az ellenőrhöz (főnökhöz) kell fordulni.

Lecsengetés után rögtön nem lehet új kapcsolást kérni. Négy-öt percet minden esetben várni kell.

A távbeszélő tölcserjébe sem suttogni, sem kiabálni nem szabad. Legtisztábban a természetes hangot közvetíti, ha a beszélő ajka a tölcserjétől egy tenyérnyi távol van. Aki idegességből ezeket nem tartja be, az ne csodálkozzék, ha meg nem értik.

Eme gyakorlati szabályokon kívül a távbeszélőnek megvan a maga illemtana is.

Kerülni kell minden surlódást és vitát, úgy a központtal, mint a beszélő féllal.

Kizárt dolog, hogy művelt ember mások beszélgetésébe beleszólna, ha annak téves kapcsolás folytán véletlenül fülhallgatni vagy abba ilyen esetben beleskakagni oly fokú durvaság, mely közeljár a jellemtelenséghez.

A távbeszélőt egyébiránt a társadalmi érintkezés terén körülbelül a nyílt levelezőlap rangja illeti meg.

Gratulálni esetleg lehet telefonon; részvétet kifejezni azonban semmi esetre sem. Elöljáróknak, magasabbrangúaknak vagy távolabb álló egyéneknek azonban gratulálni sem illik telefonon.

Szívességet telefonon csak a legritkább esetben szabad megköszönni. Ezt rendszerint vagy élő szóval vagy írásban kell megtenni. A legtöbb ember aligha örülne

annak, ha egy köszönet végett a telefonhoz fárasztanák.

Szívességet is csak meghitt jóbarátok vagy egyenrangú bizalmas ismerősök kérhetnek egymástól telefonon. De ezek is csak úgy, ha csekélységről van szó, s ha feltehető, hogy a felhívótnak a távbeszélőhöz való jutása nem okoz különösebb fáradságot.

Meghívni telefonon csak akkor lehet valakit, ha a dolog sietős és már előre is bizonyos, hogy az illető a meghívást elfogadja. Írásbeli meghívást telefonon az utolsó órában lemondani: súlyos sértés a háziasszonnyal szemben.

28. Borbélynál.

Művelt ember itt is, mint mindenütt, megvárja, míg rákerül a sor. Hangos beszéddel senkit sem zavar, adomákat nem mesél s a borbélyt sem bátorítja vagy biztatja fel erre. Ha bőr- vagy hajbeteg-

ségben szenved, úgy csak saját eszközeit használtassa a borbélyal, s még leghelyesebb ilyen esetben, ha azt a lakására hivatja.

29. Fürdőben.

Úgy a szabadban, mint zárt helyen csakis általánosan elfogadott és szokásos fürdőruhában szabad fürödni.

Közös meleg fürdőben az ottani szabályokat szigorúan be kell tartani. Mielőtt valaki a közös medencébe lépne, előbb az erre kijelölt helyen szappannal kell lemosakodnia.

Fertőző bőrbetegséggel, nyílt vagy genyedt sebbel nyilvános fürdőbe belépni nem szabad.

30. Fényképésznél.

Kerülni kell minden mesterkéltné testtartást, mert az így készült kép sohasem természetes, s az illető könnyen nevetségessé válik. Boros- vagy söröspalackkal a kéz-

ben, szabálytalan kardtartással stb. fényképet készíttetni ízléstelenség.

A csendőrnek (rendőrnek) magát elfogott egyénekkal lefényképeztetni tilos.

31. Üzletben.

Tolakodni itt sem illik, hanem meg kell várni, míg az illető sorra kerül. Udvarias ember, ha nem sietős a dolga, nőnek és magasabbrangúaknak itt is előnyt ad.

Élelmiszerüzletekben, büffékben, cukrászdákban az élelmicikkek fogdosásával figyelmeztetésnek és megszólásnak tennie magát.

32. Különböző jegypénztáraknál.

Tolakodással senkit meg nem előzve, a be- és kijárat rendjét szigorúan be kell tartani.

Szomorú volna, ha itt éppen az

altiszt vagy még inkább csendőr (rendőr) bontaná meg a rendet.

A jegyváltáshoz szükséges pénz mindig kézben legyen, mert nincs kellemetlenebb a hátulállókra nézve, mintha valaki az utolsó pillanatban keresgéli végig hosszadalmasan zsebeit vagy pénztárcáját a pénz nemek után.

Egyidejűleg mások részére is csak az esetben szabad jegyet váltani, ha az erre irányuló kérés már jóelőre, tehát nem közvetlenül a pénztár előtt történik. Utóbbi eset az ezáltal késedelmet szenvedők körében rendszerint megütközést kelt.

33. Színházban, moziban stb.

Föltétlenül pontosan kell megjelenni, mert minden későnjövő nemcsak az előadást, hanem a közönséget is zavarja.

Az altiszt mindig olyan helyre váltson jegyet, ahol jobb polgárok, iparosok, kereskedők vagy vele hasonló rangú köz-

alkalmazottak szoktak ülni. Tehát sem az első, sem az utolsó helyre.

Művelt ember ilyen alkalommal sohasem csodálkozik, nevet vagy sír feltűnő hangosan; előadás közben sem ki nem megy, sem be nem jön; az előadásba soha bele nem szól; s ügyel arra is, hogy mások kilátását ne akadályozza.

Ha ahhoz, hogy ülőhelyére jusson, egyeseknek fel kell állaniok, azoktól mindig bocsánatot kér és velük szembefordulva megy be a széksorba.

Vannak, akik azt hiszik, hogy előadás alatt csendes suttogással nem vétének az illem ellen, már pedig itt csak a tökéletes csend van a helyén. A legtompább suttogás, széktologatás, hangos köhögés vagy a szereplők és a közönség bármilyen más zavarása illetlenség.

A színpadon szereplő ismerősöket nem szabad a néztőtérről üdvözölni.

Az előadás befejező részét, akárcsak néhány pillanattal korábbi távozással, zavarni nem illik. Aki nem várhatja meg az előadás végét, távozzék a szünet alatt.

Az előadást megjegyzésekkel csak műveletlen ember zavarja.

34. Bűvészi és más hasonló előadáson.

A nagy nyilvánosság előtt komoly ember semminemű mutatóványban szereplőleg, még felhívásra sem vesz részt, mert a közreműködők sokszor nevetségessé válnak.

Az egyébként megengedett, de többnyire becsapáson alapuló, vásári kés- és karikadobó stb. szerencsejátékokat hasonló okból kerülje az altsízt.

Bábszínház, hajó- és körhinta sem illik komoly emberhez.

35. Műkedvelő előadáson.

A fegyveres erő tagjai műkedvelő előadáson csakis tiszti előljáróik engedélyével léphetnek fel mint szereplők.

Csendőregyénekre nézve Szolgálati Utasításuk a mérvadó.

36. Illemhelyen.

Egészen műveletlen emberek otromba versekkel írják tele az illemhelyek falait s olykor még a nevüket is feljegyzik azokra.

Aligha szorul bővebb magyarázatra, hogy ez már a minősíthetetlen illetlenségek közé tartozik.

Hogy a közönség némely rétege még e téren is bizonyos figyelmeztetésekre szorul, annak legszembetűnőbb bizonyítéka, hogy a székesfőváros tanácsa az utcákon felállított nyilvános illemhelyeken mindenütt a következő felírást alkalmazza: „Kérjük a közönséget, hogy a tisztaságra ügyeljen és ruházatát távozás előtt hozza rendbe.“

37. Vasúton, villamoson, kocsin vagy autón.

A vasút III. oszt. utasai között, sajnos, még mindig sokan vannak, akik a

tisztességtudás, sőt az egészségóvás leg-
elemibb követelményeivel sincsenek tiszt-
tában. Ezért különösen a főbb vonalakon
már nálunk is gyakorlatba jött a kül-
földi vasutak ama igen helyes intézke-
dése, hogy a kalauzok minden vonaton
legalább egy III. osztályú kocsit a job-
ban öltözött intelligens utasok részére
tartanak fenn. Ily módon ma már a pol-
gári középosztály is zavartalanul utaz-
hatik a III. osztályon. Iparkodják tehát
az altiszt mindig ilyen kocsiiban helyet
foglalni, mert így nyugodtan utazhat.

A beszállás általános megengedése
előtt az altiszt se kísérelje meg a beszáll-
ást, mert ezzel megszégyenítő rendre-
utasításnak tenné ki magát. Ugyanezért
a „nem dohányzó“ vagy „női szakasz“
figyelmeztetőt is komolyan kell venni.

A vasúti fülkébe való belépéskor, ha
ott már néhányan vannak, célszerű meg-
kérdezni, hogy van-e üres ülőhely? Az
ülőhelyre helyezett kalap vagy egyéb
tárgy mindig azt jelenti, hogy tulajdo-

nosa azt csak rövid időre hagyta el, s
így az el nem foglalható.

Vasúton és villamoson pusztá időtöl-
tésből nem szokás ismeretséget kötni.

Mások beszélgetésébe kérdezetlenül
beleszólni vagy az útitárssal folytatott
beszélgetésbe idegent belevonni illet-
lenség.

Rossz szokás szolgálati vagy bizalmas
magánügyek hangos tárgyalása; hangos
anekdotázás vagy véleménynyilvánítás
azon célzattal, hogy azon más is neves-
sen, illetve tetszését vagy nemtetszését
nyilvánítsa.

Az ablakot, az ajtót vagy fűtőkészülé-
keket csak a többi utas beleegyezésével
szabad kinyitni vagy becsukni.

A vasúti kocsi folyosóján állva, az el-
haladókkal lehetőleg szembe, nem pedig
háttal fordulva kell utat engedni.

A cipőnek vagy zubbonynak levetését,
ha a fülkében mások is vannak, vagy a
lábaknak a szemközti levő ülésre való fel-
rakását nemcsak az illem, de a vasúti sza-

bályzat is tiltja. A zubbony kigombolása is illetlenség.

Ruhadarabokat úgy kell felakasztani, hogy azok másokat ne zavarjanak.

Ha valaki vasúton ülve aludni akar, akkor lehetőleg rejtse arcát lógó köpenye, az ablakfüggöny vagy újságja mögé, mert másként az ülve alvó rendszerint mosolyt fakaszt.

Udvarias ember a nőknek, öregeknek, betegeknek a fel- és leszállásnál, csomagok elhelyezésénél lehetőleg mindenkor segítkezik.

Fel- és leszálláskor a nőket mindig előre bocsátja, kivéve, ha a leszálláskor nekik segíteni akar.

Jóízlésű ember útközben kellemetlen szagú ételt (fokhagymás húst stb.) nem eszik s útravaló élelmének elfogyasztásánál ügyel, hogy az üléseket vagy más ruháját be ne zsírozza. A húsfélét legcélsezerűbb két vékony kenyérszelet közé helyezve enni, mert a puszta ujjak közé

fogott zsíros ételek fogyasztása kevésbé vall választékos ízlésre.

A dohányzást annyira túlságba vinni, hogy az másnak kellemetlen lehessen, nem illik.

Az ülőhely felajánlása mindig udvarias tény nőekkel szemben, feljebbvalókkal szemben pedig kötelző, ha azok egyébként állani kényszerülnének.

Csomagokkal a szabad mozgást és elhelyezkedést gátolni, vagy azokkal másoknak terhére lenni illetlenség.

Kocsiból vagy autóból való kiszálláskor a férfi vegye le a csomagot.

Villamoson állás közben — a másokhoz való ütődés elkerülése végett — mindig az erre szolgáló szíjakba kell fogózkodni.

38. Vasúti várótermekben.

Ezek közül csak a menetjegynek megfelelő osztályt szabad használni, mert a tilalom ellen vétő jogos kiutasításnak teszi ki magát.

39. Előzékenység.

Az előzékenység az alapja minden udvariasságnak és illemnek.

S bár az előbbi pontokban foglaltakból már jórészt kitűnik, hogy valaki mikor felel meg ezen követelményeknek, tekintve azt, hogy az igazi előzékenység az altiszt életében rendkívül nagy horderejű, külön is érdemes róla beszélni.

Arra a kérdésre, hogy kivel szemben mikor, hogyan lehet az altiszt előzékeny, a felelet igen egyszerű. És pedig: mindenkivel, mindenütt, de úgy, hogy ez mindennek ellenére ne tűnjön fel szolgáltnak, másrészt semmiesetre se menjen a szolgálat rovására.

Előzékenységnek számít, ha valaki előljárójának, feljebbvalójának vagy magasabb rangúnak, bajtársnak, nőnek, betegnek, gyermeknek, de bárkinek is, aki arra szorul, segítségére van valamiben, ami egyébként nem kötelessége. Segít pl.

valamit fel- vagy leemelni, kinyitni, becsukni, megkötni vagy feloldani, jegyet vagy pénzt váltani stb.

Viszont mindig az előzékenység rovására megy, ha valaki a tőle kért szíveséget, bár előre tudja, hogy azt könnyen teljesítheti, úgy tünteti fel, mintha az számára különösebb fáradozást jelentene.

Az előzékenység nem szab feltételeket sem, mert így már alig válthatna ki teljes megelégedést. Pl. ha valaki felkérné bajtársát, hogy hozzon neki valamit a városból vagy adjon át ott valamely üzenetet, s az illető nyomban nehézségeket emlegetne, esetleg csak feltételesen ígérné ezt meg, előzékenysége már nem lenne teljes. Mert ha a kérést végül teljesíti is, a hozzáfordulónak csak félörömet szerzett.

Elemi előzékenység bárkit kérésére útbaigazítani vagy felvilágosítani.

Túlzásba esni azonban e téren sem szabad, mert ez sokszor terhes s olykor nevetséges is lehet.

40. Tapintatosság.

A tapintatosság az illemtudás magasabb foka. Ennek az illemtudásból kell kifejlődnie.

Magasabb állású egyénhez, legyen az férfi vagy nő, bejelentés nélkül bemenni tapintatlanság.

Különösebb ok nélkül fiatalabb az idősebbtől, rangban alacsonyabb a magasabbrangútól, férfi a nőtől nem búcsúzhat el, hanem megvárja, míg a másik kezdeményezi azt.

Fiatalabb az idősebbnek ritkán, alantas a feljebbvalónak még ritkábban, a jóval alacsonyabbrangú a magasabbrangúnak sohasem ajánlhat fel fogadást anélkül, hogy a tapintatlanság vagy szerénytelenség látszatát ne vonná magára.

Értékesebb dolgot: lovat, fegyvert, kocsit, ékszer, kerékpárt, grammofont, rádiót, ruhaneműt stb. tapintatos ember senkitől kölcsön nem kér, mert ilyeneket maga sem adna szívesen. Ugyanígy nem lehet olyan tárgy kölcsönadását sem kí-

vánni, mely tulajdonosára nézve emlék vagy ereklje jellegével bír.

Elöljárótól szolgálaton kívül olyant kérni vagy neki olyasmit jelenteni, ami neki kellemetlen, vagy kérelmeknek szolgálati úton való előadásánál az esetleges érdemeket hangoztatni már nemcsak tapintatlanság, hanem fegyelmetlenség.

Tapintatlanság az előjáró vagy feljebbvaló, illetve az idősebb tévedését akár írásban, akár szóval, felesleges módon kiélezeni.

41. Bajtársiasság.

A „bajtárs“ szó önmaga magyarázza jelentőségét. Társ a bajban, a szenvedésben, a válságos pillanatokban. Kitartó, hű és önfeláldozó társ a halálos veszedelmek óráiban is, amikor a „nem bajtárs“ rémülten futva hagyja cserben az embert...

A bajtársiasság igazi katonaeény!

A katona egyik legnemesebb tulajdonsága, de — kötelessége is.

A bajtárs a szó szoros értelmében mindig ragaszkodó és önzetlen. Cselekedeteiben sohasem az érdek vagy a számítás vezérli. Őszintén vesz részt társa bánatában vagy bajában, de örömében is.

A bajtársiasság alapköve az egyetértés és az összetartozás.

Akit igazi bajtársiasság hat át, sohasem fog e kettő ellen vétetni.

Az igazi bajtárs bajtársával sohasem egyenetlenkedik. A szolgálatban éppen úgy, mint a magánéletben elkerül minden surlódást. Nem irigy és nem összeféretlen.

Aki bajtársai körében egyenetlenkedést szít, nemcsak azok, hanem a testület ellen is vét.

Vétkezik az, aki bajtársáról bűnlajstromot vezet és akkor jelenti fel, mikor már biztosan tönkretelheti.

Hítvány jellem az, aki más romlásán akar felemelkedni és kárörvendve veszi tudomásul, hogy bajtársa bajba jutott.

Alacsony gondolkodásra vall, hogyha a bajba került minden különösebb ok nélkül bajtársaira árulkodik oly célból, hogy azok is hasonló sorsra jussanak.

Azonos vele, ha valaki mások eddig fel nem fedezett botlását saját mentségére hozza fel.

Súlyos hiba lenne, hogyha alárendelt vagy elöljáró szolgálati kellemetlenség miatt szolgálaton kívül éreztetné haragját, illetve hatalmát.

Bajtársiatlan cselekedet lenne, ha valaki egy bajtársa állásába, annak tudta és beleegyezése nélkül, kérné áthelyezését, mert ezzel szándékosan tenné ki bajtársát kellemetlenségeknek.

Ugyancsak bajtársiatlanság volna áthelyezéskor a lakás és irodai cikkek vagy földbérlet átadása körüli kicsinyeskedés és önzés.

Megköveteli a bajtársiasság, hogy a közös elhelyezésben egymást senki se zavarja (pl. tanulásban, írásban, pihenés közben).

A bajtársiasságnak, ha arra alkalom kínálkozik, külsőségekben is meg kell nyilvánulnia.

Kívánatos és jó benyomást tesz, hogyha az állomásról végleg távozó nőtlen bajtársat a bajtársak, a nő családját pedig a bajtársak nejeikkel együtt kikísérik a vasút- (hajó-)állomásra, illetve indulásuknál jelen vannak.

Teljesen elhibázott és helytelen értelmezés lenne az, ha az alárendelt az előjáró ama ténykedését, hogy a szabályok betartását szigorúan megköveteli és ellenőrzi, a bajtársiasság rovására írná vagy megfordítva, ha az előjáró alárendeltjeinek bajtársiasság címén való összejövetelein azoknak erejükön felül való költsékesét vagy dorbézolását a bajtársiasság ürügye alatt elnézné.

A bajtársiasság nemes fogalom, amely mások nagy hibáit és fogyatékoságait nem takargatja, sőt éppen ellenkezőleg, kötelessége az egyenes útról letérőt arra visszavezetni.

42. Társasélet szükségessége.

Az ember — a természetrajz szerint is — társas lény. A társaságot csak különöcök és embergyűlölők nélkülözhetik.

Helytelen tehát a zárkózott és rideg emberek ama felfogása, hogy az altisztnek semmi keresnivalója nincs a társaságban, hanem csak a laktanyában van a helye.

A jellemes, ügyes és udvarias altisztek mindenkor fontos tényezői voltak a polgári társadalmi életnek s ma is szívesen látott és megbecsült egyének.

Elzárkózásra, remeteszerű félrehúzóadásra tehát nincs ok; az nemcsak helytelen, de természetellenes is lenne.

Minden altiszt, de különösen a falun élő állásának tekintélyét kellően képviselni és a társadalom különböző rétegeivel helyesen érintkezni csak abban az esetben lesz képes, ha a társadalmi érintkezés szabályaiban otthonos.

Bármennyi előnyt is biztosít azonban a társasélet, mégis mint mindenben, úgy

ebben is mértéket kell tartani, mert ennek is megvannak az árnyoldalai.

Régi közmondás, hogy „Madarat tolláról, embert barátjáról lehet megismerni“. De régi igazság az is, hogy a jó társaság mindenkinek szükséges, mert csak ez tanít és nemesít; csak a jó társaság növeli az emberismeretet, tapintatot és önuralmat.

Becsvágyó altiszt tehát csak az olyan férfi vagy nő barátságát fogja keresni, aki nála műveltebb, csiszoltabb modorú, tapasztaltabb, mert csak az ilyenek barátsága járhat haszonnal.

Természetesen tolakodó senki sem lehet, s különösen az altisztnek kell éles szemmel kikeresni ama jobb polgárok, iparosok, kereskedők, kisebb hivatalnokok és hozzá hasonlóak társaságát, akikről feltételezi, hogy szívesen látják, mert a hozzá nem illő magasabb körökben bizonyára hidegen fogadnák.

A leghelyesebben cselekszik akkor, ha új állomáshelyén pár hónapig nem ismerkedik, hanem figyel és tájékozódik.

Elvül szolgáljon, hogy szakaszvezetőig és ennek megfelelő rendfokozatú altisztig bezárólag a tágabb értelemben vett társadalmi életből csak néha mutatóba jusson egy kevés, mert ezeknek a szabad idejük legnagyobb részét elsősorban önképzésükre kell fordítaniok. Kivétel lehet ez alól, ha az alacsonyabb rendfokozatú altiszt már polgári életében elérte az általános tudás és műveltség kellő fokát, szolgálati ideje alatt pedig magaviseletével és használhatóságával kiérdemelte, hogy idősebb bajtársai társadalmi körében gyakrabban szórakozhasson.

Ellenkező esetben minden fiatalabb altisztől egyelőre még hiányos előképzettsége és társadalmi szempontból talán kifogásolható régebbi baráti összeköttetése is tartózkodást és szerénységet követel.

Nem altisztnek valók a különböző „söröző“, „borozó“ stb. társaságok sem, mert ezeknek a szórakozásoknak rendszeres üzéséhez sem pénz, sem ideje nincsen.

Ha már önálló parancsnok, még nagyobb gondal válassza meg társaságát

és anélkül, hogy alárendeltjeitől és ezek családjától elzárkóznék, csak a tekintélyesebb elemek körében iparkodják elhelyezkedni.

43. Női ismeretség.

A férfi és a nő ismerkedése az emberi élet legkényesebb és egyúttal legnehezebb kérdése.

Kútforrása volt mindig a legnemesebb érzelmeknek, a tiszta családi életnek, de ebből fakadt egyúttal a világra a legtöbb bűn, a legtöbb emberi züllöttség is.

A férfi és nő ismeretségének legszelidebb megnyilvánulása, ha annak célja pusztán a művelt társalgás és egyszerű szórakozás. Ez minden veszély nélkül mindkét félnek csak javára válik, csiszolja a modorukat és bővíti látókörüket.

Csendőrtalistsz a 27—28. életévének betöltése előtt nem is gondolhat családalapításra. Ezt megelőzőleg még azzal kell foglalkoznia, hogy általános tudását gyá-

rapítsa és férfias megállapodottságán dolgozzék.

Ilyenformán leányokkal csakis szórakozás céljából érdemes összejönnie. A leánytársaságot tehát ritkán keresse fel. Ez annál kevésbé fog nehezére esni, mert különösen a falu alig fejlett társadalmi életében még kevés alkalom kínálkozik arra, hogy fiatal ember nőszületi szándék nélkül, csupán időtöltésből összejöhessen csiszoltabb modorú leányokkal.

Nyilvánvaló, hogy a kapuban, az utcán, kertek alatt és nyilvános korecsmái mulatozásokon altiszt, sőt még próbacsendőr (rendőr, pénzügyőr) sem szórakozhat nővel, mert az ilyesmi csak szolgalegények életszínvonalához való. E téren az önmagáról megfelelő nemesak magát, de bajtársait is lehetetlenné tenné a jobb polgári társadalom előtt.

Még súlyosabb dolog a jobb társadalom szemében, ha egy szerelmi viszonynak következményei vannak. Az ezzel járó botrány tönkreteszi a nő becsületét és derékban szelheti a férfi életpályáját is.

Emellett a gyermektartási kötelezettség egész életén át terhelheti.

Az úgynevezett „futólagos“ női ismeretségeknél legyen mindenki óvatos és előrelátó. Óvatos úgy, hogy viselkedése feltűnést ne keltsen; tapintatos, hogy egy harmadik személy becsületét ne sértse, de ne is veszélyeztesse: előrelátó, hogy abból kifolyólag a nő meghurcolása be ne következzen. Végül, hogy a saját, valamint bajtársai állástekintélyén csorba ne essék.

Züllött nők, korcsmai felíróleányok és hasonlóak tele vannak betegségekkel, s mert közöttük gyakori a közönséges büntettes is, a legkellemetlenebb helyzetbe ránthatják az altisztet. (Szolgálati titkok elárulására való rábirás, lopott holmink náluk való elrejtése, adósságcsinálás, dorbézolás, gyógyíthatlan betegséggel való megfertőzés.)

Teljesen lealacsonyítanak a csendőrök (altisztek) magukat, hogyha fizetett cselédjükkel kezdenének viszonyt. Ez éppen úgy, mint hogyha cselédleányokat munka-

adójuknál éjjeli időben meglátogatnának, azoktól pénzt vagy pénzértékű ajándékot fogadnának el, szigorú megtorlást érdekel.

Bajtársai megvetését s a legsúlyosabb büntetést érdemelné ki az, aki nemtelen céllal bajtársai női hozzátartozóira vetne szemet. Eljárását ily esetben még az sem mentené, ha egy magáról megfélemedezett ilyen nőszemély maga szolgáltatna alkalmat szerelmi viszony kezdesére.

Kéjnőkkel nyilvános helyen senki sem jelenhet meg, de megítélésnek tenné ki magát az altiszt feltétlenül akkor is, ha elhanyagolt külsejű s a társadalmi illem-szabályok elemeit sem ismerő nőkkal mutatkoznék.

44. Hivatásos altiszt házassága.

Bár a hivatásos altiszt nősülését az idevonatkozólag kiadott hivatalos rendelkezések szabályozzák, ehhez kiegészí-

tésül, illetve tájékozódásul szolgáljanak még az alábbiak.

Ha már a női társaság megválasztása is megfontolást igényel, annál inkább szól ez olyan női ismeretségre, amelynek végső célja a házasság.

Minden altisztnek, akinél megvan a nőszülési lehetőség, mielőtt komoly lépésre szánná el magát, alaposan meg kell fontolnia, hogy elszietett eljegyzése vagy házassága nem lesz-e jövője megalapításának megnehezítője vagy megakadályozója. Fontolja meg, hogy a magasabb altiszti rendfokozat eléréséhez szükséges, esetleg még hátralevő hosszabb tanfolyamok vagy nehezebb vizsgák miatt nem lenne-e jobb a nőszüléssel várni.

A nős, még inkább a gyermekes családapának megsokasodnak a gondjai, amelyek hamar felőrlik idegeit, s így a tanulásban fiatalabb bajtársaival csak nehezen tud együtt haladni.

Családfenntartás és tanulás egyszerre igen nagy feladat! Könnyen megtörténhet, hogy egyikbe hiba csúszik be.

Bár az eljegyzéshez külön engedély nem kell, mégis elítélendő, ha az atiszt erre irányuló szándékáról előljáróját jóelőre nem tájékoztatja, mert már az eljegyzésnél is könnyen történhet végzetes hiba.

E téren egy kevésbé megállapodott, fiatalabb altiszt igen sokat árthat testülete és közvetlen bajtársai állástekintélyének. Egy olyan ember házassági ígérete, kinél ennek belátható időn belül való megvalósítására komoly kilátás nincs, közel áll a házasságszédelgéshez. Ezért becsületbeli kötelessége mindenkinek bajtársa ilyfajta eltévelyedéséről az előljáróknak haladéktalanul jelentést tenni és ezzel módot nyújtani a hiba kiküszöbölésére.

Egy elszietett, az előljárónak előre be nem jelentett eljegyzésből a kellő megfontoltság hiányában előállhat az is, hogy az altiszt hozzá nem illő nőhöz köti magát.

Az ily esetek ismétlődése pedig azt eredményezhetné, hogy jobb családból

az arra érdemes idősebb altiszt sem kapna feleséget, mert a szülők teljes joggal kétségbe vonhatnák, hogy leányuk magukhoz illő egyének körébe kerül.

Kizárt dolog, hogy tiszt elöljáró oly nősülési kérelmet pártoljon, ahol a nő nem szeplőtlen multú, ha már valakivel vadházasságban élt, vagy családi és magánviszonyai olyanok, hogy azokba a tekintély csorbítása nélkül katonaegyén bele nem kapcsolódhatik. (Pl. politikailag megbízhatatlan, vagy züllött, tolvaj szülők stb.)

De kifogástalan erkölcsű nő sem számíthat arra, hogy egy altiszt neje lehessen, ha teljesen parlagias megjelenésű, vagyha nincs olyan vagyona vagy képesítése, amellyel házasság esetén jelentős támaszt nyújthatna a közös megélhetéshez. (Pl. ingatlan birtok, nyugdíjas állás stb.)

Ezek ismerete mellett komoly gondolkodású altiszt komoly célzattal aligha fog ismeretséget kötni oly nőekkel, akik a fenti feltételeknek meg nem felelnek.

Hogy egyénileg milyen legyen a nő, ahhoz az altiszt komoly szándékkal közeledhetik, részletesen meghatározni nem lehet.

Altalánosságban legyen szerény, egészséges, kisigényű; jóízlése mellett ne vágyják a gazdagok utánzására, selyemre, bársonyra, „nagyságos asszonyi“ címre, költekező, víg életre, sok szórakozásra, hanem legyen kész arra, hogy férjének sok veszéllyel, nélkülözéssel, fáradtsággal és önzetlenséggel járó élethivatásában mindenkor hű támasza lesz.

Az, hogy egyszerűbb, vagy műveltebb földműves, iparos, magán- vagy közalkalmazott családból származik-e, nem fontos, a fődolog, hogy lélekben, tettekben vagy külső megjelenésében ne legyen parlagias, mert az ilyen nő annyira visszavetné az altisztet, hogy bajtársai körében sem érezhetné magát jól feleségével. Választottja lehetőleg hasonló műveltségű vagy inkább valamivel műveltebb legyen, de visszamaradottabb semmi esetre sem.

A nő vagyoni helyzetét is mérlegelni

kell. Teljesen vagyontalan nőt csak olyan altiszt vehet el, akinek megfelelő magánvagyon van.

De veszedelmes és lealacsonyító lenne csupán csak a vagyont keresni. A testi, szellemi vagy lelki fogyatkozást vagy a nem egészen szeplőtelen multat bármily nagy vagyon sem pótolhatja.

Az is természetes, hogy intelligensebb nőknek nagyobbak az igényei. Ilyenek nehezebben szoknak hozzá az erősebb házimunkához, baromfival stb. való bajlódáshoz. Viszont azonban, ha megértő, szerény természetűek, mégis belcélük magukat új helyzetükbe és műveltségükkel igen előnyös befolyást gyakorolhatnak az altiszt családi és társadalmi életére.

Fontos, hogy az altiszt teljes őszinteséggel tárja választottja elé, hogy mit kívánnak a viszonyok egy altiszt nejtől.

Az az altiszt, aki úri kényelmet, gondtalan életet ígér leendő feleségének, — saját maga ellen vét, mert a nő csalódása elégedetlenkedést, szemrehányást, civódást és családi boldogtalanságot szül,

mely azután felőrli a családfő munkaképességét is.

Tartsa távol magát és bajtársát egyaránt minden altiszt az olyan női ismeretségtől, mely lealacsonyítja, vagy amelyiknél az a veszély állhat be, hogy a lelki vagy erkölesi tulajdonságainál fogva erre méltatlan nő a tapasztalatlan vagy könnyebben hevülő fiatalabb altisztet házassági ígéretre bírja.

A feleségül választott nő korát sem szabad kihagyni a számításból.

A jelenlegi rendelkezések szerint csak 28. életévének betöltése után nősülhet a csendőraltiszt. Ha azonban a betöltött 35—40. év körül nősülne, akkor nagy korkülönbség ne legyen az ara és az altiszt között. Egyrészt, mert a fiatalabb nőtől alig kívánhat magához illő komolyságot, másrészt, mert az ilyen nő — élettapasztalatok hiányában — minden jóindulatú igyekevése ellenére is már inkább terhére lenne a férfinak.

A 15—20 évvel fiatalabb feleség mellett a férj gyors megöregedése mindig

szembeötlő, mert mire a nő eléri a 36—38. életévet, a férfi rendszeren már félig-meddig rokkant.

Természetes, hogy ilyen viszonyok között hamar beköszönt a féltékenykedés, úgyszólván, hogy a férj jóformán bajtársai elől is eldugja az asszonyt; később pedig a perlekedés, elégedetlenkedés napirnden lesz, és a férj élete pokollá válik.

Hasonló az eset ott, ahol a férj jóval fiatalabb, mint a nő.

Mindkét szélsőség veszedelmes; s a gyakorlati élet azt igazolja, hogy pár évnél nagyobb korkülönbség nem kívánatos.

Elsőrendű becsületbeli kötelessége minden altisztnek örködni azon, hogy bukkott nő ne lehessen altiszt neje. Aki tudva elhallgatja megtévedt bajtársainak ezen elv kijátszására irányuló törekvét, — az a legteljesebb megvetést érdemli.

A tüdőbaj és hasonló — egymásra könnyen átvihető s az utódokra is átöröklődő — végzetes csapás elkerülése

végezt fontos, hogy nősülés előtt mindkét fél, — a felvilágosodottabb körökben immár szokásossá vált, — orvosi vizsgálatnak vesse magát alá.

45. Eljegyzés, — esküvő.

A jegyesség olyan finom, törékeny dolog, hogy minden kérdéshez, ami e körül forog, csak a legnagyobb tapintattal szabad nyúlni.

Olyan megkérésnek tulajdonképen elő sem szabad fordulni, amely kikoszorázással jár. Mindenki megérzi, hogyan viszozzák érzelmeit. Ilyen szempontból csak a nagyon kacér nőknél tévedhetnek a férfiak, már pedig ha ilyent kér meg valaki, az csak örülhet, ha kosarat kap.

Ha előreláthatóan egy-két éven belül nem tartható meg az esküvő, akkor jobb a nyilvános eljegyzéssel várni.

A megkérést régebben rendszeren a kérő

atyja végezte; ma szokottabb, hogy a kérő maga végzi azt.

A jegygyűrűről a vőlegény gondoskodik; a menyasszony jegygyűrűjébe saját, a magáéba pedig a menyasszony keresztnevét és az eljegyzés napját véseti be. Utólagosan aztán az esküvő napját is hozzá szokták vésetni.

A gyűrű alakja a divat szerint változik. A jegygyűrűt a bal kéz gyűrűs ujján szokás viselni.

Nyilvános eljegyzés után a jegyespár a rokonoknál és közelebbi ismerősöknél látogatást tesz — még pedig a legtöbb vidéken — kísérelő nélkül.

Ha valaki visszaküldi a jegygyűrűt, a jegyesétől kapott valamennyi ajándékot és a leveleket is illik visszaküldeni, ezt követelni azonban nem lehet.

Szétment jegyesség után csak ízlésellen jegyesek igyekeznek minden rosszat egymásra kenni. Jóízlésű egyének erre vonatkozólag mélyen hallgatnak.

Fontos dolog a vőlegénynek a meny-

asszony és a menyasszonynak a vőlegény hozzátartozóival szemben való helyes viselkedése.

A házasság a legfontosabb, talán a pályaválasztásnál is fontosabb lépés az életben. Állásával, hivatalos működésével az ember naponta rendszerint csak bizonyos órán át van elfoglalva, többi idejét családjával tölti. A szolgálat kellemetlenségeit a család elfeledteti vele, de fordítva bajosan.

Az esküvő rendezésére nézve társadalmi osztályok és vidékek szerint különbözők a szokások. Sőt ma már az sem lehet megítélés tárgya, ha valaki eme szokásokon egyszerűen túlteszi magát.

A nagy pompával és a fél falu népével megrendezett esküvő, bár régi magyar szokás, mégis manapság inkább elitélést, mint elismerést von maga után. A mai korról haladó emberek közt szokásosabb a szűk körben megtartott esküvő. Sokan már csak a megtartott esküvőről értesítik ismerőseiket.

E kérdésben talán a leghelyesebb és legígélsebb elv az lenne, hogy „az esküvő kifejezetten csak a család ünnepe; a nagy tömegnek, az utcának ahhoz semmi köze.“

A sokféle szokással s az egyéni kívánságokkal szemben mégsem lehet e téren határozott szabály felállítani, s miután az esküvők mikénti rendezése körül ilyenformán roppant nagy a játéktér, minden vőlegény leghelyesebben teszi, — ha már a saját e téren lehetőleg leegyszerűsített nézeteit menyasszonyánál, illetve annak családjánál nem érvényesítheti —, az esküvő külső formáinak és részleteinek megállapítását azokra bízza.

A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy ott, ahol az esküvő külső formáságaira súlyt helyeznek, annak legapróbb részleteit már hónapokkal előbb a sokféle szokásnak és divatnak megfelelően, pontosan megállapítják, s a vőlegénynek nincs más dolga, mint a programot betartani.

46. Születés, keresztelő.

Az úgynevezett „örvendetes családi esemény“-ről az emberek rokonaikat és bizalmasabb barátait értesíteni szokták.

A fiatal anyát jobb női ismerősei nyolc-tíz nap eltelte után meglátogatják, de tekintve lábbadozó állapotát, néhány percnél nem hosszabb időre és semmiesetre sem az esti órákban.

Ha valakit keresztstülői tisztségre felkérnek, azt mint különös megtiszteltetést meg kell köszönni és el is kell fogadni. Nyomós indok nélkül keresztstülői tisztséget visszautasítani nem szoktak és hasonló állásúak között ily visszautasítás még sértő is lenne.

Aki magánál sokkal magasabb rangút választ keresztstülőnek, rendesen a hiúság vagy számítás gyanújába esik s e mellett, ha megelőzőleg kellő tapintatossággal nem tájékozódott, főképp idegen személyek részéről, könnyen visszautasításban is részesülhet.

Ha a kiszemelt keresztszülők nem házasársak, akkor a keresztanya beleegyezését mindig ki kell kérni komája vagyis a keresztapa megválasztásához.

A keresztszülők keresztgyermeküket viszonyaikhoz mértén meg szokták ajánlani.

A keresztelőt katolikus családokban, kivált ha az újszülött gyenge, vallási okokból a születés után való harmadik-negyedik napon meg szokták tartani, amit otthon egyszerű ebéd vagy vacsora, esetleg uzsonna követ. Az asztalfőn ilyenkor a keresztszülők ülnek. Vidéken a keresztelő papot is meg szokás hívni: ez esetben övé az első hely.

47. Gyász.

Rokonok, bajtársak, jóismerősök családjában előforduló gyászeset szomorúságában mindenkor osztozni kell.

Halálesetet gyászjelentésben szokás tudatni, közeli rokonokkal azonban táv-

iratilag, levélben vagy személyesen kell közölni. Sohasem lehet ok a nehezítésre, ha a hozzátartozók a gyászjelentés küldését esetleg elfelejtették volna.

A személyre szóló gyászjelentésre személyesen vagy írásban kell kifejezni a részvétet, még pedig annak a családtagnak, akitől a jelentés jött. Ha több családtag van aláírva, akkor annak, kivel az illető a legjobb viszonyban áll. Nyomtatott jelentésre válaszul megfelel a névjegyre írt pársoros részvétnyilvánítás is. (Elöljáró- vagy feljebbvalónak azonban a részvétet mindig levélben kell kifejezni.)

A temetésen megjelenők az elhunyt legközelebbi hozzátartozóinak röviden kifejezhetik részvétüket, bár a gyászos házban a hangos részvétnyilatkozatnál sokkal többet fejez ki egy néma kézszorítás. Az egész szertartás, temetőbékísérés stb. alatt a hangos beszélgetés, dohányzás, nevetés illetlenség, sőt durvaság.

Temetési menettel való találkozáskor,

tekintet nélkül a vallásfelekezetre, minden illemtudó (altiszt) tiszteleg.

Mély gyászban minden szórakozóhelyet kerülni kell s az első negyedévben, kivéve a részvétlátogatások visszaadását, látogatást is csak a legközelebbi ismerősöknél lehet tenni.

Az özvegy férj félév után már újra nősülhet, különösen ha apró gyermekeit akarja így anyához juttatni.

A szülőket, házastársakat egy évig gyászolják: 6 héttől 6 hónapig mély-, azontúl pedig félgyászban.

A nagyszülőket, testvéreket félévig gyászolják; három hónapig mély-, három hónapig félgyással.

Nagynénit, nagybácsit három hónapig.

Tizenkét évesnél fiatalabb gyermekek csak szüleik- vagy nagyszüleikért viselnek gyászt.

A gyászolóházban vagy a közvetlen szomszédban, ha nem is ismeri a többi lakó a gyászolókat, tapintatlanság lenne a víg zene, ének, tánc a haláleset bekövetkeztétől a temetést követő időkbén.

48. Gyermekek.

Jómodorú és művelt embereknek gyermekei már kicsinykorukban is illedelmesek.

Akibe a jó modort, jó ízlést gyermekkorában nem nevelik bele, annak sokkal nehezebb ezt később megszerezni.

Mindenekelőtt istenfélelmre és vallássosságra kell nevelni a gyermeket. Imádkozni már picinykorában tanuljon meg s a reggeli és esti imát ne hanyagolja el.

Az ízléstelen játék megöli a gyermek fejlődő érzékét a szép iránt. Már pedig erre figyelnie kell annak, aki jó nevelésben akarja részesíteni gyermekét.

Rá kell nevelni a gyermeket, hogy észrevegye a szépet, lelkesedjék érte és hogy kerülje a közönségest. A jólnevelt gyermek legegyszerűbb mozdulatán, ülése módján, egyszerű mondasán meglátszik, hogy a szülők lelkiileg műveltek.

A szavak helyes kiejtésére nem lehet elég korán hozzászoktatni a gyermekeket. Némely rövidlátó szülő még büszke

is a gyermekének hibásan kiejtett szavaira. Így aztán a szegény gyermeknek kétszer kell tanulnia beszélni.

Gyakran előfordul, hogy a szülők *majomszeretettel* szolgálják ki gyermeküket és boldogok, ha annak minden kívánságát teljesíthetik. Nem csoda, ha később csak hálátlanságot aratnak. A kényeztető szülő vagy nagyszülő csak a jelent élvezi, a gyermek jövőjére nem gondol. Ha a gyermek észreveszi, hogy ő a család középpontja, mely körül az egész ház forog, úrrá, sőt zsarnokká lesz szülein, és ha ezt hamarosan meg nem gátolják, egy elégedetlen, szerencsétlen emberrel több lesz a világon.

Az ötéves fiútól már meg kell követelni, hogy üdvözléskor illedelmesen meghajoljon, a leánykától pedig, hogy ilyenkor kifogástalanul tudja a térdbókolást.

Az iskolába járó gyermeknek a zsebkendő használatában kellő jártassággal kell bírni s természetesen az étkezés általános szabályaival már meglehetősen tisztában kell lennie.

Étkezésnél a gyermeket elsőbbségre szoktatni helytelen, mert adott esetben türelmetlenkedése kellemetlen lehet.

Cselédeket gyermek ne tegezzen, nekik sohasem parancsoljon, hanem mindent kérjen tőlük. Lehetőleg ne hagyják a szülők a gyermekeket együtt a cselédekkel. Ezzel nagyon sokat vétkeznek gyermekük nevelése ellen.

Idegenektől féltő gyermeket, hogy ezt a hibáját levetkőzze, néha-néha rövid időre be kell hozni a vendégek közé. A társalgásba azonban a gyermeknek nem szabad beleszólni, csak ha kérdést intéznek hozzá.

Az okos és helyén alkalmazott büntetés nagyon üdvös, sőt néha pálca sem árt, de idegenek előtt a gyermeket sem szidni, sem megverni nem szabad.

Az iskolából hazaérkező gyermek legalább egy óra hosszát játsszék, mielőtt ismét könyvhöz ülne.

Ügyelni kell, hogy a laktanyában levő gyermekek az udvaron és a folyosón való hangos játszadozásaikkal, különösen fog-

lalkozási idő alatt, a legénység terhére ne legyenek.

Neveletlen gyermekek leggyakrabban előforduló hibái: leskelődés, hallgatóság, sugdolózás, személyekre újjal mutogatás, dobolás a bútorokon, körömrágás, himbálódzás a székkal, topogás a lábbal, könyöklés, ajtók becsapása, türelmetlenkedés az asztalnál, válogatás az ételekben.

Óvakodniok kell a szülőknek, hogy a gyermekek másokra vonatkozó előnytelen természetű véleményüket megismerhessék, mert ennek továbbadásával sok kellemetlenséget okozhatnak.

Felnőttek gyermekek előtt trágár szavakat semmiesetre se használjanak.

Gyermek előtt a szülők egymás között ne is egyenetlenkedjenek.

A gyermek mások rovására elkövetett csínytevéséért vagy kellemetlenkedéséért a szülőknek mindenkor bocsánatot kell kérniök. A gyermekek egymás közötti összetűzésének nem kell olyan fontosságot tulajdonítani, amelyért érdemes lenne kellemetlenségekbe keveredni. All ez más

gyermekének esetleges keményebb hangú rendreutasítására is, mert az ilyenből rendszerint viszály támad.

Műveltebb egyének gyermekei nincsenek ahhoz szokva, hogy idegenek őket tegezzék.

Ami a gyermekek magasabb iskoláztatását illeti, szolgáljon elvül, hogy az altiszt csak kiváló tehetséggel megáldott gyermeket neveljen tisztviselői vagy más diplomás pályára, mert a túlzásúfolttság folytán ezeken mindinkább nehezebb az elhelyezkedés.

A 4 középiskolát azonban minden gyermekkel el kell végzteni, mert enélkül ma már jobb iparos sem boldogul.

Nem is olyan régen még sok szülő ségyelte iparosnak, kereskedőnek nevelni gyermekét; azóta azonban nagyot fordult a világ, s már igen sokan belátják, hogy szorgalmas, intelligens iparos, kereskedő vagy gazdasági alkalmazott sokkal jobban boldogul az életben, mint az átlagember a tisztviselői és diplomás pályákon. Előbbiek függetlenebbek, ön-

állók, hamarabb alapíthatnak családot, könnyebben gyűjthetnek vagyont s e mellett köztekintélyt is szerezhettek.

Minden szülőnek kötelessége, hogy gyermekének legalább olyan képzettséget és általános műveltséget nyújtson, amelyvel a hozzá közelálló társadalmi osztályban el tud helyezkedni.

Azt, aki a fiából mindenáron minisztert, hadvezért vagy püspököt akar nevelni, rendszerint csalódás éri. A rátermettek anélkül is elérik azt, amit a sors nekik szánt; ellenben túlzottan nagyratörő tervekkel induló gyermekből válik önmagával és a társadalmi berendezkedésekkel is mindenkor elégedetlen, boldogtalan ember.

Az ilyenekből kerülnek ki rendszerint a társadalmi rend felforgatására izgató, veszedelmes egyéniségek, akik minduntalan összeütközésbe kerülnek a törvénnyel, életük javarészét fogságban töltik.

A gyermekek pályaválasztásánál főképen az anyák mérsékeljék magukat, hogy a női természetben rejlő, egyébként

nemes nagyratörés ne érvényesüljön a legjózanabb megfontolás nélkül.

49. Cseléd.

A mindennapi életben cselédnek nevezett háztartási alkalmazott sorsáról mindenki tudja, hogy az bizony nehéz sors.

Az amúgy is nehéz sorsot még inkább megnehezíteni nem művelt emberhez illő, sőt igyekezni kell azt jó modorral enyhíteni.

A cseléddel való bánásmódról következőt lehet a lélek finomabb vagy durvább voltára.

Olesó cselédtől hosszabb időn át értékes munka alig várható. Céltalan dolog tehát a szokásosnál kevesebb fizetésért tisztességes munkát követelni. A cseléddel szemben a túlságos szűkmarkúság éppen olyan hiba, mint a nyers bánásmód és kíméletlenség.

Felnőtt cselédet nem szabad tegezni, hozzá mindig a „kérés” és nem „parancsolás” formájában kell fordulni. Idege-

nek jelenlétében pedig sohasem szabad korholni. A helyesen alkalmazott dicsérettel és elismeréssel mindig többre lehet menni, mint a folytonos kifogásolással és szidással.

Jogos kívánságai teljesítésétől ridegen elzárkózni nem szabad. Meg kell adni az alkalmat neki a pihenésre és tisztálkodásra. Ágya, ágyneműje legyen nőhöz méltó. Öltözködésénél zavarni tapintatlanság.

Valaminek eltűnésénél nem szabad a cselédet rögtön lopással gyanúsítani, mert ha ez nem igazolódik be, alig lehet neki elégtételt adni, már pedig ez mindenkinek egyaránt kijár.

Ételekből ne a maradékot kapja a cseléd, hanem a részére előre visszahagyott adagot.

50. Közétkezések (közgazdálkodások) főzőnői.

A nőtlen altisztek által vezetett közétkezések, közgazdálkodások minőségére

annyira döntő befolyással van a főzőnő személye s annyira tőle függ a nőtlenek otthonának családi jellege, hogy — bár ez inkább szolgálati ügy — elkerülhetetlen a vele való foglalkozás.

Az alábbiak elsősorban a csendőrörsök közgazdálkodásaira vonatkoznak, de általában más altiszti étkezdék is irányadóul vehetők.

Jó főzőnő nélkül jó étkezés, tiszta konyha, nyugodt, otthonias élet és vagyongyarapodás el sem képzelhető.

A gyakorlati tapasztalatok szerint a rossz főzőnővel kapcsolatos sok baj leginkább olyan főzőnő felfogásával kerülhető el, aki egy-egy helyen huzamosabb ideig (lehetőleg évekig) szolgált, túl van a fiatal évek meggondolatlanságain, nem iszákos, jól főz, hallgatag, dolgozó és takarékos.

Sok jóra való idősebb főzőnő főképen azért megy a csendőrörsökre, mert önállóságra vágyik. Ezen körülményt, ha jól bánnak vele, megfelelően ki lehet használni.

Olyan főzőnő felfogadása, akiről sejt-
hető, hogy polgári családoknál erkölcsze-
lensége és dologtalansága miatt nem tu-
dott elhelyezkedni, megszegyenítő lenne
a testületre nézve.

Felfogadásakor célszerű minden kétsé-
get kizáróan tisztázni, hogy mely dolgo-
kat tartozik önállóan végezni; pl. vasa-
lást, foltozást, háziállatgondozást; és me-
lyeket segítséggel, pl. mosást, padlósurolást,
gyújtófavágást stb., mert ezzel a
későbbi nézeteltéréseknek lehet elejét
venni.

Amit a cseléddel való bánásmódot
illetően az előbbi pont általánosan tár-
gyal, fokozottabb mérvben szól külön-
ösen a még kevésbé meghiggadt le-
génységre. Sohase feledjék ama szabályt,
hogy a főzőnőtől mindent „kérni“ kell,
sőt „megköszönni“ is illik.

A főzőnővel (cseléddel is) való szóbeli
érintkezés alkalmával senkit, tehát a baj-
társakat sem szabad keresztnéven emlí-
teni, hanem mindig csak az őket megillető
címen. Pl. nem mondható: „Kérem, men-

jen a Jánoshoz!“, hanem csakis így:
„Kérem, menjen Kovács törzsőrmester
úrhoz!“

Tekintve tilos voltát is, súlyos hiba
lenne, hogy ha a főzőnő helybelépésekor
korlátlan használatra megkapná az élés-
kamra kulcsát.

A túlnagy bizalom megbosszulhatja ma-
gát. mert „az alkalom szüli a tolvajt“
gyakra beválik.

Azt, hogy a főzőnő éjjel dolgozzék vagy
nem nőnek való munkát végezzen, pl. fát
vágjon, nem lehet tőle kívánni.

Az sem engedhető meg, hogy a főzőnő
(nőcseléd) gyanús erkölcsű férfi- vagy
női látogatókat fogadjon, rendszeresen
szeszest italt élvezzen, gazdája nevében
hitelre bevásárlást eszközöljön.

Ugyanígy helytelen lenne, ha neki va-
lamelyik altiszt a többi tudta nélkül aján-
dékot adna. Ez mindig csak közös meg-
állapodás eredménye lehet s általában
csak karácsonykor szokásos.

Ha modortalan főzőnők előljáróról, fel-
jebbvalóról, bajtársról vagy bárkiről sér-

tően nyilatkoznának, azt meghallgatás nélkül erélyesen vissza kell utasítani.

Ha előfordulna olyan sajnálatos tény, hogy a főzőnőváltás valamely altszáz szeszélyessége, gorombáskodása, erkölcs-telen zaklatása folytán áll be, akkor az illetőben legyen annyi jó érzés, hogy az új főzőnő felfogadásával járó költségeket fizesse meg. Ha erre önként nem hajlandó, az ügyet érdemes hivatalos útra terelni. Ne sajnálja ilyenkor az (örs)-parancsnok a főzőnőnek igazolni azt, hogy „önhibáján kívül álló okokból, saját kívánságára távozott“. Ezzel az illetőnek más örsön való elhelyezkedését elősegíti.

Éretlenségre vallana, ha az egyes altszáz a főzőnővel szemben a gazda hatalmát hangoztatná vagy éreztetné. Ehhez még a gazdálkodásvezetőnek sincs joga, mert a „kenyéradó“ tulajdonképpen a legénység összessége.

A legénység ne töltse szabad idejét a konyhában, ott ne mosakodjék, ne étkezzék, lábbelijét ne ott tisztítsa és ne tekintse a konyhát átvonuló vagy szóra-

kozóhelynek, a főzőnőt pedig bizalmasának. Ne mesélje el annak saját és bajtársa bizalmas dolgait, ne kérjen tőle ezekben tanácsot, vele ilyenekről ne vitatkozzék, ne újságot neki ezeket érintő dolgokat; de tőle se fogadjon el ilyeneket, mert az ilyen nő azt a legtöbb esetben tovább mondja, amiből pletyka, összetűzés, a különben megfelelő főzőnő elbocsátásának szükségessége és fegyelmi zavar következhetik be.

A főzőnőtől, mint alkalmazottól való pénzkölcsönzés a leglealacsonyabb lenne.

Bántó lenne a dolgát értő főzőnőre, ha a legénység közül valaki szakértelem nélkül a sütés, főzés, mosás, vasalás, befőzés, tyúkköltetés stb. terén neki tanácsokat adna, eljárását bírálgatná.

Ha megérdemli, részesüljön a főzőnő mindennap pár szó elismerésben. Ez nem zárja ki azt, hogy ugyanakkor a gazdálkodásvezető más irányban felmerült észrevételeit vele szemben megtegye. A

fő az, hogy utóbbinak ne legyen zaklatás jellege.

A főzőnőt ne rabszolgának, hanem mintegy családtagnak (jó néninek) tekintse a legénység.*

* Karácsonykor vagy pl. a háziállatok jól sikerült felnevelése után ne sajnálja a legénység az ajándékot a jó főzőnőtől. A 3—4 hónapon át kipróbált és jónak bizonyult főzőnő azt is megérdemli, hogy számára a fizetésen felül néhány pengő minden hó 1-én takarékbba tétessék, oly kikötéssel (kötött betét), hogy pl. év végén vagy pár évi kifogástalan szolgálat után megkapja az egész összeget. Természetesen ezt írásban kell neki kiadni, hogy az ígéretet kellően biztosítva is lássa, mert ha ezen ígéret az örs részéről bármikor egyoldalúan lenne visszavonható, akkor kár minden kísérletezésért.

Ilyen eljárás mellett a főzőnő érdeke jobban bekapcsolódnék a legénység érdekkörébe anélkül, hogy az ajándék, illetve jutalom, különösen a kisebb létszámú vagy szegényebb közgazdálkodásokat érzékenyen megterhelné. Ha időközben a főzőnő önként távozik vagy érdemtelenné válik a további megtartásra, akkor a megtakarított összeg természetesen visszaszáll az örs tulajdonába.

Talán még célszerűbb lenne a hosszasan szolgáló érdemes főzőnők megjutalmazását a közgazdálkodások között megszervezendő „kölcsonös segélyezés“ alapján megoldani

úgy, hogy pl. az erre önként vállalkozó közgazdálkodások minden hó 1-én takarékbba tennének 1 pengőt. Év végén egy-egy osztály vagy még inkább kerület kebelén belül az így gyűjtendő takarékbbetétek összegéből karácsonykor 50—100 pengős jutalmakat kapnának a kiváló főzőnők.

Az ily emberséges gondoskodással előreláthatólag jelentékenyen csökkenteni lehetne a közgazdálkodásokra nyilván káros hatású túlgyakori örsfőzőnőváltozások számát.

Részletkérdések az elgondolás valórválása esetén könnyen megoldhatók lennének.
A Szerző.

51. Otthon.

Bár az ember otthoni viselkedése nem áll a társadalom ellenőrzése alatt, a művelt ember otthonában is éppenúgy tartja a társadalmi szokásokat, mint a nyilvános életben.

Az otthon legyen mindig olyan állapotban, hogyha abba idegen belép, ne kelljen szégyenkezni miatta. Ez nem azt jelenti, hogy a lakásban drága bútorok legyenek, hanem azt, hogy benne a legegyszerűbb berendezés mellett is csín, rend és tisztaság honoljon.

A rendetlenség vádja ellen sohasem lehet mentség a cseléd hiánya, vagy hogy az a feladatát nem teljesíti pontosan. Az otthon rendjéért mindig a ház ura és asszonya felelős, s ha ez másképp el nem érhető, úgy saját kezükkel kell ezt megteremteni.

De nemcsak az otthonnak, hanem az otthoni viselkedésnek is olyannak kell lenni, mintha állandóan idegen ember is lenne a lakásban. Ezért a ruházatot otthon sem szabad elhanyagolni s rendes öltözködésre otthon is gondot kell fordítani. Bár a kevésbé jó ruházatot otthon szokás elviselni, az, ha kopott és foltozott is, mindig tiszta legyen. Szakadozott és piszkos ruházatot rendszerető ember sohasem visel.

Akár nős, akár nőtlen az altiszt, törekdjék otthonát minél barátságosabbá tenni. A rideg otthon rossz érzést vált ki s nem tartja vissza az embert az utcára, vendéglőbe, kávéházba való vágyakozástól.

A laktanyai elhelyezés a maga egy-

szerűségében, legszűkebbre szabott bútorzatával és csupasz falaival távolról sem mondható valami meleg otthonnak, de uyomban derültebb, enyhébb és barátságosabb lesz, ha lakói azt pl. fali és láb-szőnyegekkel, néhány képpel, egy-két virágvázával, nagyobb tükörrel, egy-egy karosszékkel és rádióval szerelik fel. A kertben vagy udvarban virágágyak, egy lugas, pad vagy nyugágy, a konyhában csinosabb tálcák, edények és üvegholmik, végül egy fürdőkád a háznál mind alkalmasak arra, hogy a laktanyát is kényelmessé és meleggé varázsolják.

Nagyon fontos, hogy a csinos rend és tisztaság fenntartásához szükséges házi eszközök pl. seprők, lapátok, fűrés, fogó, kalapács, állványok, rakaszok, kosarak, üveg-, cserép- és fatartályok stb. rendelkezésre álljanak. Mindezt természetesen éveken át céltudatosan irányított és végzett — legtöbbször önzetlenséget is megkívánó — takarékoskodással lehet elérni.

52. Szerencsekívánatok.

Az újévi és kinevezési szerencsekívánatoknak régente nagy jelentőségük volt, ma már azonban inkább csak az egymással melegebb barátságban vagy függő viszonyban élők között szokásos.

Feljebbvalóknak és magasabb rangúnak nyílt levelezőlapon szerencsét kívánni nem szabad; táviratilag azonban igen. Velük szemben szóbeli szerencsekívánatnak csak akkor lehet helye, ha kétségtelen, hogy az őket kellemesen fogja érinteni.

53. Levelekről.

E tárgyban a csendőrségi és egyéb ügyviteli szabályzatok elég részletes utasításokat tartalmaznak; ezeken kívül azonban általában minden altisztnek az alábbiakra kell ügyelnie:

Csak fekete tintával írjon levelet. Magasabb rangúval szemben írógépet csak

akkor használjon, hogyha gyenge az írása. Ilyenkor is jól teszi, hogyha ezért elnézést kér. Egyébként az írógép használata nem eshet kifogás alá, bár a gondos kézírásban elvitázhatatlanul nagyobb tisztelet és melegség nyilvánul meg.

Kellemetlen tartalmú szöveget nem illik nyílt lapon írni, sőt ez némely esetben még büntetést is hozhat írójára. Nyílt lapon kerülni kell minden bizalmaskodást vagy olyan közleményt, mely, ha azt idegenek is olvasnák, a címzettben kellemetlen érzést ébreszthetne. Utóiratoknak a levélhez való függesztése mindig ízléstelen.

Másnak szóló levelet, sürgönyt, még ha fel is van bontva, sőt nyílt levelezőlapot sem szabad elolvasni, még kevésbé mutogatni, ha az ilyen esetleg az ember kezébe jut.

Még házastársak se bontsák fel egymás leveleit, noha közöttük — kivéve a szolgálati titkot — nem szabad titoknak lenni.

Jóízlésű ember a hozzá intézett leve-

leket sohasem szokta mutogatni s minden levélre nyolc-tíz nap alatt még akkor is felel, ha az rá nézve olykor terhes is.

Az úgynevezett „Szerelmi Levelező“-k dagályos irálya s az azokban ajánlott szóvirágos, cifra címezések és kifejezések mindenkor nevetségesek, s csak egészen műveletlen emberek másolgatnak belőlük, illetve használják.

Fiatal ember fiatal leánynak levelezőlapot küldhet, de levelet csak előzőleg kikért engedély alapján írhat.

Postai szabály, de célszerű is, ha a levélíró nevét és lakhelyét a boríték hátlapján feltünteti.

Életbe vagy becsületbe vágó közlést, valamint okmányokat „ajánlott“-an kell küldeni.

Felindult lelkiállapotban nem tanácsos levelet írni.

— Névtelen levelet jellemes egyén sohasem ír, s ha ilyet kap, annak fontosságát nem tulajdonít. A benne foglalt, eset-

leges vádaskodást vagy árulkodást pedig a legnagyobb körültekintéssel kezeli.

54. Szórakozás.

A nemes szórakozás éppen olyan szükséges az altisztnek is, mint más embernek, mert enélkül a szellemi és fizikai, sőt a lelki erő is kimerül.

Szórakozásait azonban, úgy a nagy városokban, mint a falvakban óvatosan kell megválogatnia, mert sem a nagyvárosi költséges szórakozás, sem a falu üres eszem-izomja nem illik az altiszt életkörülményeihez.

Legkevésbé találja meg szórakozását a félreeső faluba került fiatal altiszt, mert ott csak nagyon kis társaságban van módja válogatni. Ilyen helyen fennáll annak a veszélye, hogy a fiatal altiszt, megúnva a laktanyai egyformaságot, emberek közé vágyik; s ha nincs irányítója, akkor első útja a korcsma lesz. Ott

összeismerkedik hozzá nem illő elemekkel és megindul a biztos elzúllás felé.

Fokozná a bajt, hogyha az előljáró, észrevéve az altiszt viselkedésében lassanként beálló előnytelen változást, oly módon akarná a bajnak elejét venni, hogy eme rosszirányú szórakozásaitól egyszerűen eltiltaná, a jóra azonban — nem vezetné rá.

A szórakozás megválasztásánál inkább a józan mérlegelés, mint a hajlam legyen a döntő.

Jó szórakozások fiatalabbak számára: a sport, séta, olvasás, sakk, dominó, méhészkedés, kertészkedés, zene és pedig hegedű-, fuvola-, tárogató-tanulás (citera, harmónika kevésbé), tánc, levélírás, napló vezetés, lombfűrészlet, faégetés, ismeretterjesztő előadások és felolvasások meghallgatása, rádió hallgatása stb. Idősebbek számára ezeken kívül még: szakirodalmi tevékenység, fényképezés és újjlenyomatok gyakorlása, bélyeggyűjtés, bajtársak és polgári családok, azután társaskörök látogatása;

jótékonyági és népművelési munkákban való segédkezés; továbbá a cserkész-, levente- és lövészegyetek vezetőinek támogatása, hazafias és egyházi énekkarokban való közreműködés stb.

Ezekhez keressen az altiszt megértő barátot, ne a korcsnai szórakozáshoz. Iparkodjék ízlését oda fejleszteni, hogy mindenben meglássa a szépet és a jót.

A felsorolt nemes szórakozások még senkit sem tettek léhává, de azzá tesznek mindenkit a tartalmatlan korcsmázás és mulatozásban való részvétel.

Sok, egyébként tehetséges magyar altiszt pályája törött már derékban a miatt, hogy nem volt elég lelkiereje elkerülni azokat a helyeket, ahol az ivás, a kártya és a cigány viszik a főszerepet.

55. Sport.

A sportot ma már csak a nagyon elmaradt emberek tartják idő- és pénzparlarló szórakozásnak, a korrallal haladók

azonban tisztában vannak azzal, hogy a sport úgyszólván az egyedüli eszköz a test és izomzat rugalmasságának fejlesztésére és ezzel kapcsolatosan az akarat-erő növelésére és fenntartására.

A sport fejleszti az önbizalmat, a bátorságot, higgadtságot, lélekjelenlétet és az elhatározóképességet.

Különösen fiatalabb korban csiszolja a mozdulatokat, ügyessé teszi a fellépést.

Az edzett test könnyebben viseli a hőmérséklet változásait: a nedves, ködös, szeles időt vagy az erős napfényt egyaránt.

Nem tekintve azt, hogy a sportolás részben előírt foglalkozás, viszont, hogy az altiszt, de különösen a csendőr saját-szerű szolgálata a testi erőt meglehetősen igénybe veszi, mégis ha alkalma és ideje kínálkozik, magánéletében is, iparkodják ügyességét úszás, evezés, korcsolyázás, sielés, futballozás, kerékpározás, súlydobás, polgári lövészegyletekben való célbalövés s más hasonló sportokban való

részvétel által lehetőleg fejleszteni és tökéletesíteni.

A túlhajtott sport azonban káros az egészségre, mert könnyen szívbajokat okoz.

56. Vadászat.

A vadászat, amely az őskorban s még azután is sokáig az ember létfenntartásának alapja és mindennapi munkája volt, ma már — ha valóban sportszerűen üzik — csak nemes és férfias szórakozás.

Az kétségtelen, hogy a legszebb sportok egyike, de az is tagadhatatlan, hogy igen sok időbe és még több pénzbe kerül.

E két főtulajdonsága, sajnos, már előre is méhében hordja a döntő ítéletet arra nézve, hogy mennyiben sorolhatja az altiszt egyéb szórakozásai közé a vadászatot is.

Mert az, hogy altiszt tagja lehessen egy olyan vadásztársaságnak, amely a vadászatot nem sportnak, hanem hússzerzési,

illetve kereseti műveletnek tekinti, az eleve is ki van zárva.

Szomorú dolog, hogy a falusi vadásztársaságok legtöbbje ilyen. Ezek tagjai, mihelyt a tilalmi idő elmúlik, rendszerint mindennap hajnaltól estig úzik és irtják a vadat, hogy ezek eladási árából első sorban tagdíjaikat fedezzék s hússzükségletüket beszerezzék. Hogy egy hónap mulva azután az egész területen legfeljebb csak egy-két halálra rémült nyúl bujkál, azzal egyáltalában nem törődnek.

Az altisztre nézve tehát legfeljebb csak olyan vadásztársaság jöhet számításba, amelynek belügyminiszterileg jóváhagyott alapszabályai vannak. Az ilyenek tagsági díja azonban, miután a társaságot az alapszabályok a hasznos vadaknak télen való etetésére és ellenségeiknek irtására is kötelezik, rendszerint oly magas, hogy az, — hacsak tekintélyes magánvagyonra nincs —, az altiszt szerény költségvetésébe veszedelem nélkül be nem állítható.

De ha a tagsági díj s a vadászjegy ára

valamiképen még elő is volna teremthető, számolni kell a vadászat egyéb kellékeivel is.

Akárminő rossz csőszpuskával egy altiszt sem mehet vadászatra, mert az olcsó, rosszul hordó fegyverrel hibát hibára halmozna, s a következményeket az elsőrendű fegyverekkel felszerelt, jó vadászok társaságában mindenki könnyen elképzelheti. A jó fegyver, a jó töltény pedig olyan drága, hogy szerényebb anyagi viszonyok között élő ember azt meg nem fizetheti.

De ezt nem tekintve, honnan vegye az altiszt a vadászat gyakorlásához szükséges sok szabad időt anélkül, hogy a szolgálat rovására ne essék? Néhány vadászon való részvétel pedig nem éri meg a vele járó költségeket.

Napjainkban a szerényebb anyagi viszonyok között élő középosztály tagjai is legfeljebb akkor vadásznak, ha vagyonos barátaik vagy nagyobb uradalmak egy-egy vadászatra vendégeikül látják.

E téren azonban a csendőrtisztet kü-

lönleges helyzete (1. 17. fejezetet!) oly szigorú elővigyázathoz köti, hogy leg-helyesebb, ha fájó szívvel is, de tény-leges szolgálati idejének tartamára le-mond a vadászat sportjáról.

Az természetes, hogy adott esetben az altiszt csakis tiszti előljárójának engedé-lyével vadászhat.

Mindezeketől függetlenül a vadászatról általánoságban legyen elég annyi, hogy aki valóban sportszerűleg akar vadászni, annak azt éppenúgy meg kell tanulnia, mint bármely más sportot.

A vadászat illemtana röviden a követ-kező:

1. Művelt ember töltött fegyverrel csak olyan területre lép, melyen vadászni fel-tétlenül joga van és a terület határait pontosan ismeri. 2. Vadászat közben a fegyvert mindig úgy kell hordani, hogy a csöve soha ember felé ne legyen. 3. Min-den kör, illetve hajtás után a töltényeket ki kell szedni. 4. A szomszéd előtt a vadat ellőni nem szabad. 5. Nemes, illetve nagy vadra (őz, szarvas, vaddisznó, zerge,

medve) vérbeli vadász még lesből sem lő söréttel. Annak mindenkor golyó jár. 6. Kocsiról, szánkóról jó vadász éppen-úgy nem lő kis vadra, mint fekvő vadra általában. 7. Nyúlra lesből csak az orv-vadász szokott löni. 8. Egyáltalán az igazi vadásznak úgy kell viselkednie, hogy „a húséhes vadász“ címmel a leg-nagyobb rosszakarat se illethesse.

57. Horgászat.

A horgászatot a művelt nyugaton ál-talában, de főleg Angliában, Francia- és Németországban a vadászattal teljesen egyenrangú nemes sportnak tartják.

A horgászat célja bármily nagy halnak horoggal való megfogása és partra von-tatása. Nagy türelmet, tudást és meg-figyelést igényel.

A horgásznak ismernie kell a halak életét, szokásait és rejtekhelyeit. Tudnia kell, hogy fajonkint mivel táplálkoznak,

a víz felszínén vagy a mélységben keresik-e eledelüket.

Eppen ezért a hozzáértők a horgászatot, ellentétben a halászzattal, mely a halat kényszerzserszámokkal (különböző hálókkel) fogja meg s amely csak egyszerű ősi mesterségszamba megy, a legfelsőbb fokon szinte már művészetnek tekintik.

Hogy sok túlzás nem lehet ebben, mutatja ama körülmény, hogy ma már Magyarországon az „Országos Horgászegyesület”-nek több mint négyezer tagja van, amelynek túlnyomó része az intelligens osztályhoz tartozik.

Az altiszt, aki folyó, patak vagy haldús tó közelében állomásozik, ha rászánja magát a horgászat sportjának el-sajátítására, ezzel a vadászzattal egyenrangú s anyagi viszonyainak is megfelelő, valóban kellemes szórakozáshoz juthat.

A horgászatnak is meg van a maga szakirodalma s jó gyakorlati kézikönyv bármely könyvkereskedésben beszerezhető. E könyvek részletesen leírják a

sport-horgászathoz szükséges eszközöket, azok elkészítési, felszerelési és használati módját; a többi azután már csak gyakorlat és megfigyelés dolga.

E mellett egy állami halászejegye s egy sport-horgászatra szóló területi engedély egészévi összege rendszerint alig haladja meg az altiszt havi illetékének tizedrészét, amelynek ellenében vizek partján, pormentes, tiszta levegőben kellemesen töltheti el idejét, nem szólva arról, hogy olykor-olykor érdemesebb zsákmányra is akadhat.

A horgászat csendes, idegnyugtató sport, nem tűri a zajt és szórakozással változtatja az egyébként rideg magányt.

Ezek előrebocsájtása után szolgáljon még tájékozássul, hogy ha nem akar magának horgászat közben kellemetlenségeket szerezni, akkor minden altiszt tartsa magát az alábbiakhoz:

1. Horgászni csak ott illik, ahol a vízterület használati jogát minden kétséget kizáróan bírja, azt írásban igazolni is

tudja és annak tulajdonjogi határai előtte a legpontosabban ismeretesek.

2. Nem illik ott horgászni, ahol bárjoga van, de tudja, hogy más horgásztársa költséggel és fáradsággal a halakat odaszoktatta (beetette).

3. Nem illik horgásztársa szokott helyét előle elfoglalni akkor sem, ha ő nem etette be.

4. Horgásztársait sohase zavarja lármas, kíméletlen és a halakat is elriasztó viselkedéssel.

5. Horgát úgy vesse a vízbe, hogy röptében mellette levő horgásztársát vagy a mögötte állókat meg ne sértse.

6. Horgát úgy vesse a vízbe, hogy horgásztársa már vízben levő készségét ne keresztezze, szóval ne dobja előtte keresztbe, ne zavarja dobásaival más horgatáján a vizet s halakat.

7. Tilalmas és törvényes mértéken alóli halat azonnal engedje vissza a vízbe. Csak a cigány vigasztalja magát azzal, hogy „ha már horogra akadt, kár visszahozni“.

8. Ne legyen peccsenyhorgász és ne bocsássa áruba a fogott halakat. Egyáltalában sohasem a haszonlesés, hanem mindig az eszményi nyereségek utáni vágy (tartózkodás a szabadlevegőn, testedzés, szellemi pihenés stb.) irányítsa a horgászó altiszt tetteit.

58. Tánc.

A legelemibb szabály, hogy csak az táncoljon, aki valóban tud is táncolni.

A táncot lehetőleg már fiatalabb korban kell megtanulni, de aki lekéselt s a táncnak mégis hódolni akar, ne restelje azt felnőtt korában alkalmas táncanfolyamok rendszeres látogatásával elsajátítani.

Ezt a buzdításnak látszó tételt azonban nem kell félreérteni, mert távolról sem szerencsétlenség, ha az altiszt rosszul vagy egyáltalában nem táncol. Azt se gondolja senki, hogy az, aki jól táncol, már művelt emberszámba megy. Az sem

okvetlenül szükséges, hogy az altiszt a mostani négertáncokat tudja lejteni.

A tánc mai közkedveltségének korában már minden valamirevaló vidéki helyen vannak időszakonként tanfolyamok, amelyek rendszerint a szokásos táncokon kívül magának a táncnak külön illetana is megtanulható.

Aki az ezzel járó fáradságot sokalja, helyesebben cselekszik, ha a tánc élvezetéről egyszersmindenkorra lemond.

Tánciskolába csak hozzáillő és hasonló korúak társaságban járjon az altiszt, mert 15—16 éves leánykák és 20 éven aluli fiatal emberek társaságában könnyen nevetségessé válhat.

Bár a fenti elvek szerint táncolónak a tánc közbeni magatartással ilyenformán ügyis tisztában kell lennie, nem lehet eléggé hangoztatni, hogy a táncal egybekötött összejöveteleken a szeszes italok fogyasztását a lehető legkisebb mértékre kell szorítani.

Tánc közben dohányozni, égő szivarral vagy cigarettával a táncolók közé keve-

redni éppen olyan durva illetlenség, mint a tánc helyiségben köpenyben vagy feltett sapkával való megjelenés. Az ilyesmi még reggel felé is erős visszatetszést szül.

Tánchoz a férfi kéri fel a nőt olyan formán, hogy előtte meghajlik és ezt mondja: „Szabad kérni?” — „Hölgyválasz” esetén ez fordítva történik.

A leköszönésről sokféle a vélemény. Elfogadottabb az a szokás, hogy a nő köszön le. Ha azonban a férfinak több kötelezettsége is van, a helyiségnek 3—4 szeri körültáncolása (5—10 perc) után maga is leköszönhet.

Mindkét esetben karonfogva helyére vezeti a nőt. Ugyanígy jár el, ha a zene tánc közben megszűnik.

Az úgynevezett „elkérés” nem eshet kifogás alá, mert egyébként egy-egy kapósabb táncosnőhöz sokszor hozzá sem juthat a táncos. Egy és ugyanazon férfi táncosnőjének ismételt elkérése azonban már félreértésre adhat okot, tehát kerülni kell. Maga az elkérés ténye semmi

szín alatt sem lehet sértő sem a táncosnőre, sem a táncosára nézve.

Ha a felkért nő nem óhajt táncolni, e felett a férfi sajnálkozását fejezi ki.

Négyesnél a szemben levő párnak be kell mutatkoznia. Ugyancsak többszöri tánc után illő dolog a nő hozzátartozóinak is bemutatkozni.

Egyik férfi a másikat a következőképen mutatja be: „Tekintetes asszony — vagy Nagysád —, engedje meg, hogy N. urat bemutatthassam.“ Leányoknál elég ennyi: „Engedje meg stb.“

Összeütközés esetében mindkét férfinak úgy hölgyétől, mint a másik pártól röviden bocsánatot kell kérni. (Pl. „bocsánat!“ Tehát nem „pardon“.)

Táncestélyen altiszt a kesztyűt éjfél után akkor se vesse le, hogyha azt mások meg is teszik.

Hogy időközönként fel legyen cserélhető, mindig ajánlatos több zsebkendőt és nyakszegélyt vinni, mert az erősen izzadó, elázott gallérú egyén nem kellemes látvány.

Nem illik a táncosnők között válogatni. Ha valaki egy nőt meghívatott vagy meghívott, azzal szemben egyúttal kötelezettséget is vállalt, hogy az illető jól fog mulatni.

Nőtlen altiszt legjobban táncestélyek alkalmával tanúsítandó figyelmességével és szórakoztató társalgásával viszonyozhatja az őt időnként vendégül szívesen látó családokkal szemben fennálló lekötöttségét. Az ilyen ismerősök méltán megkívánják, hogy az altiszt őket legalább pár barátságos szó kíséretében külön-külön üdvözölje.

Ha előjárók, feljebbvalók és jó ismerősök családjai vannak jelen, azokat is sorra üdvözölni kell, s ha a rangkülönbség nem túlnagy, s az illetők a táncban résztvesznek, elsősorban ezeket illik felkérni.

Akivel valaki éjfél előtt nem táncolt, azt éjfél után felkérni már nem illik.

Oldalfegyverrel, sapkával nem lehet táncolni. Az altiszt tehát nyilvános étteremben, kerthelyiségben stb., ahol csak

felkötött oldalfegyverrel tartózkodhatnak, a táncban nem vehet részt.

Nem érinti ez a tilalom a különböző társadalmi körök, egyesületek, magán-társaságok által külön helyiségben megtartott táncestélyeit és táncokkal egybekötött zártkörű összejöveteleit, ahol a résztvevők vagy rendezők ismert társadalmi állása és egyénisége kellő biztosítékot nyújt arra nézve, hogy az összejövetel színvonala megfelel az altiszt állásának.

A zenészekkel való hivatlan rendelkezésből származik a legtöbb összeszólalkozás.

Rendfokozat nélküli, esendőr és más hasonló állású egyének — altiszt mulatságon csak azon esetben jelenjenek meg, hogyha külön meghívták őket.

Hivatlanul valamely táncmulatságra még nézőként sem szabad elmenni. Ha az altiszt ilyenkor csupa kíváncsiságból pl. a szomszédos helyiségből a tánchelyiségbe beleselkednék vagy méginkább, ha megjegyzéseket tenne a táncolókra, —

durva hiba és minősíthetetlen eljárás lenne.

Táncmulatságon rendezői tisztséget az altiszt csak előljárója tudtával fogadjon el. Ilyenkor előzékenység és figyelmeség tekintetében jó példával járjon elől, de egy másik rendező teendőibe (pl. zenészekkel való rendelkezés) bele ne folyjon, inkább az ülve maradt táncosnőket szóra-koztassa. Szünetek alatt üdvözölje ismerőseit, esetleg bővítse ismeretségi-körét. Előkelőségek számára fentartott helyeket altiszt vagy hozzátartozója soha ne foglaljon le és mint rendező ettől tapintatosan mást is tartson vissza.

Magánháznál minden táncosnak kötelessége a háziasszonyt és a hozzátartozó táncosnőket felkérni. A háziúrnak és a család férfi-tagjainak viszont, ha egyáltalán táncosok, az összes jelenlevő hölgyeket fel kell kérniük.

Oly korezmai táncmulatságon, melyen névre szóló meghívás nélkül — illetve általános meghívásra — mindenki részt vehet, még rendfokozat nélküli honvéd,

esendőr vagy rendőr stb. egyén sem jelenhet meg.

Egyedül álló nővel altiszt táncmulatásra még akkor sem mehet el, hogyha az a menyasszonya vagy nővére. Ilyenkor egy idősebb női kíséroról kell gondoskodni.

Tánc közben sarkantyút viselni nem szabad. — Szemérmet sértő módon táncolni tilos.

59. Kártyázás.

„A kártya az ördög bibliája“. Találó közmondás! Aki sokat forgatja, — már ezen a világon is — könnyen a pokolba jut.

A pénzben való kártyázás olyan, mint az orvvadászat, vagy az orvhalászat szenvedélye. Ha ezekbe valaki belemélyed, bármennyire is üldözzék érte, mindig visszaesik és folytatja ott, ahol abbahagyta.

Ezenfelül a kártyázás jellemrontó s a

legkevésbé sem nemes szórakozás, mert a legtöbb kártyás a saját anyagi hasznára aknázza ki mások könnyelműségét és tapasztalatlanságát.

Minden kártyázás, — bármily szerény alapon is játszik —, magában foglalja az egymás kizsákmányolásának jellegét.

Ha szerényebb jövedelmű egyén magához hasonló anyagi viszonyok között élő embertől nyer, akkor az, illetve a családja érzi meg; ha ő veszít, akkor neki vagy családjának fog hiányozni az elvesztett összeg, s esetleg a legszükségesebb élet-szükségleti cikkeket sem tudja magának beszerezni.

Vizont, vagyonos emberekkel becsületes és önérzetes szegényebb ember nem ülhet le pénzben kártyázni, mert kézenfekvő, hogy ott csak az előbbieket veszíthetnek, s ha a gazdag ember nyerhetne is valami reá nézve jelentéktelen összeget, ez legtöbbször bántaná s a legszívesebben visszaadná; de nem teheti, mert ez vizont sértő lenne a veszítőre nézve.

Bajtársak egymás között még kevésbé

kártyázzanak. Ez előbb-utóbb egyenetlenkedésre és fegyelmi zavarra vezet.

Csak ott terjedhet el bajtársak között a kártyázás, ahol a legénység szolgálaton kívüli magatartása nem áll kellő felügyelet alatt.

Kártyázás közben — heves vitatkozások során sértések is történhetnek, melyeket az altiszt kénytelen elhallgatni, mert nem vallhatja be, hogy kártyázás közben történt.

Kártyázás közben az idegek megfeszülnek; a kártyázó ember, ha nem is iszik, a pihenés idejét lopja el magától, miáltal szervezete idő előtt felörlődik.

Veszedelemes formája a kártyázásnak, bár ártatlannak látszik az is, midőn a vesztés szeszestalt tartozik fizetni. Ez észrevétlenül lovalja bele a résztvevőket a leittasodásba és egymásnak kölcsönös anyagi megrontásába.

Az nem igaz, hogy a csendőrnek és rendőrnek minden kártyajátékot ismernie kell. Vigyen magával hozzáértő tanut. A

kártyajáték minőségének fel nem ismeréséért soha csendőrnek, illetve rendőrnek még a hajaszála sem görbült meg.

60. Takarékoság.

Az anyagi gondokkal való küzdelemben az előrelátó embernek egyik legfőbb fegyvere a takarékoság.

E nélkül a legnagyobb vagyon is semmivé olvadhat, általa viszont a legszerényebb jövedelemmel is ki lehet jönni.

A takarékoságnak oda kell fejlődnie, hogy mire eljön az öregség, legalább egy házacska ára együtt legyen.

Már fiatal korában szokja meg az altiszt, hogy csak az igazán „nélkülözhetetlen” cikkeket vásárolja be.

Azt, hogy a fiatal altisztnél melyek ezek, csak hozzávetőleg lehet a szükségesség sorrendjében meghatározni. És pedig: Tisztítószerek, 2 asztalkendő, 1 réz pecsétnyomó, zsebóra, borotva készlet, 3 pár alsó fehérnemű, 6 zsebkendő, papucs.

különböző utasítások és tansegédletek, 1 pár kesztű, társasági sapka, 1 pár cipő, 1 pár fehér kézelő, 1 nagyobb ruhásláda, 1 kisebb utikosár vagy bőrönd. Természetesen mindig csak készpénzért, sohasem részletre vagy hitelbe vásárolva.

Helytelenül cselekszik, aki ezek beszerzése előtt kerékpárt, magánruhát, ékszert stb. vásárolgat össze.

A megtakarított pénz elősegíti a nőtlen altiszt nősülését, mert ez bizonyíték előljárói előtt, hogy családját is képes lesz fentartani; nőnek viszont biztosíték arra, ha családját vagy őt magát váratlanul valami csapás éri.

A nő altiszt nevelje hozzátartozóit is takarékos szellemben s ne engedje meg, hogy azok a vagyonos, magasabb társadalmi körök öltözködését, szokását és szórakozását utánozzák, mert szerényebb illetékeiből erre nem telik.

Ha a nagy többség be tudja érni illetékeivel, megteheti ezt a kevés kivételt is.

Az altiszt azonban fartsa azt is szem előtt, hogy a takarékoságnak sohasem

szabad fukarsággá válnia. Csunya zsugoriság volna, hogyha valaki túlzásba vitt takarékoságból bajtársi, kegyeleti és jótékonycélokra, koldusnak vagy nyomoréknak soha vagy csak rábeszélésre adna.

Senkise hordja összes pénztét magánál, csak éppen a napi kiadásra szánt összeget. Áll ez különösen azon [REDACTED] ha valaki szórakozni megy. Ha több pénz van zsebében, könnyebben esik bele a felesleges költekezésbe.

61. Könnyelmű adósságcsinálás.

Rossz szokása sok embernek, hogy nem gondolva a fizetési kötelezettségekre, könnyelműen kér kölcsönt vagy nyakrafőre vásárol hitelle.

A részletfizetéses bevásárlásokat sokan szeretnék kivonni a könnyelmű adósságcsinálás fogalma alól, pedig ezek nagyobb része annak minősíthető.

Különösen a fiatalabbak fejét beszélük tele lelketlen ügynökök és kereskedők és

összevásároltatnak velük kerékpárt, drága ruházati cikkeket, ékszert, grammofont stb., úgyannyira, hogy az eladósodott ember elsején azt sem tudja, melyik fizetési kötelezettségnek tegyen eleget.

Természetes, hogy az ilyen ember gondolatait nem a szolgálat, hanem a saját ügyes-bajos dolgai kötik le. Teendőit elhanyagolja, ideges, szórakozott, búskomor, elégedetlen lesz a szolgálatban, miután pénze nincs, kényszerítve van ingyenellátást elfogadni.

Ezután már egyre-másra feltartóztatathatatlannal következnek a még súlyosabb hibák: Kölcsön a főzőnőtől; a hiteltre vásárolt s így nem is tulajdonát képező tárgyak elkótyavetyélése. Végül elkeseredésében inni vagy kártyázni kezd, s amikor már sehogy sem tud magán segíteni, megszökik vagy öngyilkos lesz. Legjobb esetben elcsapják.

Minden bajtársnak, de különösen az előjárónak legegyszerűbb kötelessége, hogy az ilyen örvény felé haladó embert figyelmeztetéssel, de ha kell kérlelhetetlen fel-

jelentéssel megóvja a fent vázolt elzüléstől.

Itt kell megemlíteni, hogy katonától és hasonló állású altiszttól adósság-biztosításra becsületszó nem kérhető és általa le sem köthető. Ha bajtárstól bajtárs követelné azt, az a legszigorúbb megtorlást érdemelné ki.

62. Jótékonyág — ajándék.

A jótékonyágnál nem elég, ha valakinek nemes gondolatai vagy elhatározásai támadnak; azokat tettek is kövessék.

A jótékonyág megnyivánulása azonban mindenkor legyen szerény, tehát alsóbbrendű sohase adjon többet, mint az előjáró vagy feljebbvaló.

Inkább adjon valaki egy-két fillért minden koldusnak, mint igen ritka felbuzlásában nagyobb összeget.

Hazafias és bajtársias célú adománygyűjtésnél az előjárók ily irányú felhívását, az anyagi erőhöz mérten, irányadónak kell venni.

Férfi nőnek, ha nem rokona vagy menyasszonya, mást nem ajándékozhat, mint virágot vagy jobb ismerősnek cukrot. Újabban könyvet vagy kottát.

Fényképet is lehet ajándékozni, de rangban magasabbnak vagy idősebbnek — csak felszólításra.

Elöljáró vagy annak hozzátartozója alárendeltjétől vagy hozzátartozójától pénzértékű ajándékot vagy szolgálatot nem fogadhat el. Ilyennek felajánlása is már tapintatlanság, sőt sértés lenne.

Virágok vagy dísznövények ajándékozásánál szolgáljon némi tájékoztatásul, hogy a „babérkoszorú“ a harcosnak és művésznek elismerést fejez ki; az „olaj-“ és „pálmaág“ a békének; a „liliom“ és fehér virág általában az ártatlanságnak, a piros viszont a szeretetnek jelképes kifejezője.

Az ajándékot sohasem az ára szerint kell megítélni; már csupán a jó szándékért is hálásnak kell lenni.

Az ajándék továbbajándékozása sértő.

63. Önképzés.

A művelődés terén óriási léptekkel haladó mai világban még a főiskolai képzettségű embernek is napról-napra bővíteni kell az ismereteit, mert különben elmarad.

Százszorosan áll ez természetesen a többnyire csak elemi iskolai képzettséggel bíró altisztekre.

Önképzése terén az altiszt érdemleges eredményt csak saját szorgalma és iparkodása által tudhat felmutatni.

Az önképzést tehát nem szabad úgy felfogni, mintha azt kizárólag csak a szolgálat érdeke, illetve az elöljárók követelnék. Az e téren felmutatható eredmény elsősorban mindenkor az egyén értékét emeli, s a szorgalommal és kitartással gyűjtött szellemi tőke elfogyhatatlanul és elvitathatalanul az egyéné marad.

Ma már falun is tartanak különböző népművelődési tanfolyamokat és tanulságos felolvasásokat, amelyekben minden hallgató nagy haszonnal vehet részt. Az

ilyenektől való tartózkodásnak csak a közömbös egyén látja kárát.

A legénység szabad idejében képességeihez mértén foglalkozzék énekkel és zenével is; csak örülhet az az előljáró, akinek dalolva foglalatoskodó alárendeltjei vannak.

A csendőr általános tájékozottságát elsősorban az örsök könyvtárában meglevő „Általános ismeretek tárá“-nak rendszeres és fáradhatatlan tanulmányozásából merítheti. Ki kell aztán egészíteni „A magyar helyesírás szabályai“-nak tökéletes elsajátításával, „Magyarország történelmé“-nek, egy „Általános földrajz“-nak, a „Világtörténelem“-nek gondos és figyelmes olvasgatásával.

Azok pedig, kik magasabb altiszti rangra törekcsenek, jól teszik, hogyha a négy középiskolai képzettséget magánúton megszerzik, mert ennek hiánya mindinkább érezhető. E nélkül az altiszti általános tudása nem nyújthat elég erős alapot a sokoldalú katonai (csendőri és rendőr stb.) szakkiképzés felépítésére.

Ami magát a tanulást illeti, kétségtelen, hogy e téren az erős elhatározás és akarat egyenes arányban áll az elérhető eredménnyel.

A tanulni vágyónak tehát az első főköelléke az *erős akarat*.

Szellemi munkában csak úgy lehet alaposan előre jutni, ha az ember minden megfeszített figyelmét arra az egyetlen tárgyra irányítja, amellyel foglalkozik.

Az eredményes tanulás második főszököze tehát az *összpontosított figyelem*.

Az meg már szállóige, hogy amit az ember kedvvel tesz, félig se oly nehéz, mintha kedvetlenül teszi.

Aki tehát a fentiekén kívül még *örömmel* is fog a tanuláshoz, az a munka nehézségének felét már előre is leküzdötte.

Általános tapasztalat és beigazolt tény, hogy főképen azok, akiknek a tanulásban nincs sok éves hosszú gyakorlatuk, fennhangon vagy halk suttogással könnyebben tanulnak, mert a külvilág behatásai így kevésbbé vonják el más irányba a figyelmüket.

A kezdő vagy nehezebben tanuló ember tehát jól teszi, ha — a nélkül, hogy ezzel másokat háborgatna —, fennhangon tanul.

64. Olvasmányok.

Az olvasás nemcsak az önművelődés eszköze, de egyúttal, ha a könyv valóban jó, a legnemesebb szórakozás is.

A könyv megvédi az embert az unalomtól; szórakoztatja s e mellett megtanítja száz és száz olyan dologra, amiről egyébként fogalma se lenne.

A jó könyv olyan, mint a hűség: jó barát; könnyen elviselhetővé teszi a magányt, enyhíti a betegségek hoszú, álmatlan óráit, támogat, tanít és nemesít.

A fiatalabb altiszt természetesen eleinte főképen azt olvasgassa, ami általános ismeretei bővítésére szükséges. (lásd előbbi pontban felsoroltakat) s csak másodsorban azt, ami szórakoztató.

Mindig figyelmesen kell olvasni s in-

kább kevesebbet így, mint — gyorsan, rohanva, olykor egész oldalakat kihagyva -- sokat.

A gyors, megfigyelésnélküli, felületes olvasás minden haszon nélkül való. Ha ismeretterjesztő a könyv, a felette való átrohanás alig bővítheti a tudást; ha szórakoztató, jó regény, a nagy gyorsaságban elvész a benne lévő leírások minden szépsége, a stílus tisztasága és helyes magyarsága.

Az önművelődésnek az ilyen olvasásból tehát semmi haszna nincs.

Magától értetődik, hogy csak jó könyvet érdemes olvasni.

Az úgynevezett „ponyvairodalom“¹ kiáltott remekei a bennük minduntalan előforduló rémes gyilkosságokkal csak izgatják a gyengébb idegzetűeket, a kiszéleszt, borzalmas gonosztettek kiszínezett leírásával durvítják a lelket, minden kritikánaluli nyelvezetükkel pedig rontják a stílus érzékét. Ilyenekkel nemesebb

¹ A vásári ponyvasátortól kapta e nevet. Szerző.

izlésű ember nem tölti az idejét, de még kevésbé ad pénzt érte.

Hasznos könyvek, amelyek az általános műveltség kiegészítésére szolgálnak: az útleírások, élet- és jellemrajzok, a felfedezések és találmányok leírása stb.

Szórakoztató könyvek a jó regények és költői művek.

A magyar irodalom ezirányú termékeiből, amelyek felemelőleg hatnak a lélekre és nemesítőleg a nyelvérzékre, mutatóba álljon itt néhány.

Regények: 1. Jókai Mór: „Az aranyember“, „A lélekidomár“, „Mégis mozog a föld“, „Egy magyar nábob“, „Kárpáthy Zoltán“. 2. Mikszáth Kálmán elbeszélései. 3. Rákosi Viktor: „Elnémult harangok“, „Korhadtt fakesztek“. 4. Gárdonyi Géza: „Az egrí csillagok“. 5. Herczeg Ferenc: „A hét sváb“, „Pogányok“, „Ocskay brigadéros“ (színmű) stb. stb.

Költői művek: 1. Arany János: „Toldi“ „Toldi szerelme“, „Toldi estéje“. 2. Katona József: „Bánk bán“. 3. Madách

Imre: „Az ember tragédiája“. 4. Petőfi Sándor legtöbb verse.

A világ fejlődésével haladó művelt ember mindennapi olvasmányához tartoznak természetesen a napi sajtó termékei, a különböző újságok is.

Hogy a bel- és külföld eseményeiről általánosságban mindig tájékozva legyen, a művelt altiszt sem zárkozzhatik el az újság-olvasástól.

Magától értetődik, hogy jellemes magyar altiszt minden nemzetetlen irányú laptól éppen olyan undorral fordul el, mint ahogy ellök magától minden olyan olvasmányt, legyen az könyv vagy bármely más irat, amely az elismert vallások valamelyikét vagy a tiszta erkölcsöket sérti.

ZÁRSZÓ.

Kívánom, hogy a magyar altiszti kar minél nagyobb haszonnal olvasgassa öszinte ügyszeretettel megírt könyvecskémet.

Végül azon kéréssel fordulok hozzájuk, hogy magánéletükben felvetődő újabb társadalmi kérdések és helyzetek tisztázása érdekében forduljanak mindenkor bizalommal hozzám, hogy az esetleges következő új kiadásban azokra is kitérhessek. Minden egyes esetben szolgálati elfoglaltságomból kifolyólag természetesen nem adhatok külön-külön választ, de előre is köszönettel fogadok minden olyan közlést és kérdést, mely a társadalmi műveltségre törekvő altisztek további tájékoztatását és így könyvecském tökéletesítését is célozza.

A SZERZŐ.

Forrásművek.

- „Az úriember“ Szabó Géza Andor.
„Illemtan és jellemnevelés“ Liszkovszky
Pál Alfréd—Dillinger Nándor.
„Istennel a király és hazáért“ Bielik Imre.
„A művelt ifjú“ Dr. Tóth Tihamér.
„Az altiszt magatartása szolgálton kívül“ A m. kir. várpalotai honvéd csapat-
gyakorlótér parancsnokság.

Tartalom.

	Oldal
Előszó	3
Bevezetés	7
1. Külső megjelenés	11
2. Testápolás	12
3. Öltözködés	16
4. Általános viselkedés	23
5. Bemutakozás	31
6. Megszólítás, címzés	34
7. Beszélgetés és — hallgatás	46
8. Étkezés	57
9. Nőtlen legénység közös étkezése	69
10. Dohányzás	74
11. Az alkohol	78
12. Az utcán	83
13. Köszönés (tisztelgés)	87
14. Nyilvános étteremben, kávéházban	93
15. Baráti kör	99
16. Látogatások általánosságban	106
A) Hivatalos látogatás	115
B) Bemutakozó magánlátogatás	118
C) Szerenesét kívánó látogatás	119
D) Részvétlátogatás	120
E) Beteglátogatás	121

	Oldal
F) Búcsúlátogatás	122
G) Köszönlőlátogatás	123
17. Meghívás folytán tett látogatás — tekintve a csendőr (rendőr) különleges helyzetét	123
18. A nőtlen altiszt látogatása.....	129
19. A nős altiszt látogatása	134
20. A laktanyában elhelyezett nős altiszt különleges helyzete	138
21. Névjegy	140
22. Társas- és olvasóköri látogatása....	141
23. Vallási szertartások alatt	143
24. Hazafias ünnepeken	149
25. Orvosnál	150
26. Szabadságon	154
27. Távbeszélőnél.....	159
28. Borbélynál	163
29. Fürdőben	164
30. Fényképésznel	164
31. Üzletben	165
32. Különböző jegypénztáraknál.....	165
33. Színházban, moziban stb.....	166
34. Bűvész- és más hasonló előadáson....	168
35. Műkedvelőelőadáson	168
36. Illemhelyen	169
37. Vasúton, villamoson, kocsin vagy autón	169
38. Vasúti várótermekben	173
39. Előzékenység	174
40. Tapintatosság	176

	Oldal
41. Bajtársiasság.....	177
42. Társasélet szükségessége	181
43. Női ismeretség	184
44. Hivatásos altiszt házassága	187
45. Eljegyzés, esküvő	195
46. Születés, keresztelő	199
47. Gyász	200
48. Gyermek	203
49. Cseléd	209
50. Közétkezések (közgazdálkodások) főzőnői	210
51. Otthon	217
52. Szerencsekívánatok.....	220
53. Levelekről	220
54. Szórakozás	223
55. Sport	225
56. Vadászat	227
57. Horgászat	231
58. Tánc	235
59. Kártyázás	242
60. Takarékoság.....	245
61. Könnyelmű adósságcsinálás	247
62. Jótékonyosság, ajándék	249
63. Önképzés	251
64. Olvasmányok	254
Zárszó	259